

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Β' ΕΠΑ.Λ.

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

**ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Β΄ ΕΠΑ.Λ.
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Αγγελάκος Κωνσταντίνος

Φιλολόγος, Καθηγητής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Δελή Χριστίνα

Φιλολόγος, Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Κατσαρού Ελένη

Δρ. Φιλολόγος, Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Κωνσταντινίδης Κωνσταντίνος Δρ. Φιλολόγος, Καθηγητής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Μπαλιάμη - Στεφανάκου Δέσποινα

Φιλολόγος, Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

Μπαλάσκας Κωνσταντίνος

Σύμβουλος στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΡΙΣΗΣ

Σκαύδη Δήμητρα

Φιλολόγος, Σχολικός Σύμβουλος

Μπίστα Πολυξένη

Δρ. Φιλολόγος, Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Κουρταλίδης Αθανάσιος

Φιλολόγος, Καθηγητής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Εκδόσεις Σμυρνιωτάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Βρυώνη Γιώτα

Δελή Χριστίνα

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Βρυώνη Γιώτα

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Αγγελάκος Κωνσταντίνος
Δελή Χριστίνα
Κατσαρού Ελένη
Κωνσταντινίδης Κωνσταντίνος
Μπαλιάμη - Στεφανάκου Δέσποινα

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Β' ΕΠΑ.Λ.
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Περιεχόμενα

1η Ενότητα

«ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ
μου έδωσαν
ελληνική»

Συγγραφική ομάδα	«Εκθεση-Έκφραση» Α΄ Ενιαίου Λυκείου: Γεωγραφικές και κοινωνικές ποικιλίες στη γλώσσα μας 13
Παραγωγή:	Ο ΣΚΛΑΒΟΣ (από ανέκδοτη συλλογή)..... 20
Γ. Μακρυγιάννης:	ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ 24
Α. Παπαδιαμάντης:	ΤΟ ΨΟΦΙΜΙ εκδ. Δόμος..... 28
Κ. Θεοτόκης:	ΕΝΑ ΠΡΩΙ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «Η ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑ» εκδ. Άγρα 32
Ε. Κακναβάτος:	[ΛΕΞΕΙΣ] Εκδ. Άγρα ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ Τ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ: ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ Εκδ. Διάτων 36
Θωμ. Ψύρρας:	Η ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ 38

2η Ενότητα

Οι ανησυχίες
των νέων

	ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΠΡΟΒΛΕΠΟΥΝ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ (από την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ) 45
	ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ - ΜΙΚΡΗ ΑΓΓΕΛΙΑ - ΑΙΤΗΣΗ 52
Μ. Κοντολέων:	ΓΕΥΣΗ ΠΙΚΡΑΜΥΓΔΑΛΟΥ εκδ. Πατάκη 56
Κ. Καβάφης:	ΙΘΑΚΗ ΚΑΙ ΟΣΟ ΜΠΟΡΕΙΣ... εκδ. Ίκαρος..... 61
Σοφοκλής	ΑΝΤΙΓΟΝΗ στιχ. 680 - 723 (μετάφραση Κ. Τοπούζη), εκδ. Επικαιρότητα..... 64
Γ. Πανούσης:	ΟΙ ΝΕΟΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ (από τον Τύπο)..... 67

3η Ενότητα

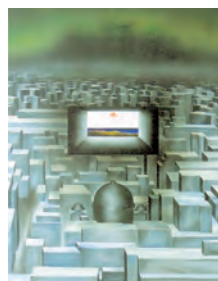
Εμείς και οι «άλλοι»

<i>H. Βενέζη:</i>	Η ΝΥΧΤΑ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΥ εκδ. Εστία.....	75
<i>P. Γαλανάκη:</i>	Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΣΜΑΗΛ ΦΕΡΙΚ ΠΑΣΑ εκδ. Άγρα.....	81
<i>Γ. Ιωάννου:</i>	ΤΑ ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ εκδ. Κέδρος.....	85
<i>Σωτ. Δημητρίου:</i>	ΣΑΝ ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ, ΛΕΛΕ ΜΟΥ εκδ. Πατάκη.....	91
<i>Δ. Κουμάνταρος:</i>	ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΔΙΑΦΟΡΑ, (από τον Τύπο) ΚΟΜΙΚΣ ΓΙΑ ΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ, ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	97 101

4η Ενότητα

Διαδρομές
στο χώρο της τέχνης

<i>M Χατζιδάκης:</i>	ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΟΥΜΕΝΟΣ (από τον Τύπο).....	109
<i>N. Γκάτσος:</i>	ΑΘΑΝΑΣΙΑ εκδ. Πατάκη.....	113
	ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ	117
	ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ: ΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	127

5η Ενότητα

Ταξίδι στην Ιστορία

6η Ενότητα

Ο άνθρωπος ως πολίτης

<i>Κλωντ Μοσέ:</i>	ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ (απόσπασμα) εκδ. Θεμέλιο 135
<i>Πάυλος Μάτεσις:</i>	[ΟΙ ΠΑΤΑΤΕΣ] , από το βιβλίο «Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΣΚΥΛΟΥ» εκδ. Καστανιώτη 142
<i>Έλλη Αλεξίου:</i>	[ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ] , από το βιβλίο «ΑΠΟ ΠΟΛΥ ΚΟΝΤΑ» εκδ. Καστανιώτη 148
<i>Γ. Σεφέρης:</i>	[Ο ΤΟΠΟΣ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΚΛΕΙΣΤΟΣ] , από τη συλλογή Μυθιστόρημα Ι 151
<i>Τ. Πατρίκιος:</i>	Η ΣΥΜΜΟΡΙΑ ΤΩΝ ΔΕΚΑΤΡΙΩΝ εκδ. Διάττων 154
<i>Αριστοφάνης:</i>	«ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΕΣ» (απόσπασμα) μεταφρ. Κ. Ταχτσή εκδ. Ερμής 159
<i>Θουκυδίδης:</i>	«ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ» (αποσπάσματα) μεταφρ. Α. Βλάχος 170
<i>Μπ. Μπρεχτ:</i>	«ΑΝ ΟΙ ΚΑΡΧΑΡΙΕΣ ΗΤΑΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙ» εκδ. Θεμέλιο 174
<i>Μ. Δούκα:</i>	Ο ΦΙΛΟΤΟΠΟΣ εκδ. Κέδρος 178
<i>Μ. Αναγνωστάκης:</i>	ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΝΟΜΟΤΑΓΟΥΣ 183 ΤΟ ΣΚΑΚΙ εκδ. Στιγμή 185 Η ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΗ ΔΕΝ ΘΑ ΕΛΘΕΙ ΑΠΟ ΜΟΝΗ ΤΗΣ (από τον Τύπο) 186

«Η γλώσσα λειτουργεί σε πολλά επίπεδα και δημιουργεί αμέτρητα κείμενα: κείμενα που γράφονται και κείμενα που ακούγονται, κείμενα ποιητικά και κείμενα πεζά, λογοτεχνικά και επιστημονικά, λόγια και λαϊκά, περιγραφικά και αφηγηματικά, αποδεικτικά και κριτικά, πολιτικά και ρητορικά, ιστορικά και φιλοσοφικά, κείμενα του θεάτρου και του κινηματογράφου, της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου και του Τύπου, των αθλητικών σχολίων και των θρησκευτικών τελετών, των τίτλων και των διαφημίσεων, των επαγγελμάτων και του σαλονιού, κείμενα σύνθετα και κείμενα απλά, ήπια και σκληρά, της χαράς και της λύπης, κείμενα, κείμενα, κείμενα, που ασταμάτητα υφαίνουν τον ιστό τους γύρω από την ύπαρξη μας, υφαίνοντας μαζί και τους ιστούς των σκέψεών μας, των σχέσεών μας, της επικοινωνίας μας».

Χ. Α. Τσολάκης

Μια σειρά από τέτοια κείμενα υπάρχουν σ' αυτό το βιβλίο ταξινομημένα σε έξι (6) θεματικές ενότητες. Κάθε θεματική ενότητα περιέχει μια ποικιλία κειμένων, που έχει ως αφετηρία τα λογοτεχνικά κείμενα και φτάνει σε καθημερινά χρηστικά κείμενα η το αντίστροφο. Μέσα από τη μελέτη των κειμένων επιχειρείται η διδασκαλία των διαφόρων γλωσσικών φαινομένων (γραμματική, σύνταξη κ.λπ.) καθώς και η παραγωγή λόγου σε επικοινωνιακό πλαίσιο. Ταυτόχρονα επιδιώκεται να λειτουργήσει ο μαθητής ως αναγνώστης-ερμηνευτής του λογοτεχνικού κειμένου έχοντας ως αφετηρία αλλά και κατάληξη το ίδιο το κείμενο.

Αυτό το βιβλίο αποτελεί μια πρόταση, ένα “πείραμα” για τη συνδιδασκαλία Γλώσσας και Λογοτεχνίας στην ελληνική εκπαίδευση. Δε διεκδικεί την τελειότητα στη μορφή και το περιεχόμενό του, αφού γράφτηκε σε πολύ περιορισμένα χρονικά πλαίσια. Αποτελεί, όμως, μια πρόκληση για όλους μας, διδάσκοντες και μαθητές.

Οφείλουμε να δηλώσουμε ότι η προσπάθεια αυτή δεν θα είχε ολοκληρωθεί, αν δεν υπήρχαν δύο σημαντικές σειρές βιβλίων. Πρώτα τα «Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» Γυμνασίου-Λυκείου και κυρίως τα βιβλία «Νεοελληνική Γλώσσα» του Γυμνασίου και «Έκφραση-Έκθεση» του Ενιαίου Λυκείου, τα οποία εξακολουθούν να αποτελούν πρότυπα διδασκαλίας της γλώσσας και της λογοτεχνίας για κάθε φιλόλογο-δάσκαλο της γλώσσας.

Τέλος, έχουμε χρέος να ευχαριστήσουμε τους συγγραφείς, τα έντυπα και τους εκδοτικούς οίκους οι οποίοι με τα έργα και τις αξιόλογες εκδόσεις τους μας βοήθησαν στην επιλογή των κατάλληλων κειμένων.

Η συγγραφική ομάδα

1η Ενότητα

«ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ μου έδωσαν ελληνική»

Ίθων Περβολαράκης, Εσωτερικό σπιτιού

Συνείδηση των γλωσσικών ποικιλιών

Πιέτερ Μπρέγκελ, Ο Πύργος της Βαβέλ.

Συγγραφική ομάδα της Έκφρασης - Έκθεσης Α΄ Ενιαίου Λυκείου

Η γλώσσα είναι πολύμορφη και πολύπλοκη, όπως (πολύμορφη και πολύπλοκη) είναι και η γλωσσική κοινότητα που τη χρησιμοποιεί. Άλλωστε η γλώσσα εκφράζει και αντανακλά κάθε πτυχή της κοινωνίας μέσα στην οποία παράγεται. Αυτό σημαίνει ότι η γλώσσα χαρακτηρίζεται από ετερογένεια, η οποία, όχι μόνον δεν τη διασπά, αλλά και της εξασφαλίζει λειτουργικότητα και ενότητα. Μέσα δηλαδή από την ετερότητα των συστατικών της στοιχείων η γλώσσα αποκτά αρμονία και πληρότητα.

Είναι, επομένως, φυσικό σε μια γλωσσική κοινότητα να υπάρχει πλήθος ομιλητών και πλήθος γλωσσικών ποικιλιών/διαλέκτων, που συνηθίζουν να τις διακρίνουν σε γεωγραφικές ποικιλίες/διαλέκτους (οριζόντια κατάταξη) και σε κοινωνικές ποικιλίες/διαλέκτους (κάθετη κατάταξη): όλες μαζί συγκροτούν και τροφοδοτούν την εθνική μας γλώσσα.

Από αυτές οι γεωγραφικές ποικιλίες απλώνονται στο χώρο: διάλεκτοι (ποντιακά κ.λπ.), βόρεια ιδιώματα (θρακιώτικα,

θεσσαλικά κ.λπ.), νότια ιδιώματα (πελοποννησιακά κ.λπ.) και αποτελούν πολύτιμες δεξαμενές του γλωσσικού μας θησαυρού και γνήσιες πηγές πλουτισμού της γλώσσας μας. «Θα είχαν άδικο», λέει ο M. Breal, «οι Έλληνες την ώρα που παγιώνουν τη γλώσσα τους να διώχνουν εκφραστικά στοιχεία γεμάτα ουσία που τους παρέχουν τα λαϊκά ιδιώματα από τους διάφορους τόπους».

Ανάλογη αντίληψη για τις διαλέκτους και τα ιδιώματα έχει και ο M. Τριανταφυλλίδης. Γράφει: «Κοινή εθνική γλώσσα σημαίνει πριν απ' όλα γραμματική ενιαία στη βάση της λαϊκής κοινής, με τα βασικά μορφολογικά και φωνητικά της γνωρίσματα, φυσικά και λέξεις κοινές, όσο υπάρχουν. Και όταν δεν υπάρχουν στην κοινή, πριν καταφύγουμε στους ξένους λαούς, θα πάμε φυσικά στους ομογλώσσους μας». Μπορούμε να πούμε και εμείς ότι έλεγε μια φορά στους πατριώτες του ο συγγραφέας Jean Paul στην αρχή του περασμένου αιώνα: Η γλώσσα μας κολυμπά μέσα σε μια τόσο όμορφη αφθονία, που χρειάζεται μόνο ν' αντλήσουμε από μέσα της, από τρεις πλούσιες φλέβες, από τα ιδιώματα, από την παλιότερη εποχή και από τα χειρωνακτικά επαγγέλματα.

Σήμερα, βέβαια, οι γεωγραφικές ποικιλίες ολοένα και περιορίζονται. Κι αυτό οφείλεται στην ολοένα αυξανόμενη γλωσσική επικοινωνία των Ελλήνων (τηλέφωνο, ραδιόφωνο, τηλεόραση, τύπος, συγκοινωνίες κ.λπ.) και, φυσικά, στο άπλωμα και την επίδραση της Κοινής Νεοελληνικής, η οποία διαμορφώνεται στα αστικά κέντρα της χώρας και διδάσκεται στα σχολεία.

Δεν παρατηρείται, όμως, το ίδιο και με τις κοινωνικές γλωσσικές ποικιλίες. Αυτές είναι πάντα ζωντανές μέσα στη γλωσσική κοινότητα και υφαιίνουν τις ποικίλες μορφές της ζωής της, που δεν είναι ξένες προς τους ποικίλους παράγοντες που τις δημιουργούν, δηλαδή:

την ηλικία (άλλες συνήθως οι γλωσσικές προτιμήσεις των νεότερων και άλλες των μεγαλύτερων)·

τη μόρφωση (διαφοροποιούνται γλωσσικά άνθρωποι με διαφορετική μόρφωση)·

την κοινωνική τάξη (οι κοινωνικές διαφοροποιήσεις συνεπάγονται και γλωσσικές διαφοροποιήσεις)·

το φύλο (οι ρόλοι τους οποίους «μοιράζει η κοινωνία στα

δύο φύλα, τους άνδρες και τις γυναίκες, είναι τέτοιοι, ώστε μερικοί κοινωνιολόγοι να υποστηρίζουν ότι επηρεάζουν και διαφοροποιούν τη γλώσσα που αυτά χρησιμοποιούν»· το επάγγελμα (η γλώσσα, όπως θα δούμε στη συνέχεια, διαφοροποιείται από επάγγελμα σε επάγγελμα)· την ιδεολογία, την καταγωγή κ.ά.

Η γλώσσα όμως δε διαφοροποιείται μόνο σε σχέση με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του ομιλητή (ηλικία, μόρφωση κ.λπ.), αλλά διαφοροποιείται/ποικίλλει και σε σχέση με τις κοινωνικές περιστάσεις κατά τις οποίες αυτός εκφράζεται. Ο ίδιος ομιλητής χρησιμοποιεί διαφορετικές γλωσσικές ποικιλίες σε διαφορετικές κοινωνικές περιστάσεις και σε διαφορετικές επιδιώξεις. Ανάλογα δηλαδή με την περίσταση ο ομιλητής χρησιμοποιεί και διαφορετικό επίπεδο λόγου. Έτσι, η γλώσσα λειτουργεί σε πολλά επίπεδα που το καθένα τους παρουσιάζει τα δικά του γνωρίσματα. Πρόκειται για ιδιαίτερες χρήσεις της γλώσσας που εξυπηρετούν ιδιαίτερους σκοπούς. Το σύνολο μάλιστα των γλωσσικών χρήσεων αποτελεί το γλωσσικό ρεπερτόριο, όπως συνηθίζουν να λένε, μιας γλωσσικής κοινότητας. Από την ανεξάντλητη δεξαμενή του ο κάθε χρήστης/ομιλητής επιλέγει και χρησιμοποιεί την ποικιλία που ταιριάζει στη συγκεκριμένη περίσταση.

Έτσι, προσδιορίζοντας ο ομιλητής το κατάλληλο επίπεδο λόγου, διαμορφώνει τον ιδιαίτερο κάθε φορά προσωπικό τρόπο, το κατάλληλο δηλαδή ύφος (στυλ), για να εκφραστεί. Γι' αυτό και υπάρχει μια διαβάθμιση στο ύφος της γλώσσας που καλύπτει κάθε έκφραση (από την πιο επίσημη και τυπική ως την πιο ανεπίσημη και άτυπη). Διαπιστώνεται δηλαδή ότι ο κάθε ομιλητής μεταβάλλει το ύφος του ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες/περιστάσεις. Γιατί μονάχα έτσι ο λόγος του μπορεί να είναι αποτελεσματικός. Τελικά δηλαδή το ύφος διαμορφώνεται από παράγοντες όπως: Ποιος μιλάει,

σε ποιον, με ποιο σκοπό, με ποιο θέμα, πού, πότε, γιατί, πώς κ.λπ.

Αυτά σημαίνουν ότι το ίδιο άτομο μιλάει ανάλογα με τις συγκεκριμένες κάθε φορά ανάγκες σε πολλά επίπεδα και με διαφορετικό ύφος. «Μιλούμε, λοιπόν, με διαφορετικό τρόπο, σε διαφορετικό χρόνο, με διαφορετικούς ανθρώπους, για διαφορετικά πράγματα. Όλα εξαρτώνται από την περίσταση στην οποία βρισκόμαστε».

Ανάμεσα στις γλωσσικές ποικιλίες (και στα κείμενά τους) συγκαταλέγονται και εκείνες (εκείνα) που συνδέονται με τον καταμερισμό της επαγγελματικής δραστηριότητας. Πρόκειται για ευδιάκριτες γλωσσικές ποικιλίες (και ευδιάκριτα κείμενα) που δημιουργούνται από τις διάφορες επαγγελματικές ομάδες. Μια επαγγελματική ομάδα, δηλαδή, για να εξυπηρετήσει τους επαγγελματικούς της σκοπούς, διαμορφώνει στο πλαίσιο της εθνικής γλώσσας τη δική της γλωσσική ποικιλία χρησιμοποιώντας τη δική της ιδιότυπη ορολογία.

Πολλοί ονομάζουν τις γλωσσικές αυτές ποικιλίες ειδικές γλώσσες. Έχουμε έτσι τις ειδικές γλώσσες των νομικών, των γιατρών, των χημικών, των μαθηματικών κ.λπ., οι οποίες χαρακτηρίζονται κυρίως από λεξιλογικές διαφορές, που οφείλονται είτε στη χρήση ειδικών όρων είτε στη χρήση καθημερινών λέξεων που φορτίζονται όμως κατά περίπτωση με ιδιαίτερο σημασιολογικό φορτίο.

Τη συγγραφική ομάδα της Έκφρασης - Έκθεσης Α' Ενιαίου Λυκείου αποτελούν οι: Κ. Αδαλόγλου, Α. Αυδή, Ε. Λόππα, Δ. Τάνης και ο Χ. Α. Τσολάκης.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
τον κειμένου**

1. Τι είναι οι γεωγραφικές γλωσσικές ποικιλίες και ποια είναι η σημασία τους για τον πλούτο και την εξέλιξη της γλώσσας μας;

2. Να αναφέρεις ορισμένους παράγοντες, που δημιουργούν τις κοινωνικές γλωσσικές ποικιλίες αλλά και το ύφος του ομιλητή. Ειδικά για το ύφος να παρουσιαστεί στην τάξη και να συζητηθεί το βιβλίο του Ρ. Κενώ «Ασκήσεις ύφους» εκδ. Ύψιλον.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να επισημάνεις τα ιδιοματικά στοιχεία στα παρακάτω δείγματα γεωγραφικών ποικιλιών και μετά να αποδώσεις το τελευταίο κείμενο στην Κοινή Νεοελληνική.

*«Λεβέντης εροβόλησε από ψηλή ραχούλα
Βαστάει το φέσι χαμηλά και τον τσιαμπά κλωσμένο
Στη στράτα όπου πήγαινε, στη στράτα όπου πηγαίνει
το γέρο-χάρο σταύρωνε και τον καλημερνούσε»*

(Ακρικό τραγούδι από τη Δ. Μακεδονία)

«Αι-Γιώργη, βοήθα μου!

— *Και συ τον πόδα σάλευκε»* (Κύπρος)

«Αι-Γιώργη μου, βοήθα μου·

— *Μα σείε και συ τα πόδια σου»* (Κρήτη)

Οι Μοίρες και το δαυλί της φωτιάς (περιοχή Γρεβενών)

*«Μια φορά κι ένα κινό γιννήθηκαν δύο παιδιά διδυμάρα.
Στ'ς τρεις μέρις, πού πήγαν οι Μοίρις να γράψ' ν τα πιδιά, η
μάννα δεν είχε αποκοιμηθεί ακόμα κι άκσι τ'ς Μοίρις να λεν:*

— *Ου ένας θα ζήσ(ι) χρόνια πουλλά κι καλά. Ου άλλους θα
πιθάν(ι), όντας καούν αυτά τα δαυλιά πού'νι στ' φουτιά, γιατί
δεν πρέπ(ι) να ζήσ'ν κια τα δυό.*

*Η μάννα, που έκανι πως κοιμάτι, μότ(ι) σκώθηκαν κι έφυγαν
οι Μοίρις, σκώνιτι, παίρ(ι) κι σβήν(ι) τα δαυλιά κι τα βάν(ι)
μέσ' στου σιντούκ(ι).*

*Μια μέρα, που ου άντρας τ'ς ήταν στου χουράφ(ι),
ανακτών(ι) η γυναίκα τ' του σιντούκι κι γλέπ(ι) τα δαυλιά.
Παίρ(ι) κι τα ρίχν(ι) στ' φουτιά κι καίουντι. Του βράδ(ι),
σά γύρσι ου άντρας τ'ς απ' του χουράφι(ι), τουν πιάν(ι) μια*

θιρμασιά κι πιθαίν(ι). Πριν να πιθάν(ι) λέει στη γυναίκα τ':

— Μέσα στου σιντούκι ήταν κατ' δαυλιά, τί τάκανις:

— Τάκαψα, λέει αυτή.

— Ε, ως ιδώ ήταν η ζουη μ'. Δεν έπριπι να τα κάψ'ς. Αλλά δε φταίχς ισύ. Φταίου γώ π' αστόχσα να σι πω.

Ου αδιρψός τ', μόντ' έμαθι πού πέθανι ου αδιρψός τ' απ' τά δαυλιά, τρέχ(ι), βρίσκ(ι) τ'ς Μοίρις, τ'ς παρακαλάει να ζουντανέψ'ν τουν αδιρψό τ', μα τίποτα. Οι Μοίρις γύρ'σαν τ'ς πλάτις κι έφυγαν. Σαν ήρθι ου κιρός κι πέθανι κι αυτός, τα δυό αδέρφια γίν' καν άστρα και τώρα είναι στον ουρανό».

(Από το βιβλίο του Κ. Καραπατάκη «Η μάνα και το παιδί στα παλαιότερα χρόνια»)

2. Στα κείμενα που ακολουθούν να εντοπίσεις τις κοινωνικές γλωσσικές ποικιλίες που μπορούν να συσχετιστούν με την ηλικία, το φύλο, το επάγγελμα και την ιδεολογία. Να τεκμηριώσεις πώς έκανες το διαχωρισμό με βάση στοιχεία - χαρακτηριστικά των κειμένων.

«Ο δείκτης του χρηματιστηρίου βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα, τα οποία δεν έχει αποδειχθεί ακόμη ότι μπορούν να απορροφηθούν από την αγορά. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν αποκλείεται η ανασφάλεια των επενδυτών να δημιουργήσει, προσωρινά πάντα, διάθεση για διασφάλιση των κερδών».

Από τον Ημερησιο Τύπο

«Μα γύρνα απάνω σπίτι σου και γνοιάσου τις δουλειές σου, τον αργαλειό, τη ρόκα σου και πες στις παρακόρες να τρέξουν στη δουλειά κι αυτές. Τα λόγια είν' αντρίκια δουλειά, μαθές, και ζέχωρα δική μου εδώ. Γιατί είμαι αφέντης μέσ' στο σπίτι μου».

Απόσπασμα από την «Οδύσσεια»

Και με τον ίδιο τρόπο, που η πάλη των κεφαλαιοκρατών μέσα στην παραγωγή δημιουργεί τις προϋποθέσεις των αγώνων της εργατικής τάξης, έτσι και οι νομικές, πολιτικές και ιδεολογικές σχέσεις συμβάλλουν στην οργάνωση και στη συνείδηση των αγώνων αυτών, και με τον ίδιο τους τον καταναγκασμό. Γιατί, η πάλη της εργατικής τάξης διαπαιδαγωγήθηκε πολιτικά μέσα στις αστικές σχέσεις και από την ίδια την πάλη των αστών εναντίον της. Όλοι γνωρίζουν καλά πως η αστική τάξη μπόρεσε

να ανατρέψει το φεουδαρχικό καθεστώς, τις παραγωγικές του σχέσεις και το κράτος του, μόνον όταν κατάφερε να δεσμεύσει στον αγώνα της τις λαϊκές μάζες· όλοι γνωρίζουν καλά πως η αστική τάξη δεν κατόρθωσε να νικήσει τη μεγάλη έγγεια ιδιοκτησία, παρά μόνον όταν μπόρεσε να εντάξει το προλεταριάτο στην πολιτική της μάχη, για να το πετσοκόψει στη συνέχεια.

Λ. Αλτουσέρ «Θέσεις»
Εκδόσεις Θεμέλιο

*Η πιο γλυκιά λέξη του κόσμου είναι «μαμά»!
Η πιο όμορφη μαμά του κόσμου είναι η δική μου!
Δεν μπορώ να κάνω χωρίς τη μαμά, κι η μαμά δεν μπορεί να κάνει χωρίς εμένα .*

Η μαμά με φυλάει απ' όλα τα τρομερά πράγματα. Με κρατάει απ' το χέρι όταν πηγαίνουμε στον Παιδικό Κήπο. Δεν πρέπει να πηγαίνω μόνη μου, γιατί μπορεί και να χαθώ. Μπορεί να με κόψει κάνα αυτοκίνητο ή να με δαγκάσει κανένα σκυλί. Κι αν χαθώ, θα μείνω χωρίς μαμά, κι η μαμά θα μείνει χωρίς παιδί. Τί τρομερό πού 'ναι.

Ντ. Γκαμπέ
«Εγώ, η μητέρα μου και ο κόσμος»
Εκδ. Κέδρος

Γ. Ερμηνεία κειμένου Παραγωγή λόγου

1. Να γράψεις ένα φανταστικό διάλογο ανάμεσα σ' ένα νέο της ηλικίας σου που προτιμά τη ροκ μουσική και σ' έναν ηλικιωμένο που κυριολεκτικά λατρεύει το δημοτικό τραγούδι (300 λέξεις).

2. Να ζητήσεις ένα μικρό ποσό χρημάτων ως δάνειο, για μια σημαντική για σένα αγορά προϊόντος, από ένα φίλο σου, από τους γονείς σου, από τον εύπορο γείτονά σας, από μία τράπεζα (σε τέσσερις παραγράφους).

3. Να αναζητήσεις σε άλλα βιβλία (π.χ. Μαθηματικών, Φυσικής, Χημείας κ.λπ.) ειδικούς όρους που χρησιμοποιούνται, όμως, και με άλλη σημασία στη γλώσσα μας.

Ο Σκλάβος

(Δημοτικό τραγούδι,
παραλογή)
Προφορική
καταγραφή
από τη Δ. Μακεδονία

Θεόφιλος (Χατζημιχάλης), Ρομβέρτος και Ιουλία

Τρία καράβια ξέβγαιναν μέσα από την Πόλη
Τό 'να τραβάει για τ' Αϊβαλί και τ' άλλο για την Προύσσα.
Το τρίτο το μικρότερο πάει για το βεζίρη.
Κι ο σκλάβος αναστέναξε κι εστάθη το καράβι.
Κι ο καπετάνιος μίλησε κι ο καπετάνιος λέγει:
– Ποιος είναι π' αναστέναξε κι εστάθη το καράβι;
Αν είναι από τους δούλους μου, διπλό λουφέ να δώσω κι αν
είναι από τους σκλάβους μου, να τον ελευθερώσω.
– Εγώ 'μαι αυτός που δεν μπορώ και βαριαναστενάζω. Τρεις
μέρες ήμουν νιόγαμπρος, δώδεκα χρόνια σκλάβος κι εψές
είδα στον ύπνο μου, στον ύπνο που κοιμόμουν παντρεύουν
τη γυναίκα μου, μου παίρνουν την καλή μου.
– Είναι μακριά η πατρίδα σου, μακριά και το χωριό σου;
– Αν έχω άλογο καλό, πάω σ' είκοσι ώρες
κι αν έχω άλογο φτωχό, θέλω τριάντα ώρες.
– Εννιά 'λογα έχω στο παχνή, διάλεξε ποιο σ' αρέσει.
– Ποιο είναι αξιό και γρήγορο και πάει με τον αέρα;
Κανένα δεν τον δέχτηκε, κανένα δεν τον θέλει.
Μόνο ένας παλιόγριβας κρυφά τον κουβεντιάζει:
– 'Γω θα σε πάω, αφέντη μου, μα κοίταξε τί θέλω.
Βάλε τα πέταλα χρυσά και τα καρφιά 'σημένια,

βάλε και την ταϊσιά τριπλή απ' ό,τι τώρα τρώω.
Στο δρόμο όπου πήγαινε, στο δρόμο που πηγαίνει
παρακαλούσε κι έλεγε, παρακαλεί και λέει:
– Θε μου, να βρω τη μάνα μου στη βρύση για να πλένει.
Πήγε και την αντάμωσε καθώς παρακαλούσε.
– Κυρά μου, καλημέρα σου. - Καλώς τον ξένο που 'ρθε.
– Το τίνος γάμος γίνεται, το τίνος νύφη παίρνουν;
– Της ερημιάς, της Μπαρμπαριάς, του γιου μου του
χαμένου.
– Κυρά μου, θα προκάνουμε τα στέφανα να ιδούμε;
– Αν δεν προκάν'ς τα στέφανα, στο δώρο θα προκάνεις.
Βιτσιά χτυπάει τ' άλογο, στο δώρο πάνω φτάνει.
Βρίσκει τη νύφ' που δωρίζε κι αυτόν δεν τον δωρίζει.
– Σαν τί ζακόνι έχετε, τον ξένο δε δωρίζ'τε;
Βγάζουν και τον δωρίζουνε. Κερνάει την αρραβώνα τ'.
Πετάει η νύφ' το πέπλο της, πετάει και τα στολίδια.
– Πάψτε γύφτοι τα όργανα, πάψτε και τα νταούλια, να δούμε
ποιος με κέρασε τούτη την αρραβώνα.
– Εγώ 'μαι που στην κέρασα, εγώ σου τη δωρίζω.
– Σύρτε, παιδιά μ', στον τόπο σας, σύρτε και στο καλό
σας.
Αυτός όπου με κέρασε τούτη την αρραβώνα
είναι ο πρώτος άντρας μου· αυτός είν' ο καλός μου.

Λεξιλόγιο

ο βεζίρης: ανώτατος άρχοντας των μουσουλμανικών κρατών με ποικίλες αρμοδιότητες, πρωθυπουργός, υπουργός.

ο λουφές: λαϊκή λέξη, που προέρχεται από την τουρκική ulufe και σημαίνει μισθός, δωροδοκία.

το παχνί: ο χώρος όπου τοποθετείται η τροφή του ζώου.

αξιός: παρατοπισμός του επιθέτου άξιος για λόγους μετρικούς.

ο παλιόγριβας: το γέρικο γκρίζο άλογο

η ταϊσιά: η ποσότητα τροφής που χρειάζεται το ζώο για μια φορά.

το ζακόνι: η συνήθεια, το έθιμο

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Οι παραλογές είναι πολύστιχα αφηγηματικά τραγούδια, που εξιστορούν δραματικές κυρίως περιπέτειες της ανθρώπινης ζωής, πραγματικές ή φανταστικές. Ιδιαίτερο γνώρισμά τους είναι το παραμυθιακό στοιχείο. Ποιο είναι το θέμα του συγκεκριμένου τραγουδιού και σε ποιους στίχους φαίνονται έντονα τα στοιχεία του παραμυθιού;

2. Στα δημοτικά τραγούδια υπάρχουν «σημάδια» αναγνώρισης των προσώπων. Βλέπεις τέτοιο «σημάδι» στο κείμενο; Ποια άλλα «σημάδια» υπάρχουν σε άλλα δημοτικά τραγούδια;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Η επανάληψη και ο διάλογος είναι χαρακτηριστικά στοιχεία τεχνικής στο δημοτικό τραγούδι. Να εντοπίσεις τέτοια στοιχεία στο κείμενο και να εξηγήσεις τη λειτουργικότητά τους.

2. Μέσα από τις εικόνες και το πολιτισμικό πλαίσιο του κειμένου να σκιαγραφήσεις το πολιτιστικό και κοινωνικό πλαίσιο του τραγουδιού.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Διαβάζοντας αυτό το δημοτικό τραγούδι, διαπιστώνεις ότι τα πρωταγωνιστικά πρόσωπα (οι σύζυγοι) δείχνουν ιδιαίτερη δύναμη χαρακτήρα, προκειμένου να υπερπηδήσουν τα εμπόδια και να ενωθούν ξανά. Διακρίνεις σήμερα στις προσωπικές σχέσεις των ανθρώπων τα ίδια ανιδιοτελή κίνητρα και την ίδια δύναμη χαρακτήρα; (Σε δύο παραγράφους η απάντησή σου)

2. Ας υποθέσουμε ότι βρίσκεσαι στην περιοχή απ' όπου προέρχεται το τραγούδι και παρακολουθείς ένα γάμο, που γίνεται με παραδοσιακό τρόπο (πατροπαράδοτα έθιμα, λαϊκή ορχήστρα, δημοτικά τραγούδια). Να περιγράψεις την τελετή, τα συναισθήματα και τις σκέψεις σου σ' ένα κείμενο τεσσάρων παραγράφων (400 περίπου λέξεων). (Εκτός από τη φωτογραφία της επόμενης σελίδας, μπορείς να αντλήσεις πληροφορίες μέσα από την προβολή και τα έθιμα της συγκεκριμένης ή άλλης περιοχής της χώρας).

Βοήθεια

Η δομή του κειμένου σου μπορεί να ακολουθήσει πολλούς δρόμους. Σου δείχνουμε έναν:

1. Εισαγωγή - πρόλογος: Πώς και με ποιους βρέθηκες εκεί (παρ. 1)

2. Κύριο μέρος: Θα περιγράψεις την τελετή (έθιμα - τραγούδια), τα πρόσωπα και τα συναισθήματά τους (παρ. 2, 3)

3. Επίλογος: Θα εκφράσεις τις δικές σου σκέψεις και συναισθήματα, φροντίζοντας να τα αιτιολογήσεις (παρ. 4).

Γ. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ
Απομνημονεύματα

Σωκράτης Βούλγαρης, Η έξοδος του Μεσολογγίου

Ιδίτε σημειωμένα έγγραφα¹ και απόδειξες, αρχή και τέλος, από διαφόρους, από κυβέρνησες και από αρχές και από άλλους πολλούς, όθεν χρημάτισα εγώ με τους αδελφούς μου συναγωνιστάς, όπου μ' αξίωσε ο Θεός να έχω εις την οδηγίαν μου, όλο καλύτερους μου εις τον Αγώνα και εις υπηρεσίες, όθεν διατάχτηκα. Με δεκοχτώ ανθρώπους πρωτοκινήθηκα εις τον Αγώνα· ως τους χίλιους τετρακόσιους μ' αξίωσε ο Θεός να 'χω εις την οδηγίαν μου. Ποτέ δεν μολύθηκα τ' αρχεία της πατρίδος μου· ούτε εις την κυβέρνησιν, ούτε εις επαρχίες, ούτε εις άτομα, όπου αγωνιστήκαμεν εις την Ρούμελη, Πελοπόννησον και νησιά και Σπάρτη, δεν είναι πουθενά κατηγορία παραμικρή διά εμάς. Ευκαριστήρια θα ιδίτε απ' ούλα τα μέρη πλήθος εδώ μέσα σημειωμένα, και παντού εις το κράτος και εις τ' αρχεία της κυβέρνησης φαίνονται αυτά. Και μ' όσους ανθρώπους μ' αξίωσε ο Θεός και διοίκησα, διάφορες ακαταστασίες και αρπαγές ήυραν την πατρίδα, αρχή και τέλος, δοξασμένο να είναι το πανάγαθον

1. Υπονοεί το προσωπικό του αρχείο που δεν περιλαμβάνεται στα απομνημονεύματά του.

όνομα του Θεού, εμάς δεν μας άφησε να μολυθούμεν. Και αυτές τις χάριτες πρέπει να τις χρωστάγη η πατρίς εις τους αξιότιμους και αγαθούς και γενναίους πατριώτες, τους συναγωνιστάς μου, οπού 'χα τις την οδηγίαν μου εις τον Αγώνα, οπού συνεισφέραμεν και εμείς κατά δύναμιν εις τις ανάγκες της πατρίδος. Είναι η αρετή και ο πατριωτισμός, οπού έδειξαν, αυτήνων των καλών πατριωτών, όχι εμένα. Ότι εγώ δεν είχα αυτήνη την αρετή, ούτε την έχω ακόμα· καθώς εις τους πολέμους, και τώρα εις την 'υπηρεσίαν είναι αυτήνοι οι καλύτεροί μου. Είναι και τώρα εις την 'υπηρεσίαν, εις την οδηγία μου, οι γενναίοι και αγαθοί αξιωματικοί Μισολογγιού με τον αγαθόν και γενναίον αρχηγόν τους Μήτηρο Ντεληγιώργη², φρούραρχο εις τον αγώνα του Μισολογγιού. Είναι πολλοί γενναίοι και αξιότιμοι νησιώτες και Πελοποννήσιοι, αγαθοί αγωνισταί· είναι Ρουμελιώτες. Είναι οι αγαθοί και φιλόπατροι νοικοκυραίοι και αξιωματικοί Αθηνών, όπου αγωνιζόμεσθε εις το κάστρο των Αθηνών και αλλού εις τους αγώνες της πατρίδος. Και η αρετή αυτήνων όλων των καλών πατριωτών – η αγαθότη πρώτα του Θεού – μας γλύτωσε απ' όσα βλάβουν την πατρίδα.

Θα σημειώσω γυμνή την αλήθεια και χωρίς πάθος. Αλλά η αλήθεια είναι πικρή και όσοι κάμαμεν το κακόν μάς κακοφαίνεται, ότι και το κακό το θέλομε και το νιτερέσιον³ να το κάνωμε και καλούς πατριώτες θέλομε να μας λένε. Και αυτό δεν γίνεται· ούτε θα το κρύψω εγώ και να μείνη κρυμμένο, ότι η πατρίς ζημιώθη, διατιμήθη⁴ και όλα σ' αυτό κατανταίνει· ότι μας ήρε όλους θεριά. Και τα αίτια του κακού θα τα ειπούνε κι ιστορίες και 'φημερίδες καθημερινώς τα λένε. Και δεν σημαίνουν τα δικά μου· και πρέπει να τα γράφουνε προκομμένοι κι όχι απλοί αγράμματοι· και να τα γλέπουν οι νεώτεροι· και οι μεταγενέστεροι να 'χουν περισσότερη αρετή και πατριωτισμόν. Η πατρίδα του κάθε ανθρώπου και η θρησκεία είναι το παν και πρέπει να θυσιάζη και πατριωτισμόν και να ζη αυτός και οι συγγενείς του ως

2. Ο «αρχιπυροβολητής των Μεσολογγιτών». (Κασομούλη: Ενθυμήματα Στρατιωτικά, εκδ. Γιάννη Βλαχογιάννη, τ. Β' Αθήνα 1941).

3. νιτερέσιον: συμφέρον, κέρδος.

4. Ατιμάσθηκε.

τίμιοι άνθρωποι εις την κοινωνία. Και τότε λέγονται έθνη, όταν είναι στολισμένα με πατριωτικά αισθηματα: το εναντίον λέγονται παλιόψαθες των εθνών και βάρος της γης. Και διά τούτο ως πατρίδα γενική του κάθε ενού και έργο των αγώνων του μικρότερου και αδύνατου πολίτη, έχει κι αυτός τα συμφέροντά του εις αυτήνη την πατρίδα, εις αυτήνη την θρησκεία. Δεν πρέπει ο άνθρωπος να βαρύνεται και να αμελή αυτά: και ο προκομμένος πρέπει να φονάζη ως προκομμένος την αλήθεια, το ίδιο και ο απλός. Ότι κρικέλλα⁵ δεν έχει η γης να την πάρη κανείς εις την πλάτη του, ούτε ο δυνατός, ούτε ο αδύνατος: και όταν είναι ο καθείς αδύνατος εις ένα πράμα και μόνος του δεν μπορεί να πάρη το βάρος και παίρνει και τους άλλους και βοηθούν, τότε να μην φαντάζεται να λέγη ο αίτιος εγώ: να λέγη εμείς. Ότι βάναμε όλοι τις πλάτες, όχι ένας.

5. κρικέλλα: μεγάλος κρίκος.

Γ. Μακρυγιάννης (1797-1864): Αγωνιστής του 1821, αλλά και πρωταγωνιστής του κινήματος του 1843 για την παραχώρηση συντάγματος. Έμαθε γράμματα σε μεγάλη ηλικία και έγραψε απομνημονεύματα που διακρίνονται από ειλικρίνεια και παρρησία.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Για ποια συμπεριφορά του ίδιου και των συναγωνιστών του καυχείται ο Μακρυγιάννης; Πού φαίνεται η μετριοφροσύνη του στην πρώτη παράγραφο του κειμένου;

2. Τι πιστεύει για τον πατριωτισμό ο συγγραφέας; Πώς πρέπει να συμπεριφέρεται και ο «προκομμένος και ο απλός πολίτης» απέναντι στην πατρίδα του;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να εντοπίσεις λέξεις και φράσεις που χαρακτηρίζουν τη γραφή του Μακρυγιάννη. Να προσέξεις τις διαφορές ή τις ομοιότητές τους με τη σημερινή καθομιλουμένη. Να φτιάξεις μετά έναν πίνακα με δύο στήλες: στη μία οι λέξεις του συγγραφέα και στην άλλη οι αντίστοιχες σημερινές.

2. Κύριο χαρακτηριστικό των «Απομνημονευμάτων» του συγγραφέα, εκτός από τη γλώσσα που μελέτησες παραπάνω, είναι η ειλικρίνεια και η παρηρησία στην έκφραση των απόψεών του. Να βρεις τέτοια σημεία στο κείμενο.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Από τη βιβλιοθήκη του σχολείου σου να πάρεις τα «Απομνημονεύματα» ή κείμενα άλλων προσώπων της επανάστασης του 1821 και να τα συγκρίνεις ως προς τη γλώσσα και τις ιδέες με το κείμενο του Μακρυγιάννη. (Να εργαστείτε σε ομάδες δύο-τριών μαθητών και μετά να κάνετε μια παρουσίαση στην τάξη).

2. «και όταν είναι ο καθείς αδύνατος... Ότι βάναμε όλοι τις πλάτες, όχι ο ένας». Να ερμηνεύσεις τη φράση αυτή και να τη συγκρίνεις με τη γνωστή φράση του Μακρυγιάννη:

«Όταν αγωνιστεί μόνος του και φκιάσει ή χαλάσει, να λέγει “εγώ”, όταν όμως αγωνίζονται πολλοί και φκιάνουν, τότε να λένε “εμείς”. Είμαστε εις το “εμείς” και όχι εις το “εγώ”».

Μετά να γράφεις ένα κείμενο - εισήγηση 2-3 παραγράφων προς τη γενική συνέλευση της τάξης σου, στο οποίο θα συμβουλεύεις να ακολουθήσετε όλοι τις παραπάνω προτροπές - συμβουλές του Μακρυγιάννη στα θέματα-προβλήματα της τάξης και του σχολείου σας, εξηγώντας γιατί η στάση αυτή θα έχει καλύτερα αποτελέσματα.

**Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑ-
ΝΤΗΣ**
**Αθηναϊκά
Διηγήματα**

«Το Ψοφίμι»

Παρακαλώ, κύριε αστυφύλακα, εδώ επάνω, στο φράκτη, κοντά στο δρόμο, έχουν ρίψει ένα ψοφίμι, ένα μεγάλο σκυλί Με τέτοια ζέστη, Ιούλιον μήνα ... θα μας κολλήσει πανούκλα όλους εδώ ... Ίσα, στο ψήλωμα, εδώ, που είν' εξοχικό μέρος ... όπου έρχονται οι άνθρωποι να πάρουν λίγον αέρα καθαρόν!...

Ο ομιλάν - ο κύριος Α. - ήτο παχύμισθος υπάλληλος της Κυβερνήσεως. Το δημόσιον του έδιδε, δια τας εκδουλεύσεις του, υπέρ τας τριακοσίας δραχμάς τον μήνα. Αλλά τας δραχμάς αυτάς εθεώρει ως ιεράς και δεν αποφάσιζε ν' αποκόψει 50 λεπτά δι' ένα πτωχό λούστρον, όπως σκάψει λάκκον και θάψει το ψοφίμι. Τοιαύτη θυσία θα του εφαινέτο ίσως μάλλον ιεροσυλία. Η δε οικία του έκειτο πλησιέστατα εκεί, και ήτο ο πρώτος ενδιαφερόμενος.

Όθεν απηθύνθη εις τον υπ' αριθμόν 3 χιλιάδες τόσα αστυφύλακα. Ο αστυφύλαξ εφόρει λευκά, κι εσύχαζεν εις το εγγύς καφενεδάκι. Απήντησε δε λίαν προθύμως και φιλοφρόνως:

– Μάλιστα· τώρα, να πούμε εις ένα αστυφύλακα - μπορώ

να πάω κι εγώ - να πάρει κι ένα σκουπιδιάρη, να πάν' να το πετάξουν αποκεί.

Κι εκάθισε στο καφεενεδάκι, δια να διαβάσει τα νέα της μέρας.

Εν τω μεταξύ ο κύριος Α. απηυθύνθη, εν τη απουσία του καφετζή, προς τον υπάλληλον του καφεενείου και του είπε :

– Δεν σας ήρθε σας η βρώμα; ... Ειπέ του κυρ Τάσου (το όνομα του καφετζή) να λάβει τα μέτρα του.... δια να μην αρρωστήσει όλος αυτός ο κόσμος, που έρχεται να πάρει τον αέρα του εδώ επάνω.

Ο μικρός υπάλληλος έσεισε την κεφαλήν, ως να ήθελε να είπει: “Δεν βαριέστε: Και ποιος θα φροντίσει; Ό,τι εφροντίσατε σεις, ο πρώτος που ανεκαλύψατε αυτό το σπάνιον φαινόμενον”.

Ο αστυφύλαξ, ως να εκεντρίσθη από την δευτέραν αυτήν αναψηλάφησιν του ζητήματος, εσηκώθη, εκοίταζε τριγύρω, και ευτυχώς εξάνοιξε μακράν ένα συνάδελφόν του, βαίνοντα εις πλάγιόν τινα δρόμον. Τον έκραξε, κι εκείνος ήλθε.

– Να σου πω, του λέγει, πας στο Τμήμα, να πεις του σκοπού, να πει του Σταθμάρχη, να στείλει ένα αστυφύλακα, να βρει ένα σκουπιδιάρη, να πάν' εδώ παραπάνω, που λει ο κύριος εδώ.... είν' ένα σκυλί ψόφιο... να το πάρουν απ' εκεί, να το πετάξουν πουθενά ;

– Καλά...

Και ο β' αστυφύλαξ εκινήθη βραδύς, κατερχόμενος τον δρόμον.

Την νύκτα, όταν ο κύριος Α. απεσύρετο δια να απέλθει οίκαδε¹, εις το φως της σελήνης, έστρεψε τα όμματα και την ρίνα² προς το μέρος όπου είχεν ίδει το δυσάρεστον πράγμα το πρωί. Το ψοφίμι ήτο ακόμη εκεί, αναδίδον λοιμώδη οσμήν.

Ο άνθρωπος, εν μεγάλη αδημονία³, έκλεισε τα παράθυρά του, κι εκοιμήθη. Την άλλην πρωίαν, εις το μικρόν καφεενεϊον ήρε πάλιν τον αστυφύλακα.

– Δεν εκάματε τίποτε για το ψοφίμι που σας είπα;

– Μάλιστα, έστειλα είδηση στον σκοπό... ν' αναφέρει στο σταθμάρχη... να στείλει αστυφύλακα- μπορούσα να πάω κι

1. οίκαδε: στην κατοικία του.

2. ρίνα: τη μύτη.

3. αδημονία: αγωνία, ανησυχία.

εγώ - να πάρει ένα σκουπιδιάρη, να πάν' να λάβουν μέτρα...

Και δεν το πέταξαν;

– Πεταμένο είναι από προχθές, μάλλον έπρεπε να το θάψουν.

– Ας είναι, θα φροντίσω, τώρα πάω στο Τμήμα.

Την εσπέραν, όταν ο κυβερνητικός υπάλληλος επανήρχετο εις την οικίαν του, το ψοφίμι ήτο πάντοτε εκεί, δηλητηριάζον τον αέρα με την δυσωδίαν του.

Το πρωί., ο κ. Α. προς τον πρώτον αστυφύλακα.

– Μα δεν έγινε τίποτε για το ψοφίμι.... Ζήτημα, βλέπω, κατήντησε κι αυτό.... Καλά που δεν συνεδριάζει πλέον η Βουλή, δια να γίνει επερώτησις...

– Τι; Δεν το εσήκωσαν από κει. Περίεργο! Εγώ έλαβα μέτρα. Ας είναι, ησυχάσατε. Σήμερα, χωρίς άλλο. Πάω επίτηδες να τους βιάσω, να στείλουν ένα αστυφύλακα – μπορώ να πάω και μόνος μου – με ένα σκουπιδιάρη....

Την επομένην νύκταν, ακόμη το ψοφίμι ήτο εκεί. Ευτυχώς είχε συνεφιάσει, και ήστραπτε ραγδαίως προς τον μαΐστρον, εις τα ΒΔ. του ορίζοντος. Ο κ. Α. μόλις επρόλαβε να φθάσει εις την οικίαν, και κλείσει τα παράθυρα, κι ενέσκηψε σφοδροτάτη θύελλα, άνεμος και βροχή, δροσιστική και παρήγορος.

Το πρωί, ανάμεσα εις το ηλλοιωμένον υγρόν έδαφος, μόλις εφαινοντο πλέον τα ίχνη του θνησιμαίου σκύλου, ολίγα μόνον γυμνά κόκαλα του σκελετού. Η ραγδαία βροχή είχε παρασύρει τας σαπράς⁴ σάρκας, και είχε διαλύσει την δυσσομίαν.

Κι έτσι δεν έγινεν επερώτησις εις την Βουλήν. Μόνον έγινε χρονογράφημα εις εφημερίδα.

4. σαπρός: σάπιος.

Α. Παπαδιαμάντης (1851-1911): Γεννήθηκε στη Σκιάθο. Θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους Νεοέλληνες πεζογράφους και ως ο κυριότερος εκπρόσωπος του ηθογραφικού διηγήματος. Έγραψε πολλά διηγήματα, όπως: Η Φόνισσα, Ρόδινα ακρογάλια κ.ά.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Το ψοφίμι δεν απομακρύνεται αμέσως. Ποιους παρουσιάζει το κείμενο ως πιθανούς αρμόδιους για την απομάκρυνσή του;

2. Ο συγγραφέας επιλέγει μια λύση, στην οποία δεν παρεμβαίνει ο άνθρωπος. Ποιος νομίζει ότι είναι ο στόχος του;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Στο κείμενο είναι εμφανής η ειρωνική διάθεση του συγγραφέα. Σε ποιες εκφράσεις διακρίνεις ειρωνεία;

2. «Ο αστυφύλακας... πουθενά;»

Ποια διαφορά διακρίνεις ανάμεσα στη γλώσσα του αφηγηματικού μέρους και του διαλόγου; Να μεταφέρεις στη σημερινή καθημερινή γλώσσα το αφηγηματικό μέρος του αποσπάσματος.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Στη γειτονιά σου παραμένουν για πολύ καιρό σωροί σκουπιδιών, άχρηστων υλικών κ.λπ. παρότι εσύ και η οικογένειά σου έχετε απευθυνθεί επανειλημμένα σε όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες. Ως αντίδραση να γράψεις ένα κείμενο (300 λέξεων) σε εφημερίδα, στο οποίο με ειρωνική διάθεση ή αγανάκτηση να στηλιτεύεις την τάση μετάθεσης ευθυνών αλλά και την αδιαφορία των αρμόδιων φορέων. Μπορείς να διηγηθείς στην αρχή του κειμένου σου την οδύσσεια της παραπομπής σας από υπηρεσία σε υπηρεσία.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

**Η τιμή και
το χρήμα**

Χαράλαμπος Παχής, Πρωτομαγιά στην Κέρκυρα

«ΕΝΑ ΠΡΩΙ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ»

Ήτανε οχτώ η ώρα της αυγής. Η χαρακτηριστική κι όμορφη πλατεία της Σπηλιάς ήταν γιομάτη κόσμος : εμπόρους που έκαναν τες δουλειές τους, βαστάζους που εκουβαλούσαν τσουβάλια και βαρέλια, κάρα, που άλλα τα σέρναν άλογα, άλλα ανθρώποι, φορτωμένα δέρματα, σακιά, σανίδες, βαρέλια, κάσες ή και άδεια πηγαينوερχόνταν κάνοντας μεγάλον πάταγο, που ενωνότουν με τη βαβούρα των ανθρώπων. Στα μαρμαρένια σκαλοπάτια της αγοράς, ή του Μαρκά όπως την λεν οι Κορφιάτες, εκείνην την ώρα ανεβοκατέβαιναν καλοντυμένους κόσμος : παλαιιοί αρχόντοι,

νιόπλουτοι, εμπόροι, γιατροί, δικηγόροι, ήταν η ώρα που οι καλοστεκάμενοι εψώνιζαν. Μέσα, κάτω από ένα πλατύ πλακόστρωτο περιστύλιο επουλούσαν κρέατα και ψάρια, και κάτω από τη γυαλοσκέπαστη αυλή λάχανα, οπωρικά και σπάνια λουλούδια. Οι φωνές των πουλητάδων αντηχούσαν απ' όλα τα μέρη. Οι ψαράδες πίσω από το πέτρινο πλακόστρωτο πεζούλι, που ετρογύριζε γύρω γύρω το περιστύλιο, ψηλότερο και σκεπασμένο με ξύλο εκεί που ήταν τα κρέατα, που εκρεμόνταν κόκκινα και κίτρινα κομμάτια μικρά και μεγάλα, από σιδερένια αγκίστρια, επαινούσαν φωνάζοντας τα ψάρια τους, που κάποια, κόκκινα, μαυριδερά, ή ασημένια, ελαχταρούσαν ακόμα ψοφώντας απάνου στές πλάκες, άλλα είχαν τσιρώσει¹ κι ήταν γυρτά σα δοξάρια, κι άλλα τέλος ήταν μαλακά, χτυπημένα στα δίχτυα και ψόφια από πολλές ώρες.

«Πενήντα λεφτά τα ψάρια! Πενήντα η ανεμότρατα! Πέντε δεκάρες!» έλεγε μια όμορφη μεταλλική φωνή: και στον ίδιο καιρό ο λαχανάς τραγουδιστά επρόσφερε το είδος του, ραντίζοντας τα πράσινα χόρτα που ήταν απλωμένα στην αυλή, πάνου σε ξύλινα κατηφορητά κρεβάτια: «Σέσκλα, σέλινα, πετροσέλινα, σινάπια, σπανάκια, πάρτε, πάρτε!». Και παρέκει ένας άλλος επουλούσε τα οπωρικά του που ήταν απλωμένα και κείνα στα ίδια ξύλινα κρεβάτια, μέσα σε κανίστρια και κοφίνια : χρυσά πορτοκάλια και κινέτα, κίτρινα λεμόνια, φρούτα ξερά, κι εφώναζε ως κι εκείνος με βραχιασμένη φωνή: «Πάρτε, πάρτε! γλυκά νεράτζια, λεμόνια, κινέτα!». Κι όλες αυτές οι φωνές ανακατεύονταν με τους μονότονους χτύπους της μαχαίρας των χασάπηδων, που στες ψηλές τους τες εξέδρες, σιωπηλοί εκείνοι, ελιάνιζαν τα κρέατα χαμογελώντας στους μουστερήδες² τους, και με τη βοή των ανθρώπων που εμιλούσαν αναμεταξύ τους και που επαζάριαζαν ό,τι εψώνιζαν.

Οι ψαράδες εγνώριζαν όλον τον κόσμο.

«Κόντε μου!» εκράζαν έναν ψηλό, λιγνό, μισόκοπον άντρα, που βιαστικός επερνούσε, «κόπιασε, σου 'χω ψάρι για το τραπέζι σου».

1. τσιρώσει: ξεραθεί.

2. μουστερήδες: πελάτες.

«Γιατρέ, κόπιασε!» «Ψυχάρι μου, σου 'χω ό,τι θέλεις».

Μία βαριά μυρωδιά από ψαρίλα, από νωπά κρέατα, από σάπια λαχανικά εφούντωνε όλον τον αέρα, μα κανένας δεν την επρόσεχε. Όλοι όσοι εψώνιζαν εγνωρίζονταν συνατοί τους, γιατί κάθε μέρα εβλεπόνταν, κι εχαιρετιόνταν μ' ευγένεια. Οι σπάνιοι, από τους λίγους παλαιούς αρχόντους που απόμνησκαν ακόμα, με αδερφικά χαιρέτια συνατοί τους σε ιταλική γλώσσα, οι νιόπλουτοι και οι έμποροι περήφανοι και καλοντυμένοι εκοίταζαν πρώτα κατάματα και επρόσμεναν το χαιρετισμό, οι γιατροί κι οι δικηγόροι καθένας με ξεχωριστό τρόπο, σύμφωνα με το χαρακτήρα τους, με τα συμφέροντά τους και με τες ιδέες τους. Κι όλον αυτόν τον κόσμο τον ακολουθούσε, κάθε άνθρωπο, κι ένα παιδί δώδεκα ως δεκατεσσάρων χρονώ, ξυπόλυτο, κακοντυμένο, με σκούφο η με ψάθα στο κεφάλι, μ' ένα κοφίνι κρεμασμένο στο χέρι όταν εψώνιζαν, περνασμένο από το λαιμό και πισώπλατα όταν εμπαίναν στην αγορά, ψηλά στο κεφάλι όταν έφευγαν.

Σπύρος Βασιλείου, *Το τραπέζι της Καθαρής Δευτέρας*

Κ. Θεοτόκης (1872-1923): Γεννήθηκε στην Κέρκυρα και είναι ένας από τους πιο αξιόλογους πεζογράφους μας. Το έργο του διακρίνεται για τους κοινωνικούς προβληματισμούς και τη ρεαλιστική γραφή του. Έργα του: Η τιμή και το χρήμα, Ο κατάδικος κ.ά.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιος είναι ο τόπος και ο χρόνος του αποσπάσματος; Νομίζεις ότι, πέρα από την παρουσίαση της καθημερινότητας σε μία αγορά, ο συγγραφέας επιχειρεί να παρουσιάσει τη μικρογραφία της κοινωνίας του; Πού το βλέπεις αυτό μέσα στο κείμενο;

2. Σε ποια σημεία της περιγραφής της αγοράς φαίνονται οι κοινωνικές σχέσεις;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Για να υπάρχει σαφήνεια και ακρίβεια στην περιγραφή, πέρα από τις λεπτομέρειες που παρατίθενται, απαιτείται και η επιλογή των κατάλληλων εκφραστικών μέσων. Να αναφέρεις αυτά τα εκφραστικά μέσα (από την αρχή του αποσπάσματος έως... από πολλές ώρες) και να σχολιάσεις τον τρόπο, με τον οποίο συμβάλλουν στην ακρίβεια της περιγραφής.

2. Σε ορισμένα σημεία η γλώσσα του κειμένου είναι η τοπική ιδιοματική γλώσσα των επτανήσων. Να βρεις τρία ρήματα και τρία ονόματα της γλώσσας αυτής και να γράψεις τα αντίστοιχα της κοινής Ελληνικής.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να δώσεις ένα δικό σου κείμενο (500-600 λέξεις), στο οποίο θα περιγράψεις την επίσκεψή σου στη λαϊκή αγορά της συνοικίας σου. (Να τονίσεις ιδιαίτερα τις εικόνες και τη γλώσσα της αγοράς) Να προσέξεις ακόμα τον πίνακα του Έλληνα ζωγράφου που έχει ανάλογο θέμα.

N. Τέτσις: Λαϊκή αγορά

Ε. ΚΑΚΝΑΒΑΤΟΣ

Λέξεις

.... Κι έγινε να ψάχνω για λέξεις άφοβες
για λέξεις μάχιμες κι αθάνατες
για λέξεις παρατεταμένες
που ατές τους παρατείνονται
ανυπόμονες, πεισματικές
για λέξεις αμαζόνες απόκλημες
έψαχνα για τη λέξη που όλη απόγνωση
πηδάει στο κενό
και που στην προσγείωση
χίλια κομμάτια.

Τ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ

**Το πρόβλημα
με τις αντωνυμίες**

Παράλληλο κείμενο

Λέμε εμείς κι εννοούμε εγώ
λέμε εσύ κι εννοούμε εγώ
λέμε αυτός κι εννοούμε πάλι εγώ.
Στην ουσία μόνο με το εγώ
μπορούμε να εννοήσουμε
κάποιον άλλο.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιο ουσιαστικό επαναλαμβάνεται σε ενικό και πληθυντικό αριθμό στο πρώτο ποίημα; Ανάλογα με τις παραπάνω παρατηρήσεις σας ποιες μπορεί να είναι οι νοηματικές ενότητες που διακρίνουμε στο κείμενο; Να δείξετε ότι σ' αυτήν την περίπτωση η πρώτη νοηματική ενότητα πιθανόν δημιουργεί αντίθεση με τη δεύτερη. (Στην απάντησή σας να αξιοποιήσετε το στίχο - κλειδί: «για λέξεις μάχιμες κι αθάνατες»).

2. Σε ποιο πρόσωπο εμφανίζεται η φωνή του ποιητή;

(Να εντοπίσεις τις λέξεις, φράσεις και να σχολιάσεις την επιλογή τους από τον ποιητή)

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Ποιες ανθρώπινες ιδιότητες περιέχονται στα επίθετα του κειμένου τα οποία προσδιορίζουν τις «λέξεις»; Να συμπληρώσεις έναν πίνακα καταγράφοντας στην πρώτη στήλη τα επίθετα και στη δεύτερη συνώνυμες λέξεις.

2. Στην πρώτη νοηματική ενότητα οι ρηματικοί χρόνοι των φράσεων «Κι έγινε να ψάχνω για λέξεις»; «έψαχνα για...» είναι στο παρελθόν. Στη δεύτερη νοηματική ενότητα εμφανίζεται μια ρηματική φράση σε χρόνο ενεστώτα που αφορά το ουσιαστικό «λέξη»: «[η λέξη] πηδάει στο κενό». Να τοποθετήσετε τα γεγονότα σε χρονική σειρά.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Αν το κείμενο σχετίζεται με την ποιητική δημιουργία, μπορείτε να εξηγήσετε περισσότερο τη μάχη του ποιητή Εκ. Κακναβάτου με τις λέξεις, οι οποίες αποτελούν και τα υλικά του, όπως για το ζωγράφο είναι τα χρώματα; (Να απαντήσεις σε μία παράγραφο).

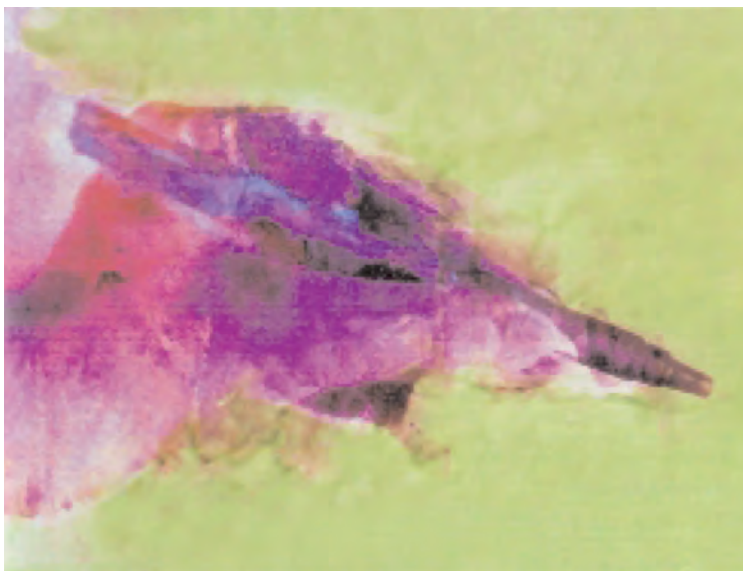
2. Στο ποιητικό κείμενο του Τίτου Πατρίκιου «Το πρόβλημα με τις αντωνυμίες» αναδεικνύεται ένα πρόβλημα αλληλοκατανόησης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Να εντοπίσεις τους στίχους και να τους συζητήσετε στην τάξη σας σε σχέση με την έλλειψη ανεκτικότητας που χαρακτηρίζει τις σύγχρονες κοινωνίες απέναντι στο διαφορετικό συνάνθρωπό μας.

3. Σύμφωνα με τη διαπίστωση του Τ. Πατρίκιου «Στην ουσία μόνο με το εγώ μπορούμε να εννοήσουμε κάποιον άλλο», πώς ερμηνεύεις τη θέση αυτή σε σχέση με το ποίημα και σε σχέση με τη δική σου στάση ζωής; (Σε δύο παραγράφους).

Ο Ε. Κακναβάτος και ο Τ. Πατρίκιος είναι σύγχρονοι Έλληνες ποιητές.

ΘΩΜΑΣ ΨΥΡΡΑΣ

**Η διγλωσσία
της Παιδείας**

Η μελέτη της γλώσσας στη Μέση Εκπαίδευση μέχρι σήμερα στράφηκε γύρω από προβλήματα διδασκαλίας και ειδικής διδακτικής αγωγής του λόγου, θα έλεγαν ορισμένοι υπεραισιόδοξοι. Πολύ συχνά όμως μας διαφεύγει εντελώς ότι ο λόγος είναι θεσμός, ότι προκύπτει από τη διαβίωση μέσα στην κοινωνία, ότι είναι προϊόν της κοινωνικής ζωής και μοιραία αντανακλά τις θέσεις, τις αντιθέσεις της κοινωνίας. Πάντα πρέπει να θυμόμαστε ότι σε κάθε γλώσσα αντιστοιχεί μια ιδιαίτερη οργάνωση των δεδομένων της εμπειρίας. Ποιες θέσεις κι αντιθέσεις, ποια προβλήματα και ποια εκπαιδευτική οργάνωση αντανακλά ο λόγος (οι γλώσσες) που αναπτύσσεται στο σχολικό χώρο; Ποια είναι η ιδιαίτερη οργάνωση των δεδομένων της εμπειρίας που αντιστοιχεί στην κάθε γλώσσα επιβάλλοντας το λόγο της στο σχολείο;

Ας δούμε αυτές τις γλώσσες παρά το σίγουρο κίνδυνο της απλοποίησης ή της υπερβολικής σχηματοποίησης που συνεπάγεται ένα τέτοιο εγχείρημα:

α) Η γλώσσα του (της) λυκειάρχη: (λύκαινα αποκαλείται από τους μαθητές ή κατά τον Κριαρά λυκειάρχισσα). Γλώσσα νουθεσίας, ευθύνης και επιβολής. Γλώσσα που συνεχώς υπενθυμίζει την κυρίαρχη αντίθεση ανάμεσα στους «πάνω» και τους «κάτω».

β) Η γλώσσα του συλλόγου καθηγητών: λόγος κοινός, συνεπικουρος και συμπληρωματικός στη γλώσσα του λυκειάρχη που κλείνει τελεσίδικα τα όποια ρήγματα στο φαινόμενο «Επιβολής», τιμητής και σύμφωνος με τις κείμενες διατάξεις.

γ) Η γλώσσα των εγγράφων, των αναλυτικών προγραμμάτων, των πάσης φύσεων οδηγιών: λόγος επιβολής στους «πάνω» από τους «πιο πάνω». Λόγος αποστεωμένος, γραφειοκρατικός.

δ) Η γλώσσα των βιβλίων: λόγος των «πιο πάνω» που απευθύνεται κατ' ευθείαν στους «κάτω»

Απέναντι σε τούτο τον καταϊγισμό των γλωσσών οι «κάτω», οι μαθητές, αναπτύσσουν φυσιολογικά τη δική τους αμυντική στάση.

α) Η γλώσσα του διαλείμματος: ένα στυλαργκό, και μάλιστα χυδαίο, χρησιμοποιείται στον περίβολο των Λυκείων, αλλά γενικά αποφεύγεται στο οικογενειακό περιβάλλον. Είναι, αν μπορούμε να ονοματίσουμε, ο γλωσσικός χουλιγκανισμός, ένα γλωσσικό μωσαϊκό με ποδοσφαιρικά δάνεια, με συνθηματολογικές εκφράσεις, με σεξουαλικές αναφορές. Ωστόσο η κοινωνική αυτή διάλεκτος δε χρησιμοποιείται την ώρα του μαθήματος μέσα στις αίθουσες διδασκαλίας. Εκεί τα πράγματα είναι διαφορετικά.

β) Η γλώσσα στην τάξη: Απέναντι στο γνωστικό καταϊγισμό της διδασκαλίας οι μαθητές προβάλλουν μια διαδικασία γλωσσικής διαφοροποίησης, που αρχίζει από τη φαινομενική αποδοχή της γλώσσας του διδασκάλου και καταλήγει, σε οριακές περιπτώσεις, στην αφασία.

γ) Η γλώσσα των θρανίων: γλώσσα graffiti πάνω στις επιφάνειες των θρανίων τη στιγμή που είναι αφηρημένοι, τη στιγμή που αδιαφορούν, που πνιχτά αγανακτούν, που γράφουν το δάσκαλό τους στα παλιά τους τα παπούτσια, υπάρχει μπροστά τους αυτός ο χώρος έτοιμος να δεχτεί την επέμβαση, ανοιχτός χώρος έκφρασης που μπορούν να τον κάνουν ό,τι θέλουν.

Εδώ πάνω θα περάσουν διακοσμητικά την απάθειά τους μέσα από γραμμές παραίτησης και αφηρημάδας. Εδώ οι ζωγραφικοί πόθοι θα αποσπάσουν τα χάχανα του διπλανού. Εδώ το συναίσθημα θα εκφραστεί με λόγια από τραγούδια.

Συχνότερα θα υπάρξουν βωμολοχίες - εναντίον τίνος; - βρισιές ανάκατες με ονόματα ειδώλων η χώρους κοινωνικής ένταξης, ποδοσφαιρικές ομάδες και κόμματα. Σπανιότερα κάποια συναισθήματα.

Ο Θωμάς Ψύρρας είναι φιλόλογος, καθηγητής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και συγγραφέας.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποια είδη γλώσσας παρατηρούνται στη γλωσσική έκφραση του «επίσημου» σχολείου; Να εντοπίσεις τα χαρακτηριστικά τους και να προσέξεις αν υπάρχουν ομοιότητες ή διαφορές μεταξύ τους.

2. Ο αντίποδας στην παραπάνω «κυρίαρχη γλώσσα» του σχολείου είναι η «αμυντική στάση» των μαθητών. Με ποιες μορφές εκδηλώνεται αυτή η στάση;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Νουθεσία, καταιγισμός, τελεσίδικα, αποστεωμένος: να αναζητήσεις στο λεξικό την ερμηνεία των λέξεων, να προσέξεις τις λέξεις από τις οποίες προέρχονται και να τις χρησιμοποιήσεις σε προτάσεις.

2. Στο κείμενο χρησιμοποιούνται αρκετά οι αναφορικές προτάσεις. Προσπάθησε να εντοπίσεις τις προτάσεις αυτές και να προσέξεις αν είναι απαραίτητοι προσδιορισμοί της προηγούμενης πρότασης (προσδιοριστικές) ή μήπως δεν αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα της πρότασης (παραθετικές).

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Η γλώσσα του διαλείμματος – Η γλώσσα της τάξης. Να επιλέξεις ένα θέμα που απασχόλησε την τάξη σου σήμερα και να το παρουσιάσεις σε δύο παραγράφους. Στην πρώτη θα χρησιμοποιήσεις τη γλώσσα της τάξης και στη δεύτερη τη γλώσσα του διαλείμματος. Τι παρατηρείς διαβάζοντας και συζητώντας τα δύο κείμενα με τους συμμαθητές σου;

2. Στις εφημερίδες, στα περιοδικά, σε τηλεοπτικές συζητήσεις κ.λπ. ακούγεται συχνά ότι οι νέοι «δεν ξέρουν να μιλούν και να γράφουν, κακοποιούν τη γλώσσα, καθημερινά οδηγούνται σ' ένα γλωσσικό χουλιγκανισμό». Συμμετέχεις σε μια τέτοια τηλεοπτική συζήτηση και σου ζητείται να απαντήσεις σ' αυτές τις κατηγορίες. Να προετοιμάσεις για την παρουσίαση αυτή ένα κείμενο τεσσάρων παραγράφων (400 λέξεις).

Βοήθεια

Όπως παρατηρείτε, στις αναφορικές προτάσεις μια ονοματική προσδιοριστική μπορεί να ξεχωρίζει από μία ονοματική παραθετική με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

α) στίξη· οι παραθετικές προτάσεις χωρίζονται από τον ονοματικό όρο στον οποίο αναφέρονται με κόμμα, ή και με πιο έντονα σημάδια στίξης, όπως παύλες, παρενθέσεις κ.λπ. Αντίθετα οι προσδιοριστικές ακολουθούν χωρίς κόμμα τον ονοματικό όρο που προσδιορίζουν. Π.χ. Πέταξαν τα φρούτα, που είχαν σαπίσει.

β) επιτονισμός· οι προσδιοριστικές διαβάζονται μαζί με τον όρο στον οποίο αναφέρονται, ενώ οι παραθετικές διαβάζονται χωριστά, με διαφορετικό τόνο φωνής. Π.χ. Πέταξαν τα φρούτα, που είχαν σαπίσει.

γ) σημασιολογικό κριτήριο, που είναι και το πιο αξιόπιστο, για να γίνει με βεβαιότητα η διάκριση ανάμεσα στις προσδιοριστικές και παραθετικές προτάσεις (το κόμμα μπορεί εύκολα να παραλειφθεί από αβλεψία ή να προστεθεί από άγνοια): οι πληροφορίες που περιέχει η παραθετική πρόταση παρουσιάζονται ως ξεχωριστές και δευτερεύουσες ως προς το περιεχόμενο του προσδιοριζόμενου όρου. Αντίθετα η προσδιοριστική πρόταση αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα του όρου που προσδιορίζει, καθώς αποτελούν μαζί ένα νόημα αδιαίρετο.

Από την Έκφραση - Έκθεση Β΄ Ενιαίου Λυκείου

2η Ενότητα

Ανησυχίες των νέων

Πέτρος Ζουμπολάκης, Χωρίς τίτλο

**Οι νέοι
της Ευρώπης
προβλέπουν
το μέλλον**

Μέσα από το «ΕΥΡΩΒΑΡΟΜΕΤΡΟ» δίνουν τις δικές τους εκτιμήσεις για επαγγελματική αποκατάσταση, ανεργία και ποια θεωρούν ιδανική θέση εργασίας:

Κάποτε οι νέοι έπαιζαν ποδόσφαιρο στις αλάνες των μεγαλουπόλεων. Τώρα παίζουν σερφάροντας στους ηλεκτρονικούς διαύλους του παγκόσμιου χωριού. Κάποτε τραγουδούσαν και χόρευαν με τους ρυθμούς των Μπιτλς και των Λεντ Ζέπελιν. Σήμερα ξεφαντώνουν με τη διαστημική μουσική των U2 αλλά και την... επιεικώς εύπεπτη των Spice Girls. Κάποτε το πανεπιστήμιο ήταν χώρος δημιουργίας, επανάστασης, απελευθέρωσης. Σήμερα είναι χώρος εντατικοποίησης της γνώσης και της επαγγελματικής ειδίκευσης μπροστά στο τεράστιο φάσμα της ανεργίας που περιμένει τους νέους. Ο κόσμος αλλάζει. Τεράστια τα προβλήματα-μετανάστευση, ρατσισμός, ανεργία, καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, διάλυση των σχέσεων, ασθένειες - ταλανίζουν το σύγχρονο άνθρωπο, ο οποίος προσπαθεί να συγκεράσει τις παραδοσιακές αξίες με τις νέες θεωρίες και τα πρότυπα του τεχνητού πολιτισμού. Και οι νέοι μπροστά στις ραγδαίες αυτές αλλαγές προσπαθούν να ορίσουν τη δική τους ταυτότητα, το στίγμα τους. Τι σκέπτονται; Τι περιλαμβάνει η καθημερινότητά τους; Ποιες οι σχέσεις τους με την οικογένεια και τους γηραιότερους; Πώς αντιμετωπίζουν το

ενδεχόμενο της ανεργίας; Πόσο έχουν βάλει στη ζωή τους τις νέες τεχνολογίες; Το Ευρωβαρόμετρο, ύστερα από αίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πραγματοποίησε μέσα στα 1997 σχετική έρευνα στους νέους των κρατών-μελών της Ε.Ε. υπό τον γενικό τίτλο «Νέοι της Ευρώπης».

Οι Έλληνες φοβούνται την ανεργία

Το μεγάλο πρόβλημα της ανεργίας σε μία εποχή που οι παραδοσιακές μορφές της απασχόλησης βρίσκονται υπό αίρεση αγγίζει οδυνηρά τα νέα παιδιά της Ευρώπης. Μεγάλο ποσοστό των νέων, συνειδητοποιώντας τη δεινή θέση ενός

άνεργου, θα δέχονταν, όπως προκύπτει από την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, να κάνουν όποια δουλειά βρουν στην περίπτωση που θα μείνουν άνεργοι. Την έκδηλη ανασφάλεια των νέων της εποχής αποτυπώνει και το κυριότερο κριτήριο που θέτουν στην επιλογή της δουλειάς: η σταθερότητα

απασχόλησης σε μια συγκεκριμένη θέση εργασίας.

Οι απαντήσεις που έδωσαν τα ελληνόπουλα, τα οποία πήραν μέρος στην έρευνα, δίνουν ανάγλυφα τις διαστάσεις του προβλήματος στη χώρα.

Το 21,3% –σ’ αυτό πρώτοι είναι οι Πορτογάλοι (36%)– αναζητούν μία δουλειά σταθερή. Απάντηση που μας φέρνει στο μυαλό τις ουρές που έκαναν πρόσφατα οι νέοι, για να διεκδικήσουν μέσω διαγωνισμού μια θέση στο Δημόσιο, εκτοξεύοντας κατακόρυφα τον ανταγωνισμό. Πενήντα υποψήφιοι για μία θέση στο δημόσιο τομέα!

Με το παραπάνω συμπέρασμα συνάδει και το γεγονός ότι οι έλληνες είναι εντελώς αντίθετοι με τις μορφές της παραοικονομίας και της μαύρης εργασίας. Μόλις το 0,5% θα δεχόταν να εργασθεί σε τέτοιες συνθήκες, το χαμηλότερο ποσοστό ανάμεσα στους νέους της Ευρώπης.

Ταυτόχρονα, οι Έλληνες είναι εκείνοι που περισσότερο από κάθε άλλο νέο της Ευρώπης εξετάζουν τις συνθήκες εργασίας, καθώς μόλις το 9,6% θα δεχόταν μια δουλειά όποιες και εάν είναι οι συνθήκες. Στον αντίποδα βρίσκονται

εύλογα οι Ισπανοί (21,5%), καθώς η χώρα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στην Ε.Ε., οι Σουηδοί (19,5%) και οι Ιταλοί (19,2%). Ο μισθός είναι σημαντικό κριτήριο για μια δουλειά πρωτίστως για τους Ιρλανδούς, τους Βέλγους, τους Άγγλους, τους Γερμανούς και τους Αυστριακούς. Οι κλίσεις του κάθε νέου ως παράγοντας επιλογής μιας δουλειάς είναι σημαντικές πρώτα απ' όλα για τους νεαρούς από τη Φινλανδία, τη Δανία και την Ελλάδα.

Οι Έλληνες, άλλωστε - φημισμένοι για το εμπορικό τους δαιμόνιο - δεν διστάζουν να.. πέσουν στα βαθιά και τα ριψοκίνδυνα. Μετά το 7,5% των Σουηδών, 6,6% των νέων Ελλήνων απάντησαν ότι θα προσπαθήσουν στο μέλλον να ιδρύσουν τη δική τους επιχείρηση.

Εξάλλου, όπως προκύπτει από την έρευνα, τα αγόρια δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στη σταθερότητα της εργασίας, ενώ οι γυναίκες στο κατά πόσον ανταποκρίνεται στα προσόντα τους.

Ποια εφόδια θεωρούν ότι είναι χρήσιμα

Η καλή γενικώς εκπαίδευση είναι το κυριότερο εφόδιο που θα πρέπει να έχει ένας νέος, για να σταδιοδρομήσει σε ένα χώρο. Το 42,8% των νέων της Ευρώπης νιώθει ότι αυτός είναι ο πλέον σημαντικός παράγοντας, για να βρει μια καλή δουλειά. Το δεύτερο - κατά την εκτίμηση του 40,4% των νέων - προσόν είναι η γνώση ξένων γλωσσών, ακολουθούν (37,6%) το χάρισμα της επικοινωνίας, η γνώση των νέων τεχνολογικών επιτευγμάτων (32,3%) και, κατόπιν, η καλή εμφάνιση (26,9%). Εξάλλου, το 25% των νέων Ευρωπαίων θεωρεί σημαντικό παράγοντα επιτυχίας σε μία δουλειά την ικανότητα συνεργασίας και το ομαδικό πνεύμα.

Παρατηρώντας αναλυτικότερα τα στοιχεία της έρευνας, οι νέοι μόνο τεσσάρων από τα 15 κράτη-μέλη θεωρούν πιο σημαντικό εφόδιο την καλή γενική εκπαίδευση (Ιρλανδία, Φινλανδία, Ολλανδία και Πορτογαλία). Όλοι οι νέοι θεωρούν πολύ σημαντικό εφόδιο τη γνώση ξένων γλωσσών. Όλοι, πλην των Άγγλων (μόλις το 10%), και αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι τα αγγλικά είναι η μείζων διεθνής γλώσσα. Τα ελληνόπουλα περισσότερο από κάθε άλλο Ευρωπαϊκό νέο θεωρούν σημαντικό παράγοντα επιτυχίας τη γνώση του χώρου εργασίας (27,9%), όπως και τις επιστημονικές γνώσεις (δεύτεροι μετά τους Αυστριακούς - 16,8% έναντι 17,6%).

Και παρ' ότι λέγεται ότι οι Έλληνες εργοδότες είναι ιδιαίτερα.. επιρρεπείς, οι Έλληνες νέοι είναι 13οι ανάμεσα στους Ευρωπαίους που θεωρούν την ωραία εμφάνιση λόγο επιτυχίας. Υπέρ του ωραίου, ως φαίνεται, στην εργασία είναι οι Σουηδοί (35,9%) και οι Άγγλοι (35,6%).

Οι γυναίκες πιστεύουν περισσότερο από τους άνδρες ότι μπορεί κάποιος να προοδεύσει, εάν πρωτίστως γνωρίζει ξένες γλώσσες και έχει την ικανότητα της επικοινωνίας. Όσοι έχουν φθάσει έως και την υποχρεωτική εκπαίδευση θεωρούν ιδιαίτερα σημαντικά για την επαγγελματική επιτυχία την απόκτηση ενός πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς την καλή γνώση του επιχειρηματικού κόσμου. Όσοι συνέχισαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θεωρούν καθοριστικό της επιτυχίας την ομαδική δουλειά, αλλά και την προσωπική φιλοδοξία.

Η ευρωπαϊκή νεολαία δίνει τις δικές της απαντήσεις

Ποια από τα παρακάτω εφόδια θεωρείτε ότι είναι τα τρία πλέον χρήσιμα στην εξεύρεση εργασίας;

1. Γνώση της τεχνολογίας
2. Επιστημονική κατάρτιση
3. Γνώση ξένων γλωσσών
4. Γνώση του επιχ/κού κόσμου
5. Ικανότητα επικοινωνίας
6. Πνεύμα ομαδικότητας
7. Καλή γενική εκπαίδευση

8. Καλή εμφάνιση
9. Φιλοδοξία
10. Ειδίκευση ή άλλη κατάρτιση
11. Άλλα

Εάν ήσουν άνεργος/η, τι θα έκανες;

1. Θα δεχόμουν όποια δουλειά μου προσέφεραν.
2. Θα δεχόμουν οποιαδήποτε δουλειά, αρκεί να ήταν σταθερή.
3. Θα δεχόμουν οποιαδήποτε δουλειά, αρκεί να ήταν καλοπληρωμένη.
4. Θα δεχόμουν οποιαδήποτε δουλειά, αρκεί να ήταν ανάλογη των προσόντων μου.
5. Θα δεχόμουν μόνο μία δουλειά σταθερή, καλοπληρωμένη και ανάλογη των προσόντων μου.
6. Θα δεχόμουν κάποιο είδος κοινωνικής εργασίας, χωρίς πληρωμή.
7. Θα ταξίδευα σε διάφορες χώρες.
8. Θα προσπαθούσα να φτιάξω δική μου επιχείρηση.
9. Θα δούλευα στην παραοικονομία.
10. Θα παρακολουθούσα κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης, ειδίκευσης ή θα άλλαζα δουλειά.
11. Άλλα.
12. Δεν ξέρω.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποια εφόδια θεωρούν οι νέοι της Ευρώπης ότι τους είναι χρήσιμα, για να σταδιοδρομήσουν;

2. Στο κείμενο διατυπώνεται η άποψη ότι «ο κόσμος αλλάζει». Να εντοπίσεις τα παραδείγματα, με τα οποία στηρίζει ο συγγραφέας την άποψη αυτή.

3. Να παρατηρήσεις τις διαφορές στις αντιλήψεις για το επαγγελματικό μέλλον ανάμεσα στους Έλληνες νέους και σε νέους άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Τι θα ήθελες να σχολιάσεις;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να συμπληρώσεις τις προτάσεις:

α) Το 42,8% των νέων της Ευρώπης θεωρεί ότι...

β) Το 40,4% των νέων της Ευρώπης θεωρεί ότι...

γ) Το χάρισμα της επικοινωνίας αποτελεί για το 37,6% των νέων...

2. Να βρεις τις λέξεις από τις οποίες είναι σύνθετες οι όροι: επικοινωνία και συνεργασία. Να σχηματίσεις με αυτές άλλες σύνθετες λέξεις. Να χρησιμοποιήσεις σε δύο προτάσεις τη λέξη «επικοινωνία» και σε άλλες δύο τη λέξη «συνεργασία».

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Το τμήμα σας αναλαμβάνει να διερευνήσει την ταυτότητα και το στίγμα των Ελλήνων νέων. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες και συντάξτε ερωτηματολόγια που θα μοιράσετε στους μαθητές του σχολείου σας. (Ο καθηγητής σας θα σας μιλήσει για τον τρόπο σύνταξης του ερωτηματολογίου)

Η πρώτη ομάδα θα διερευνήσει το θέμα: Ποιες είναι οι σχέσεις των νέων με την οικογένεια και τους γηραιότερους. Η δεύτερη ομάδα το θέμα: Πώς οι νέοι αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο της ανεργίας, και

Η τρίτη: Πόσο οι νέοι σήμερα πιστεύουν στη διάκριση των δύο φύλων στον επαγγελματικό τομέα (αντρικά - γυναικεία επαγγέλματα);

Όταν συγκεντρώσετε τις απαντήσεις, να τις κατηγοριοποιήσετε και να καταγράψετε τα αποτελέσματα. Κάθε ομάδα στο τέλος θα παρουσιάσει τα συμπεράσματά της στους συμμαθητές της, χρησιμοποιώντας κείμενο, γραφήματα, διαγράμματα, «πίτες» και όποιον άλλο τρόπο αυτή επιλέξει.

(Να αξιοποιήσετε δημιουργικά στην έρευνα τον ηλεκτρονικό υπολογιστή).

Ατομικά Στοιχεία

Όνοματεπώνυμο: Βασίλειος Καρράς

Ημερομηνία γέννησης: 12 - 08 - 60

Τόπος γέννησης: Νέα Σμύρνη - Αθήνα

Οικογενειακή κατάσταση: Έγγαμος και πατέρας δύο παιδιών

Ταχυδρομική διεύθυνση: Μάρκου Μπότσαρη 90, Ζωγράφου
– Αθήνα

Τηλέφωνο: 26.958

Ειδικότητα: Εκπαιδευτικός Τεχνολόγος, Μηχανολόγος - Μηχανικός

Υπηρεσιακή Κατάσταση

Ιδιότητα: Εκπαιδευτικός της Β/θμιας Εκπαίδευσης

Βαθμός: Α΄ της κατηγορίας ΠΕ του κλάδου 17

Οργανική θέση: 1ο Τ.Ε.Ε. Ζωγράφου

Σπουδές

1966 - 1972: Στοιχειώδης Εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας

1972 - 1978: Μέση Εκπαίδευση στο Γυμνάσιο - Λύκειο Νέας Σμύρνης

1978 - 1983: Σπουδές στην Ανωτέρα Σχολή Εκπαιδευτικών Τεχνολόγων Μηχανικών (ΑΣΕΤΕΜ / ΣΕΛΕΤΕ)

Ξένες Γλώσσες

Αγγλικά: καλά

Γερμανικά: στοιχειωδώς

Επιμόρφωση

- Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1996: Παρακολούθηση σεμιναρίου στο ΕΛΚΕΠΑ με θέμα: Ήπιες μορφές ενέργειας (ηλιακά, φωτοβολταϊκά και αιολικά συστήματα).

- Σεπτέμβριος 1998: Παρακολούθηση τριήμερου ενημερωτικού σεμιναρίου στη ΣΕΛΕΤΕ με θέμα: Οργάνωση και Διεύθυνση της Εκπαίδευσης.

Επαγγελματική Εμπειρία

I. Εκπαιδευτική εμπειρία

Σχολικό έτος 1987 - 1988: Αναπληρωτής στο Ε.Π.Λ. Ηλιούπολης

Σχολικό έτος 1988 - 1989: Μόνιμος διορισμός - ΤΕΣ Καισαριανής

Σχολικά έτη 1989 - 1990 ως και σήμερα: 1ο Τ.Ε.Ε. Ζωγράφου

II. Άλλη επαγγελματική εμπειρία

1985 - 1987: Εργάστηκα στην ιδιωτική εταιρεία NOVATHERMA με την ειδικότητα του ΤΕΧΝΟΛΟΓΟΥ - ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΟΥ - ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ και με αρμοδιότητα στη μελέτη, την επίβλεψη της τοποθέτησης και λειτουργίας συσκευών κεντρικής θέρμανσης και κλιματισμού.

Ευθύνη Εργαστηρίων

1995: Διαμόρφωση του χώρου του μηχανολογικού εργαστηρίου της 1ης ΤΕΣ Ζωγράφου, για την εξοικονόμηση χώρου και την ασφαλέστερη λειτουργία του.

1996 - 1997: Ίδρυση και λειτουργία δύο νέων εργαστηριακών χώρων, για την πρακτική άσκηση των τμημάτων Υδραυλικών και Ψυκτικών της 1ης ΤΕΣ Ζωγράφου.

Μικρή Αγγελία

ΛΟΓΙΣΤΗΣ ή ΛΟΓΙΣΤΡΙΑ
ΖΗΤΕΙΤΑΙ

Από βιομηχανία στα Οινόφυτα Βοιωτίας
για μόνιμη απασχόληση

ΠΡΟΣΟΝΤΑ

- * Πτυχιούχος Οικονομικής Σχολής ΑΕΙ
- * Τριετής τουλάχιστον εμπειρία
- * Γνώστης μηχανογραφήσεως κατά προτίμηση Singular, Eurofasma
- * Ηλικία έως 35 ετών
- * Προοπτικές εξέλιξης

Παρακαλώ αποστείλατε βιογραφικό σημείωμα στη
διεύθυνση:

ΣΕΠΤΟΝΑ ΑΒΕΕ - ΟΙΝΟΦΥΤΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ - Τ.Κ. 320 11
FAX 0262-31984

ΑΙΤΗΣΗ

Αίτηση	Προς
ΟΝΟΜΑ:	Παρακαλώ δεχτείτε την αίτησή μου
ΕΠΩΝΥΜΟ:	
ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ:	
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	
ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	
ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ:	
Αριθμ. Δελτ. Ταυτότητας:	
Ημερομηνία	Ο/Η Αιτών/ούσα
Συνοδευτικά έγγραφα:	(Υπογραφή)

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να γράψεις τους άξονες πάνω στους οποίους δομούνται οι πληροφορίες που δίνονται στο Βιογραφικό Σημείωμα.

1. Το Βιογραφικό Σημείωμα, η αγγελία και η αίτηση διακρίνονται για τον λιτό και περιεκτικό λόγο τους. Να εντοπίσεις αυτά τα χαρακτηριστικά στα συγκεκριμένα κείμενα.

2. «Λογιστής ή Λογίστρια ζητείται από βιομηχανία»: στην πρόταση υπάρχουν μόνο οι απαραίτητοι όροι. Ποιοι είναι αυτοί; Με ποια σειρά είναι διαταγμένοι; Γιατί; Αν μετατρέψεις τη σύνταξη σε ενεργητική, σε ποιον όρο της πρότασης θα δοθεί η έμφαση;

1. Στην εφημερίδα δημοσιεύτηκε η παραπάνω αγγελία. Ας υποθέσουμε ότι έχεις τα σχετικά προσόντα. Αφού γράψεις το Βιογραφικό σου Σημείωμα με δύο τρόπους: α) ακολουθώντας τη φόρμα του Βιογραφικού που σου δόθηκε, β) με τη μορφή ενιαίου κειμένου, να συντάξεις και την αίτηση, με την οποία θα ζητάς να σε προσλάβουν.

2. Να γράψεις μια αίτηση προς το Δημαρχείο της περιοχής σου, με την οποία να ζητάς πιστοποιητικό της γέννησής σου.

3. Αποφάσισες να αλλάξεις τον προσωπικό σου Ηλεκτρονικό Υπολογιστή. Να γράψεις μια αγγελία πώλησης στις εφημερίδες αναφέροντας τα τεχνικά χαρακτηριστικά του, τα προγράμματα που διαθέτει και την τιμή του.

Βοήθεια: Ενεργητική - Παθητική σύνταξη

Πρόσεξε τις προτάσεις:

1) Τα σύννεφα κάλυψαν τον ήλιο

2) Ο ήλιος καλύφθηκε από τα σύννεφα

Οι 1 και 2 περιγράφουν το ίδιο γεγονός: τα σύννεφα μπήκαν μπροστά στον ήλιο. Θα μπορούσε λοιπόν να θεωρηθεί ότι είναι ίδιες και από άποψη σημασίας.

ΟΜΩΣ: αν προσέξουμε καλά τις 1 και 2 από άποψη σημασίας, θα δούμε ότι δεν είναι απολύτως συνώνυμες:

Στην 1 ο φορέας της δράσης (σύννεφα) που εκφράζεται από το ρήμα προβάλλεται περισσότερο, ενώ στη 2 προβάλλεται ο δέκτης της δράσης αυτής (ήλιος). Γι' αυτό και δεν θα λέγαμε «τα δέντρα κάλυψαν τον ήλιο», γιατί εδώ τονίζεται ο δράστης και τα δέντρα δεν δρουν (δεν κινούνται). Θα λέγαμε όμως «ο ήλιος καλύφθηκε από τα δέντρα» γιατί εδώ τονίζεται το αποτέλεσμα της δράσης.

Μ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

**«Γεύση
πικραμύδαλου»**

Μόλις είχαμε επιστρέψει από τις σύντομες πασχαλιάτικες διακοπές μας. Πέντε μέρες στη Σαντορίνη και ομολογώ πως αισθανόμουν πολύ καλύτερα. Το ίδιο κι ο Άγγελος. Ίσως κι η Φαίδρα. Ο καθαρός αέρας, ο μοναδικός συνδυασμός του λευκού με το γαλάζιο, εκείνο το εξαιρετικό φως της Οίας είχαν κάνει το θαύμα τους. Αλλά το τηλεφώνημα του πατέρα του Οδυσσέα με ξαναγύρισε στο άγχος και την αγωνία. Είχα καταφέρει να ξεγελάσω τον εαυτό μου πως... Ανοησίες! Αν δεν ήταν το τηλεφώνημα, θα ήταν κάποια εκπομπή στην τηλεόραση, μια είδηση στις εφημερίδες, ένα άρθρο σε περιοδικό... Θα ήταν απλώς και μόνο το ημερολόγιο. Ακόμα Απρίλιος. Άλλος ενάμιση μήνας!

«Και τι να σε θέλει;» ρώτησα τον Άγγελο. Τι στο καλό ο κύριος Οικονόμου να ήθελε τον άντρα μου; Πέρασα ολάκερο εκείνο το απόγευμα μέσα στην αγωνία. Μια αγωνία διάχυτη. Και ούτε συζήτηση πως στη Φαίδρα είχαμε πει το οτιδήποτε.

Μόλις επέστρεψε ο Άγγελος, «Λέγε!» τον άρπαξα και κλειστήκαμε στην κρεβατοκάμαρά μας. Μου τα είπε. «Θα ’ναι τρελός ο άνθρωπος» φώναξα. «Δεν μπορείς να φανταστείς πόσο πονεμένος δείχνει» - μα τώρα τι ήταν αυτό που μου ’λεγε ο άντρας μου! Τον πόνο του πατέρα του Οδυσσέα μπορώ να τον φανταστώ... Τρέμω, μήπως έπειτα από λίγο και τον συμερίζομαι... Αλλά δεν ήταν αυτό το θέμα μας. Πώς ήταν δυνατό να μας ζητούσε να δεχτούμε, αν θες και να σπρώξουμε τη Φαίδρα μας, να κρατήσει στενές σχέσεις με το γιο του; «Μα όχι κατ’ ανάγκη και ερωτικές!» ο Άγγελος είχε ολότελα παραφρονήσει. «Μα καλά, έχεις συναίσθηση του τι λες;» κι είδα εκείνη την στιγμή τον άντρα μου σαν εχθρό μου.

Ο Άγγελος με κοίταξε με απόλυτη σοβαρότητα. Κρατούσα τον έλεγχο των συναισθημάτων του. «Μου είπε κάτι το πολύ χαρακτηριστικό. Είπε «ας τους αφήσουμε να βρούνε μόνοι τους την ισορροπία τους». Και νομίζω, Ελένη, πως έχει δίκιο!».

Δεν κάθισα να συνεχίσω αυτήν την κουβέντα. Βγήκα από την κρεβατοκάμαρα Ναι, είχε ολότελα παραφρονήσει ο Άγγελος. Τι θα πει «να τους αφήσουμε να βρούνε την ισορροπία τους;» Κι ας αφήσουμε την πιθανότητα να παρασυρθούν και να έχουν κι άλλη....., κι άλλες σεξουαλικές επαφές. Ας την αφήσουμε αυτή. Ας πούμε πως είναι η δικιά μου και μόνο η αγωνία που με κάνει να μεγαλοποιώ τα πράγματα. Ας δεχτώ ακόμα και αυτό που τόσες φορές το έχω ακούσει. Πως, δηλαδή, αν παίρνονταν οι απαραίτητες προφυλάξεις, ακόμα και με τον έρωτα δε μεταδίδεται ο ιός. Αλλά ας μου πει κάποιος τι σόι έρωτας θα ’ναι αυτός που μόνιμα θα ζητά τη σιγουριά του πλαστικού και θα ζει με το άγχος μην τυχόν και κάτι πάει στραβά. Είναι όμως και κάτι άλλο. Πιο σοβαρό, πιο ουσιαστικό. Ένας τέτοιος δεσμός δεν έχει μέλλον. Αυτός... σχεδόν μελλοθάνατος. Αχ, Παναγιά μου, μπορεί κι αυτή το ίδιο να ’ναι... Αχ, Παναγιά μου, να που ξανάρχονται όλοι εκείνοι οι φόβοι μου... Πανικός μ’ έπιασε και δεν ήξερα πού να κρυφτώ. Τέτοιες αγωνίες είναι σαν μαχαιριές. Πονάνε.

Έπεσα να κοιμηθώ κι έλεγα πως μήτε με το χαπάκι θα μ’ έπαιρνε ο ύπνος. Αλλά –τι παράξενο!– με πήρε. Βαθύς ύπνος. Είδα και τ’ όνειρο. Τι όνειρο, Θεέ μου!

Ἦρθε, λέει, και με βρήκε η μάνα του. Η μάνα του η πεθαμένη. «Κάτσε να μιλήσουμε σαν μάνες» μου είπε. «Σε καταλαβαίνω εγώ. Θέλω όμως κι εσύ να με νιώσεις. Μη σκέφτεσαι μόνο το δικό σου το παιδί. Σκέψου και το δικό μου». Όταν μου το είπε αυτό, εγώ έπαψα να είμαι βουβή και της απάντησα: «Το σκέφτομαι. Μπορεί κι η κόρη μου να είναι στη θέση του γιου σου. Μην κοιτάς που ακόμα δεν το ξέρουμε... Μπορεί και να 'ναι και εμείς σε λίγο να το μάθουμε». Και τότε εκείνη τι γύρισε και μου είπε; - Αχ, Παναγίτσα μου, το σκέφτομαι και ανατριχιάζω! - Μου είπε: «Μη φοβάσαι και η κόρη σου δεν έχει τίποτε. Το ξέρω. Είναι καλά. Γι' αυτό και σε παρακαλώ να νοιαστείς και λίγο για το γιο μου... Παλικαράκι είναι κι αυτό. Βοήθησέ το να ξαναμπεί στον κόσμο». Αχ, πώς τα 'λεγε! Τι πάθος μέσα στη φωνή της! Δάκρυσα. «Μα δεν καταλαβαίνεις πως φοβάμαι;» της απάντησα. «Το καταλαβαίνω» συνέχισε εκείνη, «αλλά έχει εμπιστοσύνη και στο παιδί σου και στο δικό μου. Δεν είναι αλήτης ο γιος μου. Την αγάπησε την κόρη σου, γι' αυτό ενώθηκε μαζί της. Κι επειδή πάντα την αγαπά, δε θα κάνει τίποτε που να τη φέρει σε δύσκολη θέση. Την ανάγκη της όμως την έχει. Χρειάζεται τη βοήθειά της. Μέχρι να ορθοποδήσει... Αν ζούσα, θα ερχόμουνα και θα σ' έπειθα... Μα τώρα, τι μπορώ να κάνω, για να βοηθήσω το παιδί μου;... Μάνα είσαι και με καταλαβαίνεις» έτσι είπε κι έβαλε τα κλάματα.

Ξύπνησα λουσομένη στον ιδρώτα. Ήταν κοντά τρεις. Και δεν ξανακοιμήθηκα. Μέχρι το χάραμα τα σκεφτόμουνα όλα αυτά. Και μόλις μπήκε το πρώτο φως στο δωμάτιο μέσα, γύρισα κι είδα τον Άγγελο που κοιμότανε δίπλα μου και το ήρεμο πρόσωπό του με γαλήνεψε. Σηκώθηκα. Έφτιαξα καφέ και στρώθηκα μπροστά στο σχεδιαστήριό μου. Την είχα πάρει την απόφασή μου...

Ο Θεός να μας βοηθήσει... Αλλά δεν μπορούμε να πάψουμε να είμαστε άνθρωποι.

Ο Μ. Κοντολέων είναι σύγχρονος Έλληνας πεζογράφος

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Τι ζητά ο πατέρας του Οδυσσέα από τον Άγγελο; Ο Άγγελος φαίνεται να ανταποκρίνεται στο αίτημά του;
2. Ποια αλλαγή στις σκέψεις της Ελένης έφερε το όνειρο που είδε;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Στην πρώτη παράγραφο του αποσπάσματος («Μόλις είχαμε επιστρέψει... ενάμισης μήνας!») παρουσιάζονται δύο αντίθετες εικόνες και ψυχικές καταστάσεις. Ποιες είναι αυτές; Με ποιες λέξεις, εκφράσεις, σημεία στίξης τις δίνει ο συγγραφέας;
2. Σε όλο το απόσπασμα κυριαρχούν οι μικρές - σύντομες περίοδοι λόγου και η παρατακτική σύνδεση των προτάσεων. Να βρεις τέτοια παραδείγματα στο κείμενο. Τι εντύπωση σου δημιουργούν διαβάζοντάς το;

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να συλλέξεις άρθρα από τον Τύπο ή Ιατρικά περιοδικά που αναφέρονται στο AIDS. Να διακρίνεις τις ιατρικές, ψυχολογικές και κοινωνικές διαστάσεις του θέματος και να τις παρουσιάσεις στους συμμαθητές σου (400 λέξεις).
2. Στη φιλική συντροφιά σας φτάνει η είδηση ότι ένας φίλος σας είναι φορέας του ιού του AIDS. Αρχίζετε τότε να συζητάτε πώς θα του συμπεριφέρεστε. Τρεις μαθητές συζητήστε μπροστά σε όλη την τάξη υποστηρίζοντας ο καθένας και μια διαφορετική στάση απέναντι στον συμμαθητή σας (δραματοποίηση).

Βοήθεια: Ασκήσεις δραματοποίησης

Πρόκειται για ασκήσεις που χρησιμοποιούν το «δράμα» ως μέσο για τη γλωσσική διδασκαλία. Με τον όρο «δράμα» εννοούμε κάθε δραστηριότητα που ζητάει από τον μαθητή να παραστήσει τον εαυτό του ή ένα άλλο πρόσωπο σε μια υποθετική κατάσταση. Οι δραστηριότητες αυτές είναι διάφορα είδη αυτοσχεδιασμών και θεατρικά παιχνίδια, τα οποία δίνουν την ευκαιρία στον μαθητή να καλλιεργήσει την ικανότητά του να εκφράζεται ανάλογα με τις απαιτήσεις της επικοινωνιακής περίπτωσης, καθώς υποδύεται διάφορους ρόλους. Το «δράμα», δηλαδή, επιτρέπει την ανάπλαση συνθηκών αυθεντικής επικοινωνίας και παρακινεί τον ασκούμενο να χρησιμοποιήσει λειτουργικά τη γλώσσα και να δράσει με αυτήν μέσα στον κόσμο.

Οι ασκήσεις δραματοποίησης δεν είναι απλώς γλωσσικές ασκήσεις, τουλάχιστον με τη στενή έννοια του όρου. Παράλληλα με την εκφραστική ικανότητα ενεργοποιούν και τις ψυχοπνευματικές δυνάμεις του μαθητή. Οξύνουν την παρατηρητικότητά του, διεγείρουν τη φαντασία του, τον παρακινούν να αναλάβει πρωτοβουλίες, τον προετοιμάζουν για τους κοινωνικούς ρόλους που πρόκειται να αναλάβει και του επιτρέπουν να κατανοήσει καλύτερα τις ανθρώπινες σχέσεις. Με λίγα λόγια τον βοηθούν να αντιληφθεί πληρέστερα τον κόσμο και να δράσει αποτελεσματικότερα μέσα σ' αυτόν.

Οδηγίες διδασκαλίας Φιλολογικών μαθημάτων

Κ. ΚΑΒΑΦΗΣ

Ιθάκη

*Σα βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη,
να εύχεσαι να 'ναι μακρὺς ο δρόμος,
γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις.
Τους Λαιστρυγόνας και τους Κύκλωπας,
τον θυμωμένο Ποσειδῶνα μη φοβάσαι,
τέτοια στον δρόμο σου ποτέ σου δεν θα βρεις,
αν μὲν' η σκέψις σου υψηλή, αν εκλεκτή
συγκίνησις το πνεύμα και το σώμα σου αγγίζει.
Τους Λαιστρυγόνας και τους Κύκλωπας,
τον άγριο Ποσειδῶνα δεν θα συναντήσεις,
αν δεν τους κουβανείς μες στην ψυχή σου,
αν η ψυχή σου δεν τους στήνει εμπρός σου.*

*Να εύχεσαι να 'ναι μακρὺς ο δρόμος.
Πολλά τα καλοκαιρινά πρωϊά να είναι
που με τι ευχαρίστησι, με τι χαρά
θα μπαίνεις σε λιμένας πρωτοειδωμένους
να σταματήσεις σ' εμπορεία Φοινικικά,
και τες καλές πραγμάτειες ν' αποκτήσεις,
σεντέφια και κοράλλια, κεχριμπάρια κι έβενους
και ηδονικά μυρωδικά κάθε λογής,*

όσο μπορείς πιο άφθονα ηδονικά μυρωδικά:
σε πόλεις Αιγυπτιακές πολλές να πας,
να μάθεις και να μάθεις απ' τους σπουδασμένους.

Πάντα στο νου σου να 'χεις την Ιθάκη.
Το φθάσιμον εκεί είν' ο προορισμός σου.
Αλλά μη βιάζεις το ταξίδι διόλου.
Καλλίτερα χρόνια πολλά να διαρκέσει
και γέρος πια ν' αράξεις στο νησί,
πλούσιος με όσα κέρδισες στον δρόμο,
μη προσδοκώντας πλούτη να σε δώσει η Ιθάκη.

Η Ιθάκη σ' έδωσε τ' ωραίο ταξίδι.
Χωρίς αυτήν δεν θα 'βγαίνες στον δρόμο
Αλλα δεν έχει να σε δώσει πια.

Κι αν πτωχική την βρεις, η Ιθάκη δεν σε γέλασε.
Έτσι σοφός που έγινες, με τόση πείρα,
ήδη θα το κατάλαβες οι Ιθάκες τι σημαίνουν.

Όσο μπορείς

Κι αν δεν μπορείς να κάμεις την ζωή σου όπως την θέλεις,
τούτο προσπάθησε τουλάχιστον
όσο μπορείς: μην την εξευτελίζεις
μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου,
μες στες πολλές κινήσεις κι ομιλίες.

Μην την εξευτελίζεις παιώνιάς την,
γυρίζοντας συχνά κι εκθέτοντάς την
στων σχέσεων και των συναναστροφών
την καθημερινήν ανοησία,
ως που να γίνει σα μια ξένη φορτική.

Κ.Π. Καβάφης (1863-1933): Κορυφαίος νεοέλληνας ποιητής από την Αλεξάνδρεια. Σήμερα το έργο του έχει αποκτήσει παγκόσμια προβολή και αναγνώριση.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Το ποίημα λειτουργεί με σύμβολα παρμένα από την Οδύσσεια. Προσπάθησε να τα εντοπίσεις. Τι συμβολίζει το καθένα;

2. Ο ποιητής με το β' ενικό πρόσωπο απευθύνεται σε κάποιον. Ποιος νομίζεις ότι είναι αυτός, ο ίδιος ο ποιητής ή κάποιος άλλος; Ποιες συμβουλές του δίνει;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. «Πάντα στο νου σου... η Ιθάκη»: Σε αυτούς τους στίχους να υπογραμμίσεις τα ρήματα που δηλώνουν προτροπή, αποτροπή και ευχή.

2. Να επισημάνεις τις αρνήσεις των στίχων 4-12 και να ερμηνεύσεις τη λειτουργία τους.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Τι θεωρεί ο Καβάφης εξευτελισμό της ζωής του ανθρώπου (στο ποίημά του «Όσο Μπορείς») και τι θεωρείς εσύ σήμερα; Απάντησε με ένα κείμενο 300 λέξεων.

2. «Ο άνθρωπος στη ζωή του επιδιώκοντας ένα σκοπό (την Ιθάκη), αποκτά πείρα, γνώσεις και συχνά αγαθά ανώτερα από τον ίδιο τον σκοπό». Να υποθέσεις ότι έχεις θέσει ένα σκοπό στον επαγγελματικό, αθλητικό ή καλλιτεχνικό τομέα. Να γράψεις ένα κείμενο 300 λέξεων, στο οποίο να δείχνεις ότι η πορεία προς την επίτευξη αυτού του σκοπού θα σου προσφέρει πολλές ωφέλειες.

ΣΟΦΟΚΛΗ

Αντιγόνη

(μετάφραση
Κ. Τοπούζης)

Νικηφόρος Λύτρας: Αντιγόνη μπροστά στο νεκρό Πολυνείκη

Η Αντιγόνη αποφασίζει να θάψει το σώμα του νεκρού Πολυνείκη, γιατί τότε πίστευαν ότι, αν το σώμα μένει άταφο, η ψυχή βασανίζεται. Οι νόμοι του Κρέοντα όμως απαγορεύουν την ταφή και έτσι η αποφασισμένη Αντιγόνη συγκρούεται με το βασιλιά Κρέοντα. Την πράξη της ταφής την εκτελεί μόνη της κρυφά. Ο φόβος δεν επιτρέπει σε κανέναν να τη βοηθήσει. Θάβει τον νεκρό αδελφό της και τιμωρείται από τον Κρέοντα: Την κλείνουν ζωντανή σε μια σπηλιά, για να πεθάνει θαμμένη. Με τη σκληρή τιμωρία η κοινή γνώμη της Θήβας παίρνει το μέρος της.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί, ο Αίμονας, γιος του Κρέοντα και αρραβωνιαστικός της Αντιγόνης, προσπαθεί έμμεσα να πει στον πατέρα του ότι η τιμωρία είναι πολύ σκληρή.

*Γιος σου είμαι πατέρα και για όλα να νοιάζομαι
για όσα λέει ο καθένας και κάνει
αλλά σένα το μάτι σου άγριο πέφτει σε όποιον
λέει ενάντιά σου, δεν τον αφήνει.
Όμως εγώ κρυφά τα ακούω.*

*Την κλαίει η πόλη την κόρη πατέρα
ότι ανάξια πάσχει τα χειρότερα απ' όλες
για πράξη υπέροχη.*

*Που το πτώμα του αδερφού της
δεν το άφησε σπάραγμα στα σκυλιά και στα όρνεα.
Τέτοιας αδερφής τιμή τής αξίζει, έτσι λένε.
Τέτοιος λόγος κρυφά. Από στόμα σε στόμα.*

Για μένα πατέρα απ' την ευτυχία σου άλλο
πιο πολύτιμο τίποτα.

Για τα παιδιά τι άλλο πιο πάνω
απ' του ευτυχισμένου πατέρα την εύκλεια
και τι για τον πατέρα απ' το καλό των παιδιών;
Μη λοιπόν μια άποψη μόνο
ότι αυτό που λες είναι σωστό τίποτα άλλο.

Πατέρα,
όποιος νομίζει αυτός μόνο σκέφτεται
και μόνο αυτός έχει γλώσσα να βγάλει
και δεν έχει άλλος,
η ότι μόνο αυτός τα τολμά
αυτόν πατέρα, αν τον ανοίξεις να δεις,
άδειος θα δείξει.

Ο άνθρωπος πατέρα και σοφός να είναι
δεν είναι ντροπή να μαθαίνει απ' τους άλλους
και να μην το τεντώνει.

Βλέπεις τα δέντρα στων χειμάρρων τις όχθες
όσα γέρνουν κορμούς με τα κλώνια τους σώζονται
και τα άλλα τα αλύγιστα
απ' τη ρίζα τους χάνονται.

Και ο καπετάνιος το ίδιο που κρατά τεντωμένα
τα πανιά στη φουρτούνα δεν τα λασκάρει,
το καράβι ανάποδα και ταξίδι στο φούντο.
Δώσε τόπο στην οργή, πατέρα. Αλλάξε.

Κι αν χωράει να πω, νεότερος, γνώμη
θά' λεγα να γεννιέται παντογνώστης ο άνθρωπος.
Δεν γίνεται όμως.

Γι' αυτό να το μαθαίνουμε το σωστό κι από άλλους.

Σοφοκλής (496-406 π.Χ.): Ένας από τους τρεις κορυφαίους τραγικούς ποιητές της Αρχαίας Αθήνας. Σήμερα σώζονται επτά τραγωδίες του: Αντιγόνη, Αίας, Οιδίπους Τύραννος, Ηλέκτρα, Φιλοκτήτης, Τραχίνια, Οιδίπους επί Κολωνώ.

***A. Ανάγνωση-
κατανόηση
τον κειμένου***

1. Ποια είναι η διαφορετική αντίληψη / τρόπος ζωής που προβάλλει ο Αίμονας; Με ποια επιχειρήματα τη στηρίζει;

2. Για ποιους λόγους φαίνεται ότι ο Αίμονας προσπαθεί να πείσει τον πατέρα του να αλλάξει γνώμη;

***B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου***

1. Ο Αίμονας καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια (στο απόσπασμα) να πείσει τον πατέρα του να τον ακούσει. Μπορείς να αποκαλύψεις τη στρατηγική που ακολουθεί για να το πετύχει, προσέχοντας την κλιμάκωση επιχειρημάτων και εκφραστικών τρόπων;

2. «Όμως εγώ τα κρυφά... στόμα σε στόμα»: Ο μεταφραστής προκειμένου να διατηρησει την ποιητικότητα του πρωτοτύπου, χρησιμοποιεί διάφορους τρόπους, όπως η συνεχής εναλλαγή των συντακτικών όρων της πρότασης. Να εντοπίσεις τέτοια παραδείγματα και να συζητήσετε στην τάξη τη σημασία τους.

***Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου***

1. Ο δογματισμός, η αδιαλλαξία και η φανατική προσήλωση σε ιδεολογίες μπορούν να καταστρέψουν μεμονωμένα άτομα και ολόκληρες κοινωνίες. Να γράψεις ένα κείμενο 400 λέξεων, όπου να αποδεικνύεις την άποψη αυτή με την τεχνική της αιτιολόγησης και των παραδειγμάτων.

Γ. ΠΑΝΟΥΣΗΣ

Οι νέοι και η κοινωνία

Max Ernst, *Δύο Παιδιά απειλούνται από ένα αηδόνη*

Τελευταία όλο και διογκώνεται ένα κλίμα ανησυχίας ή και ηθικού πανικού, σχετικά με τις παρεκκλίνουσες ή εγκληματικές δραστηριότητες των νέων.

Η ελληνική κοινωνία μιμούμενη, με μια υστέρηση φάσης 20 ετών, την αμερικάνικη έχει θαμπωθεί από την αριθμολαγνεία και την τεστομανία και μοιάζει να αδυνατεί να διακρίνει καθαρά πίσω από τους στατιστικούς μύθους.

Ανεξάρτητα από τις αυξομειώσεις σε ηλικίες, μορφωτικό επίπεδο, κατηγορία παραβάσεων, είμαι πεπεισμένος ότι στη νεανική αντικοινωνικότητα υπάρχει κάτι περισσότερο από μία πρόθεση και ένα αποτέλεσμα.

Η συμβολική σύγκρουση με την κοινωνία των μεγάλων, η ανάγκη ένταξης σε «ομάδα», η οποία τους αποδέχεται, η

αίσθηση του «χαμένου», η υιοθέτηση της βίας ως παιχνίδι ανδρικό η ως εκδήλωση εξουσίας, η φυγή και ο κίνδυνος, η ενηλικίωση που περνάει μέσα από τη μετεξέλιξη του παιχνιδιού του δρόμου σε έγκλημα του δρόμου, το παράξενο ντύσιμο, η ιδιόρρυθμη διάλεκτος, η πρόκληση, η καταστροφή των συμβόλων του καταναλωτισμού και η απόρριψη των στερεότυπων του καθωσπρεπισμού, η μίμηση αντι-ηρώων, το «κρυφό» με τα όργανα της τάξης, αποδεικνύουν ότι η νέα γενιά αισθάνεται παγιδευμένη σε «γραμμές» (ή σε «κουτάκια»), των οποίων αγνοεί το νόημα και τους στόχους.

Οι νέοι μας «παίζουν τον άνδρα», γιατί αυτό τους ζητάμε, «παίζουν τον σύγχρονο», γιατί έτσι δεν θα τους εξοστρακίσουμε, «παίζουν τους κομοφομιστές», γιατί γρήγορα καταλαβαίνουν ότι πολύ λίγα δεν απαγορεύονται και «παίζουν με τη ζωή τους» (ναρκωτικά, αγώνες αυτοκινήτων κ.λπ.), γιατί συχνά τους κάνουμε να νιώθουν ότι ήδη έχουν χάσει τη ζωή.

Οι νέοι μας, τα παιδιά μας, ζουν κάτω από το άγχος του πανοπτικού και τιμωρητικού συστήματος που εμείς «χειριζόμαστε».

Κι όμως, οι σημερινοί νέοι ούτε «κοιμούνται» (για να βλέπουν όνειρα) ούτε εκστασιάζονται, (για να βλέπουν οράματα). Αγωνιούν και αγωνίζονται για να βρουν το δικό τους στίγμα σε μια κοινωνία της οποίας αποτελούν μέλη, αλλά και η οποία ταυτόχρονα τους αντιμετωπίζει ως «ξένους». Μη θέλοντας να εντάξουν το μέλλον στις διαστάσεις του παρόντος, ενός παρόντος κατειλημμένου από τους ενήλικες, οι νέοι μας αντι-στέκονται.

Μολονότι τους καταλογίζουμε ότι ενδιαφέρονται για τα 3Κ (Καριέρα - Κέρδος - Κατανάλωση) ή ότι λατρεύουν το σώμα, μυθοποιούν το χρήμα και διψούν για περιπέτεια, ξεχνάμε να επιστημάνουμε το πόσο εμείς τους πιέζουμε και τους ωθούμε να κερδίζουν (χωρίς να τηρούν κανόνες), να δέχονται ως επιτυχία κι ευτυχία οτιδήποτε εμείς τους προσφέρουμε ως τέτοιο, το πόσο τους κάνουμε να φοβούνται τη μοναξιά της αποτυχίας, το στίγμα και την απόρριψη από τους βολεμένους.

Αντί, λοιπόν, να κρίνουμε (και να κατακρίνουμε) τη στάση των νέων απέναντι στη δική μας κοινωνία, ας ξανασκεφτούμε τη δική μας στάση απέναντί τους.

Εμείς οι πολλάκις διαψευσμένοι, οι προδότες και οι προδομένοι, οι κερδοσκοπούντες και οι ελπισόμενοι, οι θύτες και τα πάσης φύσεως θύματα, εγκλωβίζουμε και παγιδεύουμε το μέλλον των παιδιών μας μέσα σε ψευδοσυνταγές για το «καλό» τους (που ούτε εμείς στο βάθος τις πιστεύουμε κι ούτε για το πραγματικό καλό τους μπορεί να λειτουργήσουν).

Η σύγκρουση των γενεών και η πάλη των αξιών πρέπει - χωρίς περιττές νουθετήσεις και αναχρονιστικούς δογματισμούς - να μετακινηθεί από το «πουργατόριο»¹ της εξουσίας στο «εργαστήρι» της κατανόησης και της διαδοχής.

Δεν είμαι εγώ αυτός που θα προτείνει στους άλλους πώς θα ζήσουν. Αυτό που ίσως χρειαστεί στους νέους είναι να μάθουν να διεκδικούν το δικαίωμα στη διαφορά, στη διαφωνία και στην ουτοπία και να μάθουν να μη θέλγονται από τις εύκαμπτες ιδεολογίες.

Να γίνουν τόσο ελεύθεροι, τόσο ριζοσπάστες, τόσο ανθρώπινοι και τόσο υπεύθυνοι, όσο οι ίδιοι θέλουν κι όχι όσο οι δικές μας αρτηριοσκληρωτικές αντιλήψεις τους επιτρέπουν.

Ας τους ευχηθούμε, λοιπόν, ούριο άνεμο στο μεγάλο ταξίδι της ΖΩΗΣ κι ας πάψουμε μικρόψυχα να ηθικολογούμε στα σαλόνια και τις οθόνες ή στα στρογγυλά τραπέζια.

Κάναμε κόλαση τη δική μας ζωή. Ας μη γίνουμε ΚΟΛΑΣΗ και για τους (ακόμα αθώους) νέους.

1. καθαρτήριο.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιες αιτίες της νεανικής αντικοινωνικότητας εντοπίζει ο συγγραφέας;

2. Τι προτείνει ο συγγραφέας για τις σχέσεις των γενεών; Συμφωνούν οι απόψεις του με αυτές που εξέφρασε ο Αίμονας στο απόσπασμα από την Αντιγόνη που διάβασες;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Παρεκκλίνουσες δραστηριότητες, νεανική αντικοινωνικότητα, ιδίόρρυθμη διάλεκτος, τιμωρητικό σύστημα, αρτηριοσκληρωτικές αντιλήψεις, ούριος άνεμος;

α) Να βρεις τις σημασίες τους μέσα στο κείμενο, προσέχοντας τη μεταφορική τους χρήση.

β) Να τις χρησιμοποιήσεις σε δικές σου προτάσεις.

2. Αριθμολαγνεία, κερδοσκοπώ, ριζοσπάστης, μικρόψυχος, ηθικολογώ:

α) Οι λέξεις αυτές είναι σύνθεση δύο άλλων λέξεων. Ποιες είναι αυτές και τι μέρος του λόγου είναι η κάθε μία;

β) Μέσα από τη χρήση του λεξικού να βρεις την ερμηνεία των λέξεων.

γ) «Κι όμως... αντιστέκονται»: Να ξαναγράψεις την παράγραφο σε α' πληθυντικό πρόσωπο, σαν να την γράφατε εσείς, οι νέοι.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Σε κυριακάτικη εφημερίδα έχει δημοσιευτεί το άρθρο αυτό. Θέλεις να ενημερώσεις την τάξη σου για το περιεχόμενό του. Γράψε ένα κείμενο 100 λέξεων, όπου θα το παρουσιάζεις με συντομία.

2. Αξιοποιώντας στοιχεία μέσα από το κείμενο, να γράψεις ένα άρθρο για τη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σου, έκτασης 2 - 3 παραγράφων, με θέμα: «Τι μας απογοητεύει από τον κόσμο των μεγάλων και τι μας γεννά εχθρότητα απέναντι του».

(Να αξιοποιήσεις στην ανάπτυξη των παραγράφων τις τεχνικές της αιτιολόγησης και του παραδείγματος).

Βοήθεια

Το πρώτο βήμα: η μελέτη του κειμένου, καταγραφή των λεπτομερειών

Η γραφή της περίληψης συνδέεται άρρηκτα με την ενότητα σημειώσεις.

Δε μπορεί να γραφεί μια καλή περίληψη, αν δεν έχει προηγηθεί μία προσεκτική καταγραφή των βασικών ιδεών-θέσεων του κειμένου.

Η μελέτη του κειμένου γίνεται σε τέσσερις φάσεις:

1η. Προσεκτική ανάγνωση, εντοπισμός άγνωστων λέξεων και άγνωστων στοιχείων, σύλληψη του νοηματικού του κέντρου.

2η. Άλλη ανάγνωση για παρακολούθηση της σειράς των γεγονότων ή των ιδεών.

3η. Εύρεση και γραφή των λεπτομερειών, διαμέσου της εργασίας κατά παράγραφο:

- * Εύρεση θεματικής περιόδου.
- * Διάκριση των σημαντικότερων λεπτομερειών της παραγράφου.
- * Υπογράμμιση σημαντικών λέξεων-κλειδιών της παραγράφου που δηλώνουν το θέμα της και τις βασικότερες λεπτομέρειες.
- * Σύνοψη: καταγραφή του πλαγιότιτλου της παραγράφου.
- * Μετάβαση από την παράγραφο σε ευρύτερες νοηματικές ενότητες (όταν είναι απαραίτητο).

4η. Τελική ανάγνωση για επιβεβαίωση της κατανόησης του κειμένου και ορθής γραφής των λεπτομερειών. Διαμόρφωση ενός γενικού διαγράμματος του κειμένου.

Γράφω την περίληψη

1. Ακολουθώ προσεκτικά το διάγραμμα του κειμένου επιλέγοντας όσους πλαγιότιτλους θεωρώ χρήσιμους για την περίληψη.

2. Θυμάμαι ότι η περίληψη δεν είναι το ίδιο το κείμενο αλλά πιο σύντομο (το 1/3;) και αποτελεί δική μου εργασία, η οποία δεν πρέπει να προδίδει το πνεύμα του συγγραφέα.

3. Αποφεύγω την υπερβολική γενίκευση και αφαίρεση. Ακολουθώ ορισμένες τεχνικές πύκνωσης: π.χ.

- * Απαλοιφή ονοματικών ή άλλων προσδιορισμών.

4. Δεν προσπαθώ να μιμηθώ το ύφος του συγγραφέα, αλλά υιοθετώ ένα διαφορετικό ύφος με καθαρά πληροφοριακό χαρακτήρα.

5. Χρησιμοποιώ την ενεργητική φωνή όταν τονίζεταί ο συγγραφέας και την παθητική όταν δίνεται έμφαση (στο κείμενο) στο αποτέλεσμα της ενέργειας του υποκειμένου.

6. Χρησιμοποιώ με φειδώ λέξεις ή φράσεις από το κείμενο, δίνοντάς τες σε εισαγωγικά.

7. Απέχω από κάθε είδους κριτική ή σχολιασμό ή αξιολόγηση του αρχικού κειμένου.

8. Αξιοποιώ ένα κατάλληλο λεξιλόγιο για το συγκεκριμένο είδος κειμένου όπως: αναφέρομαι, προτείνω, τονίζω, υποστηρίζω, προσθέτω, αναλύω, υπογραμμίζω, επισημαίνω, απευθύνομαι, θίγω το θέμα, συμπεραίνω, υπαινίσσομαι κ.λπ.

9. Προσέχω τη διάρθρωση του κειμένου μου επιλέγοντας τις κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις.

3η Ενότητα

Εμείς και οι άλλοι

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

**«Νύχτα
του Ασκληπιείου»**

Έξω απ' την Κω, στην πλαγιά του βουνού, στα ερείπια του Ασκληπιείου.

Βράδιαζε. Φθινόπωρο. Σαν αρχίζει να βασιλεύει στην Κω, το φθινόπωρο, γίνεται ένα κίτρινο θαύμα: ο ουρανός, η θάλασσα, η γη, τα δέντρα, τα νησιά. Ταξιδεύουν όλα μες σ' αυτή την κίτρινη αποθέωση. Ύστερα έρχονται σιγά-σιγά οι σκιές. Τυλίγουν πρώτα τ' αντικρινά βουνά της Ανατολής, της Αλικαρνασσού. Ύστερα τους γυμνούς βράχους, τα ρημονήσια τα κατά την Κάλυμνο. Ύστερα φτάνουν στο έρημο Ασκληπιείο. Απάνω σε μια κολόνα κορινθιακή βρίσκουν ένα κιονόκρανο με το σταυρό των χριστιανικών καιρών. Οι σκιές παν και κάθονται εκεί και ξεκουράζονται.

Ο Αχμέτ, ο Τούρκος ο φύλακας του Ασκληπιείου, βιγλίζει από ψηλά, ολόρθος απάνω στα ερείπια του Ναού.

– Θα φανεί, άραγες, κανένας; Όπου να 'ναι νυχτώνει.

Βιγλίζει κατά το δρόμο της χώρας, της Κω, περιμένοντας τους ανθρώπους. Χρόνια τώρα πολλά, σ' όλη τη ζωή του, έκανε αυτό: περιμένει τους ανθρώπους, τους ξένους, που ταξιδεύουν ίσαμε κει να δουν τα ένδοξα ερείπια.

Μπήκε στη δουλειά τούτη, φύλακας, σχεδόν παιδί. Τώρα τα μαλλιά του κοντεύουν ν' ασπρίσουν. Ο κόσμος στο μεταξύ σείστηκε από σεισμόν μέγα, γινήκαν δυο πόλεμοι

οικουμενικοί, το αίμα χύθηκε ποτάμι, γέμισε τη θάλασσα, τη γη. Οι Τούρκοι που εξούσιαζαν πρώτα το νησί φύγανε, ήρθαν οι Ιταλοί. Οι Ιταλοί φύγαν, ήρθαν οι Γερμανοί. Οι Γερμανοί φύγαν, ήρθαν οι Έλληνες. Αυτός, ο Αχμέτ, τίποτα. Εκεί. Περιμένει. Το πρόσωπό του είναι όλο καλοσύνη. Χαμογελά και περιμένει. Φυλάει τα ερείπια και περιμένει. Τα ερείπια είναι των Ελλήνων, κι ο Αχμέτ είναι Τούρκος. Ας είναι. Δέθηκε μαζί τους, σα να 'ναι λείψανα των πατέρων του.

– Αχμέτ, τι είναι δω που πατούμε τώρα; τον ρωτάνε οι ξένοι.

Ο Αχμέτ κάνει και τον οδηγό. Λέει:

– Εδώ ήταν ο Ναός, ο μεγάλος θεός, Ασκληπιός. Εδώ ο μεγάλος θεός έδινε βοήθεια.

Έδειχνε τον τόπο, το ιερό, τα δωμάτια. Εκεί που ο μεγάλος ιερέας, ο πυροφόρος, έπαιρνε τον άρρωστο. Εκεί που, αφού καθάριζαν το κορμί του, τον απόθεταν στο «άβατον». Εκεί που, σβήνοντας τους λύχνους, τον άφηναν τυλιγμένον απ' τους καπνούς, τα λιβανωτά, να κοιμηθεί, ίσως δεχτεί τη χάρη.

Αυτά, βέβαια, ο Αχμέτ δεν ξέρει να τα πει. Λέει μόνο:

– Εδώ που πατάμε ο μεγάλος θεός έδινε βοήθεια σε τυραγνισμένους.

– Αχμέτ, τι έκανε ο μεγάλος θεός για να δίνει βοήθεια;

– Τίποτα δε χρειάζεται να κάμει ο θεός για να δώσει βοήθεια. Ο άνθρωπος πρέπει να πασκίσει να την πάρει. Να καθαρίσει την ψυχή του.

– Τι είναι ψυχή, Αχμέτ; Πού έμαθες για ψυχή, εσύ που είσαι Τούρκος;

Ο Αχμέτ λέει:

– Ψυχή είναι δω - και δείχνει τον ουρανό. Ψυχή είναι δω - και δείχνει τη γη, τα ερείπια του Ναού της Αφροδίτης. Ψυχή είναι δω - και αγγίζει τις φλέβες του χεριού του. Τούρκος και χριστιανός ένα είναι: για έχει ψυχή, για δεν έχει.

Δεν έκανε ποτέ καμία προσπάθεια να ψάξει μες στα μάτια των ανθρώπων που έρχονταν να δούνε τα ερείπια, στο φέρσιμό τους, για να τους καταλάβει, να τους κατατάξει. Το μυρίζοταν μονομιάς, με τις αδιόρατες κεραίες που έχουν οι ξεμοναχιασμένοι άνθρωποι. Έλεγε μέσα του:

«Αυτός έχει ψυχή καλή».

«Αυτός δεν έχει ψυχή καλή».

Με τον καιρό η κατάταξη άρχισε να γίνεται σε σχήματα πιο απλά, πιο απόλυτα:

«Αυτός έχει ψυχή».

«Αυτός δεν έχει ψυχή».

Οι πιο πολλοί ταξιδιώτες βλέπαν τα ερείπια με ματιά νεκρή, αδιάφορη. Ρίχναν ύστερα μια ματιά κατά τη θάλασσα, κάτι ρωτούσαν, φεύγαν. Τόσο γυμνοί όσο ήρθαν. Άλλοι έρχονταν ζευγαρωμένοι, ένας άντρας, μια γυναίκα. Κοίταζαν τα ερείπια. Το «άβατον» του Ιερού. Ο άντρας κοίταζε τη γυναίκα μες τα μάτια, φεύγαν. Τόσο μόνοι όσο ήταν σαν ήρθαν. Λιγοστοί, ελάχιστοι, έσκυβαν στη γη, στα πεσμένα μάρμαρα, στις υδρορροές, πολεμούσαν να πάρουν απόκριση απ' τον πεθαμένο κόσμο, απ' το πάθος του. Σε κάτι τέτοιους ο Αχμέτ έλεγε:

– Τώρα είδατε το Ασκληπιείο. Κει πίσω είναι η καλύβα του Αχμέτ. Κει είναι η Μουμπαντέ, η γυναίκα του Αχμέτ, τα παιδιά του. Κοπιάστε να ξεκουραστείτε.

Καθώς οι ταξιδιώτες τραβούνε στο μονοπάτι, που πάει στην καλύβα του Αχμέτ, η γαλήνη είναι θεία στο θείο τοπίο. Ένας ταξιδιώτης λέει:

– Αχμέτ, εδώ φαίνεται πως είσαι καταμόναχος με τη φαμίλια σου. Πού είναι οι συμπατριώτες σου, το σόι σου;

– Φύγανε στην Ανατολή, σ' εκείνο το βουνό, Αλικαρνασσό. Αδέρφια, γαμπροί, νύφες, όλοι πήγαν Αλικαρνασσό.

– Δε σε πειράζει εσένα που ξέκοψες και δεν πήγες; Δε σε πειράζει που έμεινες στην ερημιά;

– Συνήθισα, λέει ο Αχμέτ. Φώναζαν, φώναξαν να πάω κι εγώ Αλικαρνασσό, κουράστηκαν, σώπασαν. Μου δίναν γη, χωράφι. Δεν πήγα.

Δεν πήγε, λέει. Όλη η ζωή του είναι στα ερείπια. Αυτά, του ελληνικού Ναού. Δε μπορούσε να τα αποχωριστεί.

– Και πως κάνεις το ναμάζι σου, την προσευχή σου, Αχμέτ; Κατεβαίνεις στο τζαμί, στην Κω;

Ο Αχμέτ επαναλαμβάνει την ίδια κίνηση που έκαμε σαν ήρθε ο λόγος για ψυχή.

– Ο Θεός είναι δω - είπε κι έδειξε τον ουρανό. Ο θεός είναι δω - κι έδειξε τα ερείπια του Ασκληπιείου. Ο Θεός είναι δω - κι έδειξε τις φλέβες του. Παντού είναι ο Θεός. Πέντε φορές

τη μέρα κάνω το ναμάζι μου, ανάμεσα στις σπασμένες πέτρες.

Ο ταξιδιώτης λέει:

– Αυτοί που ζούσαν τα παλιά τα χρόνια στα μέρη ετούτα ήταν άπιστοι, δεν ξέρουν τον Προφήτη.

Ο Αχμέτ λέει:

– Εσύ χριστιανός, εγώ Τούρκος. Ό,τι λει το Κοράνι, το λέει το Βαγγέλιο. Ένα είναι. Εγώ πιστεύω. Άμα δεν πιστεύεις, τίποτα δε σε γλιτώνει.

Κόντευαν να φτάσουν στην καλύβα του Αχμέτ. Ο ταξιδιώτης ρώτησε:

– Ποιος ήταν πιο καλός μαζί σου, Αχμέτ, απ' όσους πέρασαν απ' το νησί; Ο Τούρκος, ο Ιταλός, ο Γερμανός, ο Έλληνας;

– Κανένας δεν πείραξε τον Αχμέτ. Γιατί να τον πειράξουν; Μοναχά ο Γερμανός, σαν ήρθε, έδωξε τη φαμίλια μου απ' την καλύβα μας, κάθισε αυτός. Να φυλαχτεί απ' την μπόμπα που φοβόταν πως θα' ρθει απ' τον ουρανό. Ακόμα και ο Γερμανός γύρεψε βοήθεια από Θεό Ασκληπιό.

Το καλύβι του Αχμέτ έχει στην αυλή μια μικρή χαβούζα νερό. Γύρω-γύρω είναι πλάκες ενεπίγραφες του Ασκληπιείου, αφιερώματα, γλυπτά με τον Ιερό Όφι, ένα αντίγραφο του όρκου του Ιπποκράτη. Όλα φροντισμένα, σε τάξη. Και μέσα κει η Μουμπαντέ, η γυναίκα του Αχμέτ, και τα δύο παιδιά του. Η Μουμπαντέ κάποτε θα ήταν όμορφη γυναίκα. Ο Αχμέτ τη βρήκε ξεστρατισμένη, ήταν πιο μεγάλος στα χρόνια, δε δίστασε, την πήρε γυναίκα του, την έφερε στο Ασκληπιείο. Του αφιερώθηκε γιατί τη γλίτωσε, έγινε σκλάβο του. Η δύσκολη ζωή στα ερείπια μάρανε, πριν απ' την ώρα, τα μάγουλά της. Μονάχα τα μάτια της στραφτοκοπούνε κάτω απ' το πλατύ μέτωπο.

Η Μουμπαντέ δέχεται πρόσχαρα τον ξένο που της πηγαίνει ο Αχμέτ, τον καλεί μες στο καλύβι τους. Εκεί είναι μια κούνια, αχρείαστη πια, ένας σοφάς, ένα τραπέζι, κεντημένα πούλουδα στον τοίχο, ένα Κοράνι. Λιθογραφίες: ένας βεζίρης Τούρκος, ο βασιλέας των Ελλήνων.

– Θέλεις να διαβάσεις στο χέρι μου τη μοίρα μου, Μουμπαντέ; λει ο ξένος.

Η Μουμπαντέ κάνει νάζια, μαθέ πως δεν ξέρει, θέλει να την παρακαλέσουνε. Ο Αχμέτ κοιτάζει τον ξένο, κοιτάζει τη

Μουμπαντέ, της χαμογελά.

– Έλα, έλα, Μουμπαντέ, άνθρωπος δικός μας είναι.

Και γυρίζοντας στον ταξιδιώτη:

– Βλέπεις, του λέει, η Μουμπαντέ δε θέλει να βλέπει το χέρι του καθενού.

Η Μουμπαντέ σταματά να χαμογελά, κοιτάζει αυστηρά το ξένο πρόσωπο, παίρνει το χέρι του, σκύβει απάνω στις χαρακιές της παλάμης. Τότες αρχίζει το βαθύ μυστήριο: η αγωνία του ανθρώπου να μάθει κάτι απ' τον πλαινό του, απ' την απλησίαστη μυστική περιοχή, απ' το μέλλον. Η Μουμπαντέ παρακολουθεί τις γραμμές της σάρκας στις παλάμες, βλέπει εκεί πόρτες, τέρμινα, μαντάτα, έγνοιες, θησαυρούς. Το καθετί. Άξαφνα, κει που μελετά τις χαρακιές, το πρόσωπό της γίνεται απίθανα άγριο. Σηκώνει τα μάτια της, τα στυλώνει στα μάτια του ξένου.

– Τι είναι;

– Τίποτα, του λέει. Το χρώμα στα μάτια σου ήθελα να δω.

– Έχει να κάνει τίποτα αυτό με τη μοίρα μου;

– Όλα έχουν να κάμουν με τη μοίρα.

Ο Αχμέτ, που παρακολουθεί σιωπηλός τη σκηνή, ανατριχιάζει. Αλλά στη στιγμή, θέλοντας να δώσει διέξοδο, αρχίζει να χαμογελά. Λέει στον ξένο:

– Ε, τώρα η Μουμπαντέ τέλειωσε. Θέλεις τώρα εσύ να δεις τι λένε οι πλάκες;

Και τον βγάζει όξω στα ευρήματα, τα αφιερώματα του Ασκληπιείου.

Ο ξένος αφήνει κάτι λεφτά, ένα ρεγάλο, στα χέρια της Τουρκάλας, τους χαιρετά, κατηφορίζει και φεύγει. Ο Αχμέτ και η Μουμπαντέ κάθονται στη βίγλα τους, κοιτάνε από ψηλά τον ξένο που χάνεται. Σα να θένε και οι δύο να κρατήσουν κάτι απ' το μοναδικό που έχει ο κάθε άνθρωπος, το ανεπανάληπτο. Επειδή πια ξέρουν πως για τον ξένο που φεύγει η καμπάνα χτύπησε, το μοναδικό είναι να χαθεί, δεν είπαν αναμεταξύ τους τίποτα. Όμως ο Αχμέτ το ξέρει πως, όταν τα μάτια της Μουμπαντέ ανοίγουν έτσι άγρια σαν κοιτάζει τη μοίρα των ανθρώπων, η Μουμπαντέ είδε θάνατο.

Η. Βενέζης (1904-1973): Σημαντικός νεοέλληνας πεζογράφος. Έργα του: Το νούμερο 31328, Γαλήνη, Αιολική Γη κ.ά.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιος είναι ο τόπος του διηγήματος και ποια πολιτιστικά στοιχεία του προβάλλονται;
2. Ποια ιστορικά γεγονότα αναφέρονται στο κείμενο; Επηρέασαν τη ζωή των πρωταγωνιστών ή όχι, και γιατί;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί εναλλάξ την αφήγηση, την περιγραφή και το διάλογο. Τι πετυχαίνει μ' αυτές τις εναλλαγές; Τι πετυχαίνει ιδιαίτερα με την τριτοπρόσωπη αφήγηση;
2. α) Να βρεις από ένα συνώνυμο των παρακάτω λέξεων: ερείπια, κολόνα, φύλακας, βιγλίζει, σείστηκε, οικουμενικοί, οδηγός, ναός, λύχνοι, λιβανωτά, προσευχή, ταξιδιώτης, αφιερώματα, μοίρα.
β) Να βρεις τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων: βράδιαζε, βρίσκουν, σκιές, ασπρίζουν, καλοσύνη, χαμογελά, άρρωστος, να κοιμηθεί, απόκριση, καλύβα, όμορφη, πλατύ, αρχίζει, άγριο, διέξοδο.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Ποιες φράσεις του κειμένου περιέχουν διαπολιτισμικές (ή οικουμενικές) ιδέες και αντιμάχονται τη ρατσιστική λογική; Να τις εντοπίσεις και να τις σχολιάσεις (300 λέξεις).
2. Να σκιαγραφήσεις, με κειμενικά στοιχεία, την προσωπικότητα του Αχμέτ και της Μουμπαντέ σε δύο παραγράφους.
3. Υποτίθεται ότι βρίσκεσαι στην Κω, στο Ασκληπιείο, με έναν εξάδελφο ή φίλο σου από το εξωτερικό και πρέπει να τον ξεναγήσεις. Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία του κειμένου, να κάνεις μια σύντομη προφορική ξενάγηση.

P. ΓΑΛΑΝΑΚΗ

**«Ο βίος
του Ισμαήλ
Φερίκ Πασά»**

Σύντομη περίληψη

Το μυθιστόρημα είναι βασισμένο στη ζωή του Ισμαήλ Φερίκ πασά και του αδελφού του, Αντώνιου Καμπάνη- Παπαδάκη, υπαρκτών προσώπων του 19ου αιώνα.

Στην τουρκοκρατούμενη Κρήτη, στις αρχές του 19ου αιώνα, σε μια επίθεση Τουρκοαιγυπτίων στο οροπέδιο του Λασιθίου, ύστερα από τη σφαγή του πατέρα και την καταδίωξη της μητέρας τους, αιχμαλωτίζονται δύο αδέρφια, ο Αντώνης και ο Εμμανουήλ. Ο Αντώνης οδηγείται στην Κων/πολη, αλλά καταφέρνει να διαφύγει στην Οδησό, όπου υιοθετείται από πλούσια οικογένεια, μορφώνεται, προκόβει, γυρίζει και εγκαθίσταται στην Αθήνα.

Ο μικρότερος αδελφός, ο Εμμανουήλ, οδηγείται στην Αίγυπτο, όπου αναγκάζεται να αλλάξει θρησκεία και όνομα (Ισμαήλ Σελίμ) και να παρακολουθήσει μαθήματα στη Στρατιωτική σχολή του

Καΐρου. Ανεβαίνει στη στρατιωτική ιεραρχία (γίνεται Φερίκ), κερδίζει τη φιλία του Ιμπραήμ και παίρνει το αξίωμα του πασά.

Μισόν αιώνα μετά την αιχμαλωσία του, ο Ισμαήλ Φερίκ είναι πια Υπουργός πολέμου της Αιγύπτου και, κατά τραγική ειρωνεία, αποστέλλεται στην Κρήτη, για να βοηθήσει τους Τούρκους στην καταστολή της Επανάστασης (1866-1868), την οποία χρηματοδοτεί ο Αντώνης. Το Λασιθί παραδίδεται από τους Τούρκους στις φλόγες και ο Ισμαήλ Φερίκ σκοτώνεται ή δολοφονείται ή αυτοκτονεί.

Το απόσπασμα αναφέρεται στον πρώτο καιρό της εκπαίδευσής του στη Στρατιωτική σχολή του Καΐρου.

Ο Ισμαήλ Φερίκ χαϊρόταν να τους ρωτά για τα φυτά και για τα ζώα, γιατί ανακάλυψε ότι πολλά συνέπιπταν με όσα γνώριζε, όχι μονάχα κατά τη μορφή, μα και τον ήχο, την αφή, τη γεύση και τη μυρωδιά. Έμαθε

πως, αν ένα τοπίο είναι κυρίως όραση και ακοή, η φύση είναι όλες μαζί οι πέντε αισθήσεις. Η υπόμνηση γνώριμων πραγμάτων τού χάρισε την πρώτη νικητήρια αναφορά στην ελληνική του ζωή. Η σύμπτωσή τους έμοιαζε να τον οδηγεί σε μυστικό αρραβώνα με τους συμμαθητές, που του μιλούσαν για τα αιγοπρόβατα, τη γάτα, το σκύλο, το σκορπιό, το περιστέρι, τη συκομουριά, το στάρι, το λινάρι, το μαμπακί, την πικροδάφνη, το τριαντάφυλλο, τα όσπρια και τα λαχανικά. Ένωθε ωστόσο πως, για να τελειώσει την συγγένεια, όφειλε ν' αγαπήσει τη φοινικιά και την καμήλα, που είχε δει από μακριά καταβαίνοντας τον Νείλο. Όφειλε να μάθει τις ιστορίες που ιεραρχούσαν διαφορετικά τις ψυχές στο βασίλειο των φυτών και των ζώων, κατά το σύντομο ύπνο τους ως τη μετεμψύχωση. Όφειλε τέλος ν' αγαπήσει τους συμμαθητές. Το σκούρο δέρμα τους ως το καφέ, τα υγρά βαθύχρωμα μάτια, το πιάσιμο των χεριών στον περίπατο, τις λυρικές προσφωνήσεις, τον όρκο στον Μωχάμετ Άλη. Τον εθνικισμό τους που, χωρίς

να είναι αδικαιολόγητος, μετέτρεπε καμιά φορά την αρετή σε κακία. Άκακοι πάντως οι ίδιοι, μάθαιναν την αλαζονεία και την τεχνική της ευρωπαϊκής στρατιωτικής εκπαίδευσης, τεντώνοντας το μυαλό τους ως τα άκρα της ατομικής φιλοδοξίας.

Ξαφνιάστηκε όταν κατάλαβε πως οι συμμαθητές του δεν τον ρωτούσαν ποτέ για τον τόπο που είχε στο μυαλό του, κι όταν αυτός άρχιζε να μιλά, εκείνοι έφευγαν αμίλητοι σαν μόλις να είχε τελειώσει η κουβέντα. Γνώριζαν πως ήταν Έλληνας αιχμάλωτος, απέναντι του όμως έδειχναν να ξέρουν πως ήταν ένα αγόρι με χαμένη μνήμη· ήθελαν να του την ξαναχαρίσουν μέσα από τις δικές τους αιγυπτιακές αναμνήσεις. Σκέφτηκε πως η απαγόρευση της πατρίδας του στη σχολή σήμαινε πιο πολύ την απαγόρευση όσων εικόνων κι αισθημάτων τη ζωογονούσαν. Οι καινούργιες γλώσσες που μάθαινε, αραβικά, τούρκικα, και γαλλικά, όφειλαν ν' αντικαταστήσουν τον παλιό του κόσμο μ' έναν πλήρη και φανταστικό, που θα εκτόπιζε τον παλιό, ώσπου να γίνει αυτός μόνο ο χειροπιαστός κόσμος του ώριμου άντρα. Αν και διαισθανόταν πως, καμιά φορά, ο αεικίνητος ίσκιος του ανύπαρκτου συνοδεύει το ώριμο σώμα παίζοντας γύρω του, όπως ο σκύλος με τον αφέντη του.

Η Ρ. Γαλανάκη είναι σύγχρονη ελληνίδα πεζογράφος.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποια ήταν τα κοινά στοιχεία της φύσης Ελλάδας - Αιγύπτου και τι επίδραση είχε αυτή η διαπίστωση στον Ισμαήλ Φερίκ;

2. Τι είδους σχέσεις είχε ο Ισμαήλ με τους συμμαθητές του; Με ποιες προϋποθέσεις θα τελειοποιούνταν;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να βρεις μερικές από τις μεταφορές και να τις σχολιάσεις γλωσσικά και νοηματικά.

2. Να αναλύσεις στα συνθετικά τους μέρη τις λέξεις: «αιγοπρόβατα, συκομουριά, πικροδάφνη, τριαντάφυλλο, μετεμψύχωση, βαθύχρωμος» και να χρησιμοποιήσεις το α' συνθετικό στην παραγωγή καινούριων.

3. «Ο εθνικισμός τους ΜΕΤΑΤΡΕΠΕΙ καμιά φορά την αρετή σε κακία», «οι καινούριες γλώσσες όφειλαν ΝΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΗΣΟΥΝ τον παλιό του κόσμο μ' έναν πλήρη και φανταστικό». Να τοποθετήσεις τα υπογραμμισμένα ρήματα στην παθητική φωνή και να τροποποιήσεις τις φράσεις έτσι, ώστε να μην αλλοιώνεται το νόημα.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Η συγγραφέας χρησιμοποιεί την τριτοπρόσωπη γραφή. Προσπάθησε να γράψεις το κείμενο σε πρώτο πρόσωπο, μέσα από την οπτική γωνία του μικρού ήρωα, χρησιμοποιώντας όπου χρειάζεται και εσωτερικό μονόλογο.

2. Ποιους στόχους υπηρετούσε η εκπαίδευση ειδικά του Ισμαήλ αλλά και των συμμαθητών του; Λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής, να τους κρίνεις (δύο παράγραφοι).

3. Στην πανηγυρική συνεδρίαση της Βουλής των Εφήβων στις 5.7.1999 μια κοπέλα που ζει στην Αίγυπτο, η Σοφία Ελισανέτ Ραχέρ, καταχειροκροτήθηκε λέγοντας: «Στην Αίγυπτο μας λένε ξένους. Και στην Ελλάδα μας λένε ξένους, επειδή μένουμε στην Αίγυπτο. Εμείς ελπίζουμε ότι είμαστε Έλληνες».

Παρόμοια προβλήματα αντιμετωπίζουν χιλιάδες παιδιά του απόδημου ελληνισμού. Να κάνεις μια εισήγηση στη Βουλή των Εφήβων ως εκπρόσωπος του σχολείου σου, ώστε τα ελληνόπουλα του εξωτερικού να έχουν συχνότερη και ουσιαστικότερη επαφή με την ελληνική παιδεία και τον πολιτισμό και να μην αισθάνονται ξένοι στην Ελλάδα (το κείμενό σου να μην ξεπερνά τις τετρακόσιες λέξεις).

ΓΙΩΡΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ

Τα παρατσούκλια

Σπύρος Παπαλουκάς, το παιδί με τις τυράντες

Συνάντησα προχτές στο δρόμο έναν παλιό συμμαθητή μου, φαλακρό πια και σχεδόν γερασμένο, που μου έκανε φριχτά παράπονα, ότι δήθεν τον βλέπω στο δρόμο και δεν τον χαιρετάω. Τον άκουσα για αρκετή ώρα σιωπηλός και μετά βιάστηκα ν' αναγνωρίσω την ενοχή μου, για να τον ξεφορτωθώ μια ώρα αρχύτερα. Σαν χωρίσαμε, άθελά μου πήρα ν' ανασκαλεύω τα περασμένα. Το αίμα μου φούντωσε. Αυτό το τέρας, που είχε τώρα το θράσος να μου κάνει και παράπονα, ήταν ένας απ' τους μεγαλύτερους διώκτες και βασανιστές μου, όταν ήμασταν μαζί στο σχολείο. Κυρίως αυτός διαλαλούσε τα απειράριθμα παρατσούκλια μου, παριστάνοντας μάλιστα, όσο μπορούσε πιο γελοία, και τον τρόπο που μιλούσα. Η αλήθεια είναι ότι νέα παρατσούκλια δεν μου έβγαζε, γιατί δεν ήταν σε θέση, έδειχνε όμως ιδιαίτερο ζήλο για τη διάδοση των ήδη γνωστών. Αυτός επίσης ο ουραγοτάγκος ήταν που μετέφερνε τα παρατσούκλια του

σχολείου στη γειτονιά μου και το αντίστροφο, κι αυτός πάλι με την παρέα του μου τα φώναζαν ακόμα και μέσα στο δρόμο, όταν πήγαινα βόλτα με τους γονείς μου. Νομίζει το χαϊβάνι πως δεν το θυμάμαι πια ή ότι έχω ψυχή επιτόλεια σαν τη δικιά του; Ξεχνάει όμως ή συγχωρεί ποτέ ένας άνθρωπος με σώες τις φρένες τα βασανιστήρια που του κάνανε; Πώς

Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης, Άποψη της Θεσσαλονίκης

λοιπόν να ξεχάσω κι εγώ αυτά που τράβηξα απ' την πρώτη ακόμα τάξη του δημοτικού σχολείου;

Πρώτα πρώτα το άλλο, το παλιό μου επίθετο ήταν ένα αστείο παρατσούκλι. Και δεν ήταν ανάγκη να το πουν οι άλλοι, έπρεπε κάθε τόσο να το δηλώνω μονάχος μου. Μικρόν ορισμένοι με ξεμονάχιαζαν και μ' έβαζαν να το επαναλαμβάνω κάνοντας πως δεν το καλάκουσαν. Πεθαίνανε κάθε φορά στα γέλια. Στο σχολείο πάλι, όσο ανέβαινα τις τάξεις, το πράγμα καταντούσε μαρτύριο. Μόλις άρχιζαν να φωνάζουν κατάλογο, σφίγγονταν η καρδιά μου, ίδρωναν τα χέρια μου και μ' έπιανε τρεμούλα. Στο μεταξύ ο καθηγητής είχε φωνάξει δυο τρεις φορές το επίθετό μου, ώσπου ν' ακούσει το άγνωχο παρών που έβγαζα, μέσα σε μια τάξη σκασμένη κιόλας στα γέλια. Κάποτε ένας απαίσιος καθηγητής της μουσικής, μεγάλος σπάρος, διέκοψε τον κατάλογο, με πρόσταξε να σηκωθώ, και μου έκανε στριμμένα: «Γιατί δε φωνάζεις δυνατά, ρε μπούφε;» Αυτό ήθελαν και οι άλλοι, τους πετούσε νέα τροφή. Για μεγάλο διάστημα, εκτός από πολλά άλλα, ήμουν και ο «μπούφος»

της τάξεως. Οι κακοηθέστεροι προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να το κάνουν γνωστό σ' ολόκληρο το γυμνάσιο. Επεδίωκαν μάλιστα να διηγούνται το περιστατικό, ενώ βρίσκουμε κάπως κοντά στην παρέα τους, για να τ' ακούω κι εγώ και να σκάω (...).

Όταν όμως παίχτηκε κάποτε στο θέατρο μια οπερέτα με τίτλο «Οικογένεια Βατραχιάν» και γέμισαν οι τοίχοι αφίσες, ολόκληρο το σόι μου έπεσε άρρωστο. Κανένας τους δεν ήθελε να βγει στο δρόμο. Εγώ σχεδόν το χάρηκα, γιατί επιτέλους τους έβλεπα κι αυτούς να υποφέρουν απ' τ' όνομά μας. Ευτυχώς όμως που έτυχε να είναι καλοκαίρι, γιατί αλλιώς εγώ κυρίως επρόκειτο να τραβήξω τα μαρτύρια των εβραίων στο σχολείο. Και τώρα καμιά φορά ακούω στο ραδιόφωνο την οπερέτα αυτή, που είναι πράγματι πολύ αστεία. Καρφί όμως δε μου καίγεται. Ακόμα κι επίτηδες να μας το κάνουν, διόλου δε μ' ενδιαφέρει. Μακάρι να μπορούσαν να την παίζουν μέρα νύχτα, για να ευφραίνομαι.

Το ευτύχημα ήταν πως το γυμνάσιο βρίσκονταν σε άλλη περιφέρεια απ' το δημοτικό που είχα βγάλει κι έτσι στα παρατσούκλια του γυμνασίου δεν προστέθηκαν κι εκείνα του δημοτικού. Γιατί εκεί πια ήταν που μου είχαν ζεματίσει την ψυχή. Η δασκάλα μας, μια ανεκδιήγητη γκεργκέφω, μόλις με είδε ζαρωμένον στο θρανίο παρατήρησε: «Εσύ παιδί μου, κάνεις σαν σκαντζόχοιρος». Όλα τα παιδιά γέλασαν κι απ' το πρώτο κιάλας διάλειμμα άρχισαν να μου το φωνάζουν. Η δασκάλα κατευχαριστημένη το επανέλαβε και τη δεύτερη ώρα. Στην αρχή όλοι μου φώναζαν το παρατσούκλι κοροϊδευτικά. Κατόπι, αντί να το ξεχάσουν, το συνήθισαν, και το 'λεγαν χωρίς ιδιαίτερη κακία, σαν ένα οποιοδήποτε όνομα. Εγώ όμως αδύνατο να το συνηθίσω, κάθε μέρα με πλήγωνε πιο βαθιά, ιδίως όταν παίζαμε ποδόσφαιρο κι ήθελαν να τους δώσω πάσα, τότε το «Σκαντζόχοιρε, σκαντζόχοιρε» αντηχούσε σ' όλους τους τοίχους.

Άρχισα να μην παίζω με κανέναν. Έπαιζα μόνος μου στην αυλή μας διάφορα δικά μου παιχνίδια. Έβρισκα δυο φωλιές μερμήγκια διαφορετικά σε χρώμα και μέγεθος. Επειδή ήμουν

πολύ ξανθός, ήθελα η μια φωλιά να 'χει ξανθά μερμήγκια. Η άλλη είχε μελαχρινά με μεγάλα ευκίνητα πόδια. Δεν ήταν δύσκολο να βρεθούν. Έπαιρνα τότε ένα απ' τα ξανθά, που ήταν πιο αδύναμα, και το 'ριχνα μέσα στην τρύπα της φωλιάς, εκεί όπου έβραζαν τα μαύρα μερμήγκια. Αυτά έζωναν αμέσως το ξανθό, το δάγκωναν από παντού, το τραβολογούσαν, και τελικά, μέσα σ' ένα συνωστισμό, το 'σερναν μισοπεθαμένο στη φωλιά τους. «Πάει ο σκαντζόχοιρος», έλεγα πικραμένος (...).

Τα βράδια, συνήθως την ώρα που τρώγαμε, περνούσαν παρέες παρέες τα παιδιά κάτω απ' το σπίτι και ούρλιαζαν στα σκοτεινά τα διάφορα παρατσούκλια μου. Μέχρι τραγούδια μου είχαν βγάλει. Μόνο εγώ τα άκουγα, οι δικοί μου χαμπάρι δεν είχαν. Μ' έπιανε τότε σφίξιμο στο στομάχι, χλόμιαζα, κι αφήνοντας το φαγητό στη μέση έτρεχα να κοιμηθώ ή μάλλον να κρυφτώ κάτω απ' τα στρωσίδια (...)

Ήρθε όμως μέρα που το κακό στο σχολείο παράγινε. Δίπλα μου στο θρανίο καθόταν ένα παιδί, που του είχα ιδιαίτερη αδυναμία. Δεν θυμάμαι πια τ' όνομά του· θυμάμαι όμως που φορούσε ναυτικά, παιδικά ρούχα της μόδας τότε. Ένα πρωί στο διάλειμμα η δασκάλα με κάλεσε στο γραφείο. Μέσα περίμενε μια άγνωστή μου κλαμένη γυναίκα, που μόλις μπήκα μ' αγκάλιασε και με φιλούσε. Κατόπι μου εξήγησε πως ο φίλος μου, λίγο προτού ξεψυχήσει, παραμιλούσε κι έλεγε συνεχώς τ' όνομά μου. Πάλι καλά που δεν έλεγε κι αυτός το παρατσούκλι μου - όλα να τα περιμένεις.

Στα σαράντα του, η φρικαλέα εκείνη δασκάλα φρόντισε να διορθώσει κάπως τα πράγματα. Είχαν στείλει στο σχολείο φακελάκια με κόλλυβα και γλυκά παξιμάδια. Η κυρία μας, αφού φόρεσε τελετουργικά κάτι μαύρα μανικέτια απ' τον καρπό ως τον αγκώνα για να μη λερωθεί, είπε μελιστάλαχτα: «Ο σκαντζόχοιρος θα πάρει από δύο γιατί ήταν φίλος του». Το χτύπημα ήταν αβάσταχτο. Σηκώθηκα κι έφυγα κλαίγοντας πικρά. Έπεσα στο σπίτι με πυρετό. Δεν ήθελα να ξαναπάω σχολείο ούτε να βγω έξω. Μάταια προσπαθούσαν να με πείσουν ότι παραπονέθηκαν στη δασκάλα, που φυσικά όχι μόνο τ' αρνήθηκε όλα, μα δήλωσε πως μ' αγαπούσε ιδιαίτερα.

Τις επόμενες μέρες δεν μ' έστειλαν σχολείο. Η μάνα μου κάθε πρωί μου φορούσε τα καλά μου, μου 'βαζε ένα καπέλο, και μ' έστελνε στο γειτονικό Σειχ-Σου (...).

Αυτό σαν να με γιάτρευε κάπως. Την άλλη χρονιά με γράψανε σ' άλλο σχολείο.

Τώρα πια ούτε οι πιο κακόγλωσσοι και φαρμακεροί φίλοι και συνάδελφοί μου τολμούν να μου βγάλουν παρατσούκλι. Το πράγμα σχεδόν με στεναχωρεί. Φαίνεται πως με το

Ιωάννης Ζαχαρίας, Ο μαθητής

πέρασμα του χρόνου η φωνή μου, η μορφή μου, η σκέψη μου, το βάδισμά μου, πήραν επιτέλους να μου ταιριάζουν, ίσως και να διορθώθηκαν, ενώ πρώτα ήταν ίσως πρόωρα και παράταιρα επάνω μου. Με τους περισσότερους όμως απ' αυτούς συμβαίνει τ' αντίθετο. Βέβαια, θα έχει παίξει κάποιο ρόλο και το γεγονός πως έχω γίνει εγώ ο ίδιος πια άσος στο να κολλώ παρατσούκλια και κάμποσα που έστειλα συστημένα κάποτε σε ορισμένους απόκοτους και γελοίους τούς ζεμάτισαν τόσο, που δεν ξανάβγαλαν άχνα. Κρίμα που δεν ανακάλυψα τη μέθοδο αυτή πιο μπροστά.

Όπως όμως κι αν έχει το πράγμα, τώρα καταλαβαίνω

πόσο μαρτύρησα κάποτε απ' το τίποτε και πόση επίδραση είχαν πάνω σ' όλη μου τη ζωή εκείνα τα παρατσούκλια.

Γ. Ιωάννου (1927-1985): Σημαντικός νεοέλληνας πεζογράφος. Έργα του: Για ένα Φιλότιμο, Το δικό μας Αίμα, Εφήβων και Μη, και άλλα.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιο είναι το πρόβλημα του συγγραφέα; Ποιοι ευθύνονται για την πρόκλησή του και ποιοι το γιγάντωσαν;
2. Πόσο επηρέασε τον ψυχισμό του και τι συνέπειες είχε στη ζωή του; Το ξεπέρασε ποτέ και με ποιο τρόπο;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Σου δίνονται οι λέξεις: παρατσούκλι, γυμνάσιο, καθηγητής, βασανιστήριο, μαρτύριο, υποφέρω. Να τις χρησιμοποιήσεις μέσα σε φράσεις που να εκφράζουν κάποιο προσωπικό σου βίωμα.
2. Να αναλύσεις στα συνθετικά τους μέρη τις ακόλουθες λέξεις: απειράριθμα, ανεκδιήγητη, κατευχαριστημένη, μισοπεθαμένη, κακόγλωσσοι, προστέθηκαν.
3. «Συνάντησα... χαιρετάω». Να τοποθετήσεις το ρήμα συνάντησα στην παθητική φωνή. Ποιες αλλαγές γίνονται σε ολόκληρη την περίοδο λόγου;

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να συγκεντρώσεις από τον τηλεφωνικό κατάλογο δέκα επώνυμα, που να εκφράζουν κάποιο χαρακτηριστικό γνώρισμα των ατόμων. Τι παρατηρήσεις θα μπορούσες να κάνεις σχετικά με την προέλευσή τους;
2. Είσαι αυτόπτης μάρτυρας σε μια σκηνή ρατσισμού προς ένα παιδί των φαναριών. Πληγώνεσαι και εξοργίζεσαι. Τι θα έλεγες, για να υπερασπιστείς το θύμα; (300 λέξεις).

ΣΩΤ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

**«Σαν τα
χελιδόνια, λέλε
μου»**

«Αφού δεν ανακατεύεις εσύ τα πράματα, λέω να τα ανακατέψω εγώ» μου τηλεφώνησε ο αδερφός μου στις αρχές του '95. Ήταν μια νύξη, απ' τις ελάχιστες, του αδελφού μου για την προσωπική μου ζωή. Είχε, κατά κάποιον τρόπο, υιοθετήσει για έξι μήνες ένα παιδάκι από τη Σερβία, εννιά με δέκα χρόνων.

Δεν ξέρω γιατί, αλλά η είδηση πολύ με χαροποίησε. Πλησίαζαν οι Απόκριες και περίμενα πώς και πώς να πάω στο πατρικό μου να γνωρίσω τον μικρό ξένο. Συνέβαλε στην

περιέργειά μου και το όνομά του, Μπόσκο ή Μπόσκος κατά τη μάνα μου.

Εν τω μεταξύ, όλο και τηλεφωνούσα και μάθαινα πράγματα. Έμαθα, ας πούμε, πως τις πρώτες μέρες κατουριόταν στον ύπνο του, αλλά τον φοβέρισε η μάνα μου και σταμάτησε. Έμαθα ακόμα ότι με το συνομήλικό του ανιψιό μου δεν τα πήγαινε καλά. Από τον τρόπο όμως που μου μιλούσαν γι' αυτόν κι από τον ήχο της φωνής τους, ένιωθα ότι ο Μπόσκο τούς είχε κάνει εντύπωση.

Τις Απόκριες, στο πατρικό μου πλέον, ο Μπόσκο με αντιμετώπισε μ' ένα μούδιασμα. Ποιος ξέρει τι προσπάθειες κατέβαλε για να προσαρμοστεί, τώρα θα 'πρεπε να ξαναπροσπαθήσει, έστω και για μένα. Αλλά κι εγώ με τη σειρά μου τον αντιμετώπισα με μια επιφύλαξη. Ποιος ξέρει.

Πάντως μου άρεσε να τον ακούω να μιλάει. Ένα μήνα είχε και όμως μπορούσε να συνεννοείται.

Ήταν ένα αδύνατο, καχεκτικό περίπου πλάσμα, που όμως δεν απωθούσε. Η διακριτικότητά του ήταν υπερβολική. Δεν πατούσε, αλαφράγγιζε. Δεν έτρωγε, τσιμπούσε. Ήταν και πολύ μοναχικός. Όλα τα παιδιά έπαιζαν μπάλα, ο Μπόσκο έπαιζε μόνος του επιτραπέζια παιχνίδια, πλήρως απορροφημένος. Κι αφού τα παιδιά μαζεύονταν, έπαιρνε το ποδήλατο του ανιψιού μου –κατόπιν της αδειάς του φυσικά– και έκανε λίγη ώρα μόνος του. Με την ανιψιά μου οι σχέσεις τους ήταν τυπικές, λίγο –καλοπροαίρετα– ειρωνικές. Είχαν βέβαια και δυο τρία χρόνια διαφορά ηλικίας.

Στη μάνα του σπάνια τηλεφωνούσε και μετά από πολλές προτροπές. Διπλό μήνυμα απ' το μικρό χορευτή. Στη μάνα του ότι είναι καλά και στη νύφη μου ότι επίσης είναι καλά.

«Άλλο θάμα τούτο το παιδί» έλεγε η μάνα μου. «Αλλού τηράει, αλλού αφογκράζεται».

Γούστο είχε πως τα ελληνικά τα μιλούσε με τον τρόπο της μάνας μου. Αυτήν έβλεπε περισσότερο.

«Ω γιαγιά» την προσφωνούσε.

Κι αυτό το παιδί, που δεν ήθελε να ενοχλεί στο παραμικρό, ξαφνικά πήγαινε και χωνόταν στην αγκαλιά της νύφης μου και την έσφιγγε πολλή ώρα. Η νύφη μου είχε μάθει τα πάντα για τον Μπόσκο. Πώς λέγαν τις θείες του, τι έκαναν, για τα ξαδέρφια του, για τους φίλους του, πώς ήταν το μέρος

που ζούσε. Να βλέπατε με τι φλυαρία και χαρά τιτίβιζε ο Μπόσκο. Ψαλιδοκέρι η γλώσσα του. Κι αυτή όλο ρωτούσε κι όλο μάθαινε. Αισθανόμουν δε ότι ήταν πάντα αμφίβολη. Να του δείξει περίσσια αγάπη ή να του συμπεριφερθεί όπως στα παιδιά της. Και στα παιδιά της, ιδίως στο Φώτη, πώς να συμπεριφερθεί εν σχέσει με τον Μπόσκο. Τους δισταγμούς αυτούς ενίσχυε κι ο Φώτης, γιατί όταν αρνιόταν κάτι στη

Αγρί Ρουσσό, Ο πόλεμος

μάνα του της έλεγε «ντόμπρο βέτσε, λάκου νοτς, ρίο μάρε φα ντου γο».

Ο αδερφός μου, πιο φανερά, του επέβαλλε να κάνει κι αυτός διάφορες μικροδουλειές, αλλά ο Μπόσκο ήταν λίγο τεμπέλης και του 'λεγε σοβαρά σοβαρά «άσε μας, Σπύρο», και δυστυχώς δεν μπορώ να μεταφέρω την ξεκαρδιστική, όμορφη χροιά της φωνής του.

Χαρακτήρισα πιο πάνω τον Μπόσκο μικρό χορευτή, γιατί ένα βράδυ μάς χόρευε. Έβαλε στο κασετόφωνο ένα τραγούδι της αγαπημένης του τραγουδίστριας, κάτι σαν τα δικά μας ρυθμικά, μοντέρνα, που αγαπούν τα παιδιά, αλλά με σλαβικό χρώμα. Χόρευε με μεστή κίνηση άντρα αλλά και με αφέλεια. Καμιά στιγμή δεν ξεχνούσες ότι ήταν παιδί. Μόνο από τα μάτια του δεν έλεγε να αποχωριστεί η λύπη. Ανέμιζε τα χεράκια του και κοιτούσε ψηλά εκστασιασμένος, σ' ένα δικό του, αποκλειστικό χώρο. Έλεγε και τα λόγια με την ψιλή

φονούλα του ασθμαίνοντας και λιγάκι ασυγχρόνιστα, γιατί έκανε και τούμπες και δεν προλάβαινε την τραγουδίστρια. Τον χειροκροτήσαμε θερμά, κι ο Φώτης μαζί.

Αργότερα πήγα στο δωμάτιό τους να τα δω λίγο και άκουσα τις φωνές τους εναλλάξ, «εβδομήντα τρία, εβδομήντα τέσσερα, εβδομήντα πέντε, εβδομήντα έξι...». Του μάθαινε ο Φώτης να μετράει.

Το Πάσχα, που ξαναπήγα στην Ηγουμενίτσα, ο Μπόσκο και τα άλλα παιδιά είχαν μεταμορφωθεί. Χαρούμενα, δυναμωμένα, μιλούσαν τέλεια τα ελληνικά, κάτι που δεν έπανε να μου προκαλεί θαυμασμό και απορία.

Μαζευτήκαμε την ημέρα του Πάσχα όλοι οι συγγενείς στο σπίτι μας. Χόρευε πάλι ο Μπόσκο και τότε οι θείες μου, η μάνα μου, αλλά και οι θείοι μου άρχισαν να κλαίει.

«Παιδάκι μου», «ορφανό μου», «μακριά απ' τημανούλα του» άκουγα.

Νόμιζα πως του 'καναν κακό, που έτσι φανερά έδειχναν συμπόνια, αλλά έπεσα έξω, γιατί μετά το χορό πήγαινε από αγκαλιά σε αγκαλιά σε όσους έκλαιγαν.

Είμαστε στο καλοκαίρι πια, παραμονές της αναχωρήσεως. Το τελευταίο η μάνα μου έρραψε με πανί ένα σακουλάκι και έβαλε μέσα τα μάρκα –αυτό το νόμισμα είχε πέραση εκεί– που είχαμε μαζέψει με συνεισφορά όλων, συγγενών και φίλων. Έρραψε γερά το σακουλάκι σ' ένα φανελάκι του Μπόσκου. Κατόπιν του το φοράει, του βάζει την παλάμη στο εξόγκωμα και του λέει «και αγκάθια να σε σπαίνουν, ετούτη τη φανέλα δεν θα τη βγάλεις πουθενά. Μόναχα στη μάνα σου. Ήκουσες;»

«Ναι, γιαγιά».

Χαράματα σηκωθήκαμε όλοι. Ο κήπος της μάνας μου ήταν γιομάτος δροσιές. Εμφανίστηκε στην αυλή και ο Μπόσκο πανέτοιμος, μ' ένα σακίδιο στην πλάτη.

«Ήρθαν και έφυγαν τα χελιδόνια, λέλε μου» είπε η μάνα μου, που δεν της σταμάταγαν τα δάκρυα.

Πήγαμε στο λεωφορείο στην παραλία. Η μάνα μου δεν μας ακολούθησε. Οι γονείς αγκάλιαζαν και φιλούσαν τα παιδιά, τους έλεγαν τα τελευταία λόγια. Ένας πατέρας έλεγε σ' ένα παιδί με κλάματα.

«Κι όπως σου 'πα. Άμα χρειαστεί να τρέξεις, να τρέξεις».

Μπήκαν τα παιδιά στο λεωφορείο, κλείνει ο οδηγός τις

πόρτες και τότε πάγωσα. Κόλλησαν τα πρόσωπά τους στα τζάμια, ούρλιαζαν, έκλαιγαν με αναφιλητά. Έξι μήνες μακριά απ' τις μανάδες τους, απ' τον τόπο τους και δεν ήθελαν να φύγουν. Ποιος ξέρει τι είχαν δει τα ματάκια τους. Ο Μπόσκο ήταν πίσω-πίσω, φαινόταν λίγο, ξαναχανόταν, προσπαθούσε να φτάσει στα παράθυρα. Οι δε γονείς, ιδίως οι άντρες,

έκαναν χειρότερα από τα παιδιά. Ένιωθα απορία, λίγο ντροπή και ένα μικρό κέννημα στην καρδιά γι' αυτούς τους άντρες. Φαίνεται πως χρόνια στη μοναχικότητα είχα ξεμάθει.

Ήρθε και το φθινόπωρο και η σκέψη του Μπόσκου ήταν παντού στο σπίτι.

Καθόμουν μια μέρα με τη μάνα μου στην αυλή και είδα

άδειες τις φωλιές απ' τα χελιδόνια.

«Πάει», της λέω «έφυγαν».

«Όχι» μου λέει. «Πήγαν να βρουν το δρόμο και θα 'ρθουν πίσω, για να αποχαιρετήσουν».

Δεν την πολυπίστεψα, αλλά θυμόμουν από μικρό παιδί πόσο έντονα ζούσε τον ερχομό και το φευγικό των χελιδονιών. Τα καρτέραγε, τους έλεγε τραγούδια, μια φορά μάλιστα παραφύλαξε όλη τη νύχτα, γιατί κατέβαινε ένα κουνάβι και τα 'τρωγε.

Πραγματικά, μετά από λίγες μέρες, ένα πρωί την ακούω να φωνάζει ολόχαρη «ούι, για τα, για τα» και συγχρόνως όρμησαν στην αυλή δέκα δεκαπέντε χελιδόνια. Έφερναν γύρω-γύρω με μεγάλη ταχύτητα, φτεροκοπούσαν δυνατά και κελαηδούσαν συνεχώς. Σήκωσαν τον τόπο. Έκαναν λίγη ώρα σαν τρελά και μετά πάλι ξαφνικά χύθηκαν εν σώματι προς τα ουράνια.

Η μάνα μου τα χαιρετούσε, ώσπου έγιναν σημαδάκια.

«Στο καλό, στο καλό, κι ο νους σας πάλι εδώ» τους έλεγε.

Λεξιλόγιο

λέε μου: επιφώνημα που εκφράζει λύπη (αλίμονό μου, δυστυχία μου, συμφορά μου) σπαίνουν: τρυπούν

Ο Σ. Δημητρίου είναι σύγχρονος Έλληνας πεζογράφος.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
τον κειμένου**

1. Ποιος είναι ο πρωταγωνιστής του διηγήματος και ποιες συνθήκες τον έφεραν στην Ελλάδα;

2. Πώς περιγράφεται ο ήρωας και η ψυχολογική του κατάσταση τον πρώτο καιρό της φιλοξενίας του; Πώς εξελίσσεται στη διάρκεια των έξι μηνών; Ποιοι λόγοι νομίζεις πως συνέβαλαν;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Ο συγγραφέας στη διήγησή του ακολουθεί τους άξονες του χώρου και του χρόνου. Με βάση αυτούς, να χωρίσεις το διήγημα σε ενότητες και να τις τιτλοφορήσεις.

2. Να βρεις τα συνθετικά των λέξεων «καλοπροαίρετα, μικροδουλειές, χειροκροτήσαμε, πολυπίστεψα, ξαναπροσπαθήσει» και να σχηματίσεις άλλες, όσες μπορείς, χρησιμοποιώντας το α' συνθετικό τους.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να υποθέσεις πως είσαι ο Φώτης και θέλεις να κρατήσεις επαφή με τον Μπόσκο. Τι θα του έγραφες σε ένα γράμμα; (σε 200 λέξεις).

2. Πώς συνδέεται ο τίτλος με το περιεχόμενο του διηγήματος; Για ποια πιθανή εξέλιξη προΐδεάζει; Να δώσεις την εξέλιξη που θα ήθελες να έχει σε τρεις - τέσσερις παραγράφους.

Δ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΟΣ

Το δικαίωμα στη διαφορά

Πας μη όμοιος μου, βάρβαρος. Αν είσαι άνδρας, βάρβαρες οι γυναίκες. Αν είσαι γυναίκα, βάρβαροι οι άνδρες. Αν είσαι ετεροφυλόφιλος, βάρβαροι οι ομοφυλόφιλοι. Ομοφυλόφιλος, βάρβαροι οι ετεροφυλόφιλοι. Έλληνας, βάρβαροι οι Αλβανοί, οι Σκοπιανοί και ενίοτε οι Ευρωπαίοι. Αλβανός, βάρβαροι οι Έλληνες. Διανοούμενος, βάρβαροι οι χειρώνακτες, χειρώναξ, βάρβαροι οι διανοούμενοι. Ατελείωτος ο κατάλογος των αρνήσεων του Άλλου, του Διαφορετικού.

Έμφυτη, εξηγούν οι ψυχολόγοι, είναι η τάση του ανθρώπου να αντιμετωπίζει με δέος τη διαφορά, να τραυματίζεται από τα παιδικά του χρόνια διαπιστώνοντας ότι είναι μόνο αγόρι ή μόνο κορίτσι, ότι είναι κάτι το άλλο, το διαφορετικό, το αποκομμένο από τους γονείς του, από το σύμπαν, ένα μετέωρο άτομο που πρέπει να αυτοδιαχειριστεί τον εαυτό του. Μα αν σ' ένα παιδί είναι εξηγήσιμη μια συμπεριφορά που απορρίπτει μετά βδελυγμίας καθετί το διαφορετικό «πουφ, είναι κορίτσι» ή «πουφ, είναι ΑΕΚτζής», «πουφ, είναι χοντρός» ή «πουφ, είναι Τούρκος ή Έλληνας», σε μια κοινωνία ενηλίκων επιβάλλεται μια αντιμετώπιση κατανόησης κι ανοχής της διαφορετικότητας της δικής μας και των άλλων.

Βέβαια, όλοι κρύβουμε ένα παιδί μέσα μας. Μια έλλειψη, ένα μειονέκτημα, μια ανάγκη φανταστικής υπεροχής. Μόνο που, αν το ξέρουμε και το αναγνωρίσουμε αυτό, μπορούμε να είμαστε σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο λιγότερο κλειστοί και περισσότερο ανοικτοί, λιγότερο δογματικοί κι απόλυτοι και περισσότερο ανεκτικοί ανάμεσά μας.

Αν ο κάθε πολιτισμός ξαφνιάζεται με τη διαφορετικότητα του άλλου, αυτό δεν συνηγορεί σε μια αξιολόγηση του «καλύτερου» και του «χειρότερου» από τους δύο.

Αν πάρουμε π.χ. το παράδειγμα των διαφορετικών συνθηκών διατροφής, έχουμε μια μεγάλη ποικιλία προτιμήσεων και απαγορεύσεων, που δεν μπορούν να ενταχθούν σε ένα ενιαίο αξιολογικό σύστημα. Ποια σύγκριση μπορεί να υπάρξει και ποια αξιολόγηση να γίνει π.χ. ανάμεσα στη χριστιανική νηστεία, στις νηστείες των ορφικών

θηρσκειών, στην απαγόρευση του οίνου και του χοιρινού στο Ισλάμ ή στη διαδεδομένη χορτοφαγία σε ορισμένες ανατολικές θρησκείες;

Πάντα τρόμαζε τους λαούς η διαφορετικότητα των άλλων λαών. Στη διατροφή, στη γλώσσα, στην ενδυμασία, στο χρώμα, στην κατατομή! Και πάντα αποδίδονται στους άλλους κάποια δαιμονικά

χαρακτηριστικά που ήταν λίγο ή πολύ επικίνδυνα για μας. Στο σημερινό οικουμενικό κόσμο δεν υπάρχει άλλος τρόπος ειρηνικής συμβίωσης πέρα από τον σεβασμό της διαφοράς, πέρα από την ανοχή. Είναι δύσκολο να ζήσουμε χωρίς δαίμονες, χωρίς βαρβάρους, αλλά ίσως δεν έχουμε κι άλλη επιλογή!

Ο Δημήτρης Κουμάνταρος είναι δημοσιογράφος.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Με ποια κριτήρια οι άνθρωποι κάνουν διαχωρισμούς; Μπορείς να τα βρεις στο κείμενο και να τα κατονομάσεις;

2. Ποια πρέπει να είναι η συμπεριφορά μας, σύμφωνα με το συγγραφέα, απέναντι στους Άλλους, τους Διαφορετικούς μέσα σ' έναν οικουμενικό κόσμο;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Διακρίνεις κάπου ειρωνικό ή σαρκαστικό ύφος και στα δύο κείμενα; Πώς νομίζεις ότι δημιουργείται; Από τον κοφτό λόγο; Από τη διαφορετική συντακτική χρήση των ίδιων λέξεων; Από κάτι άλλο;

2. Η πρώτη παράγραφος είναι σωστά δομημένη. Να εντοπίσεις τη θεματική πρόταση, τις λεπτομέρειες και την κατακλείδα.

3. «χειρώναξ, δέος, μετά βδελυγμίας, δογματικός, μειονέκτημα, κατατομή». Να ψάξεις στο λεξικό την ετυμολογία και τη σημασία τους.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Αφού διαβάσεις και το απόσπασμα της Ν. Σκουτέρη - Διδασκάλου, να γράψεις δύο παραγράφους με βάση την εξής θεματική πρόταση:

«Όλοι μας μοιάζουμε αλλά και διαφέρουμε στο σώμα, στις επιθυμίες, στις συνήθειες».

Να αναπτύξεις τις παραγράφους με την τεχνική της σύγκρισης - αντίθεσης.

Παράλληλο κείμενο

«Οι σχέσεις που έχουμε με τη διαφορά σημαίνουν διαπραγμάτευση και χειρισμό των σχέσεών μας με το άλλο – ό,τι κι αν είναι αυτό. Όμως στα μάτια των άλλων άλλα καθρεφτίζονται. Τα μάτια των άλλων μπορεί να είναι τουλάχιστον τόσο καχύποπτα όσο και τα δικά μας. Γίνονται καθρέφτης όπου διαπιστώνουμε πόσο «μελαχρινοί» ή πόσο «αλβανοί» δείχνουμε, καθρέφτης όπου κάθε «λευκός» μπορεί να διαπιστώνει πως είναι κι αυτός έγχρωμος και κάθε «έγχρωμος» πως είναι τελικά μια απόχρωση λευκού, δίχως να χρειάζεται να το αποδείξει με το αίμα του. Τα

βλέμματά μας διασταυρώνονται. Μεταφράζουμε. Βρίσκουμε σημεία αναφοράς - όχι κανόνες και εξαιρέσεις. Στ' αλήθεια, μοιάζουμε - μήπως όμως διαφέρουμε; Σίγουρα διαφέρουμε - μήπως τελικά μοιάζουμε;»

ΝΟΡΑ ΣΚΟΥΤΕΡΗ-ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ
(Από τον Τύπο)

*Ανάπτυξη
παραγράφου
με σύγκριση -
αντίθεση*

*Θεματική
πρόταση*

Λεπτομέρειες

Κατακλείδα

Βοήθεια

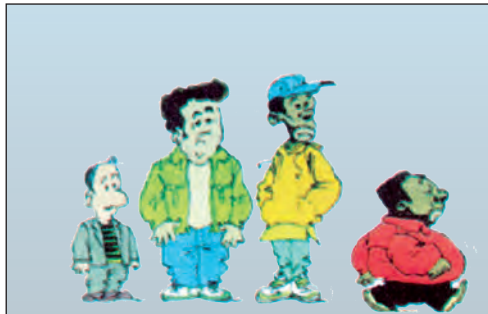
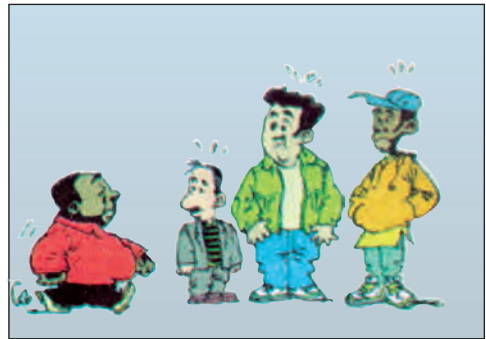
Χαρακτηρολογικά οι άνθρωποι μπορούν να μοιραστούν σε δύο κατηγορίες: στους «ανθρώπους του ναι» και τους «ανθρώπους του όχι». Οι πρώτοι, όταν προκαλούνται να εκδηλωθούν (με μian απάντηση, κίνηση ή προσφορά, με τη στάση τους απέναντι σ' ένα αίτημα ή σ' ένα αντιλεγόμενο θέμα), αυθόρμητα συμπεριφέρονται θετικά, έστω και αν αργότερα, άμα καλοσκεφτούν και ζυγίσουν πιο ψύχραιμα τα δεδομένα, νικηθούν από τις αμφιβολίες (τις θεωρητικές) ή τις δυσκολίες (τις πρακτικές) και αναθεωρήσουν την αρχική τους τοποθέτηση. Το «ναι» έρχεται εύκολα και τις περισσότερες φορές στο στόμα τους: «ω, βέβαια γίνεται», «μάλιστα, δεν αποκλείεται», «δε σας υπόσχομαι, αλλά θα προσπαθήσω», «θα το ξαναδώ, ελπίζω να το πετύχω», «συμφωνώ, έχει και αυτή η άποψη την αλήθεια της» κ.ο.κ. Αντίθετα, οι άνθρωποι της άλλης κατηγορίας αρχίζουν πάντα με το «όχι», η άρνηση είναι κατά κανόνα η πρώτη αντίδρασή τους, ακόμα και όταν έπειτα από ψυχραιμότερη κρίση ή επιγενέστερη συμπάθεια φανούν υποχωρητικοί. Αυτοί ξεκινούν αρνητικά: «αδύνατον, δε γίνεται», «αποκλείεται, μην το συζητείτε», «έχω την εντελώς αντίθετη γνώμη», «μη ματαιοπονείτε, χαμένος ο κόπος», «δεν είναι πολλές οι αλήθειες, αλλά μία» κ.ο.κ. Νομίζει κανείς ότι, στην κάθε περίπτωση, έχει να κάμει με ένα εντελώς διαφορετικό ψυχικό κλίμα. Εκεί αιθρία, ανοιχτός ορίζοντας κάτι το μαλακό και το λείο. Εδώ συννεφιά, κλεισούρα, κάτι το σκληρό και το τραχύ.

Έκφραση - Έκθεση Β' Λυκείου

(Ε. Παπανούτσου, Η κρίση του πολιτισμού μας).

Εγώ Ρατσιστής;
(κόμικς)

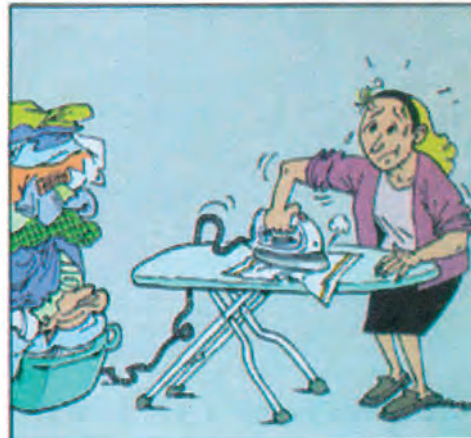
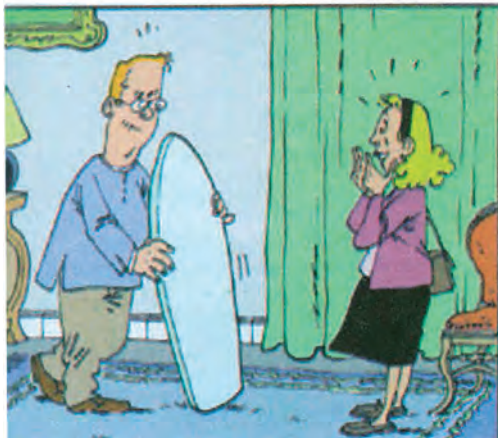
ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΓΕΜΑΤΟΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Ο ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΣΤΙΚΟΣ

ΑΝΑΤΟΛΗ - ΔΥΣΗ

***A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου***

***B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου***

***Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου***

1. Ποια ανθρώπινη συμπεριφορά καταγγέλεται μέσα από τα σκίτσα; Σε ποιες κατηγορίες θα μπορούσε να επιμεριστεί;

1. Το ύφος των σκίτσων είναι σατιρικό - σαρκαστικό. Με ποιους τρόπους εκφράζεται αυτό;

2. α. Αν αφαιρούσες τις λεζάντες από τα σκίτσα «ο αρραβωνιαστικός» και «ένας κόσμος γεμάτος διαφορές», θα μπορούσες να συλλάβεις τα μηνύματα των εικόνων;

β. Να βάλεις λεζάντες - μικρά κείμενα στα σκίτσα «Ανατολή - Δύση».

1. Να κάνεις μια μικρή έρευνα για τον ρατσισμό στο κοντινό σου περιβάλλον (συγγενικό, φιλικό, σχολικό) με το παρακάτω ερωτηματολόγιο και να παρουσιάσεις τα αποτελέσματά της στην τάξη σου ή σε μια εκδήλωση όλου του σχολείου σου (400 λέξεις).

Ερωτηματολόγιο

1. Σας έχουν ποτέ αποκαλέσει με κάποιο παρατσούκλι;
Σας ενόχλησε;

NAI OXI Αιτιολόγηση:

2. Έχετε ποτέ κρίνει κάποιον από την εξωτερική του εμφάνιση;

NAI OXI

3. Θα δεχόσασταν ή θα είχατε αντίρρηση να κάτσετε στο ίδιο θρανίο με έναν τσιγγάνο;

NAI OXI Αιτιολόγηση:

4. Έχετε ποτέ αποκλείσει από την παρέα σας ένα άτομο το οποίο διέφερε εξαιτίας ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του;

NAI OXI

5. Έχετε ποτέ θεωρήσει κάποιον κατώτερο εξαιτίας του επαγγέλματός του;

NAI OXI

6. Έχετε ποτέ αναγκαστεί να κάνετε κάτι μόνο και μόνο για να νιώσετε μέλος της παρέας σας;

NAI OXI Περιγράψτε:

7. Έχετε αποδώσει σε κάποιον ένα χαρακτηριστικό εξαιτίας καταγωγής, θρησκείας, ιθαγένειας κ.λπ.

NAI OXI

8. Πιστεύετε πως θα μπορούσατε να συνάψετε σχέση με έναν Αλβανό-ή;

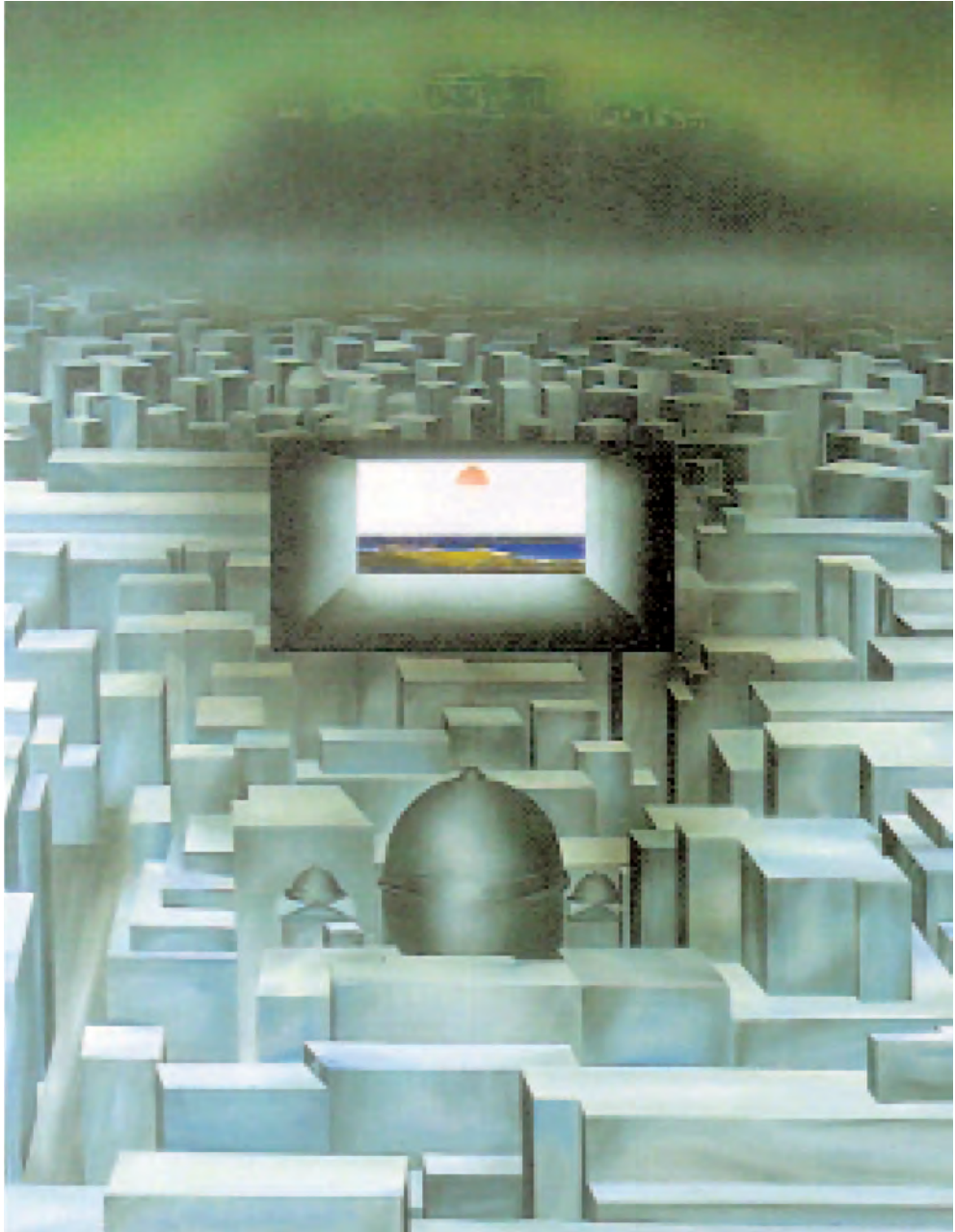
NAI OXI Αιτιολόγηση:

9. Αν οι γονείς σας σας απαγόρευαν να συναναστρέφεστε με ένα συγκεκριμένο άτομο για λόγους «αντιπάθειας» που τρέφουν προς αυτό, εξαιτίας της εμφάνισής του, θρησκείας κ.λπ. θα συμμεριζόσατε την άποψή τους;

NAI OXI

4η Ενότητα

Διαδρομές στο χώρο της τέχνης

Δανιήλ Γουναρίδης, Από τη σειρά Πόλη

Μ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

**Η καταγωγή
του τραγουδιού μου**

«– Δεν έχετε μιλήσει ποτέ πολύ για την καταγωγή της μουσικής σας.

– Εμένα με ενδιαφέρει το τραγούδι. Θέλω να φτάσω το τραγούδι -αυτή τη σύζευξη μουσικής και ποίησης- σε απόλυτα όρια. Και συγχρόνως η φόρμα του τραγουδιού να φτάσει στην απόλυτη περιεκτικότητα αλλά και λιτότητα. Με προβληματίζει πάντα η έννοια τραγούδι...

Η καταβολή μου είναι το λαϊκό τραγούδι του τόπου μας και η συμφωνική μουσική. Αυτά τα δύο παίζανε τεράστιο ρόλο. Κάπου στο μέσον βρήκα τη χρυσή τομή, για να κάνω το τραγούδι που ονειρεύομαι. Νομίζω ότι άρχισα συνειδητά να κάνω τραγούδι από τη “Μυθολογία” και μετά, από το ’65 και μετά. Αυτή την πράξη που λέγεται “τραγούδι”. Ως τη “Μυθολογία” είχα διάφορες περιπέτειες γύρω από την έννοια τραγούδι. Επιτυχείς, επιτυχεστέρες, ολιγότερον επιτυχείς.

Αλλά με τη “Μυθολογία” απέκτησα συνείδηση αυτού που θέλω να πραγματοποιήσω και αυτού που, τελικά, με επιμονή και με εργασία καταφέρνω να πραγματοποιώ».

(Από τη συνέντευξή του στον Β. Αγγελικόπουλο. «Καθημερινή» 18.12.1988).

Τραγούδια, τα κενά της ζωής μου

«Αυτά όλα που σας διηγήθηκα είναι τα τραγούδια μου. Καθώς καταλαβαίνετε δεν τα έγραψα για να διασκεδάσετε. Τα έγραψα για να τ’ ακούσετε και να κάνετε δικό σας ό,τι σας ταίριαζε ή ό,τι σας αρμόζει. Τ’ άλλα αφήστε τα για τους άλλους και ό,τι περισσεύει για μένα. Γιατί πρέπει να σας ομολογήσω πως τα τραγούδια μου τα ’γραψα για να συμπληρώσω τα κενά της προσωπικής μου ζωής. Γι’ αυτό και η ευαισθησία μου στον τρόπο που τα αποδέχεστε. Προσοχή! Μην με πληγώσετε παίρνοντας αυτό που σας ανήκει».

(Από το περιοδικό «Δίφωνο»)

Μ. Χατζιδάκις (1925-1994): Κορυφαίος Έλληνας συνθέτης με διεθνή αναγνώριση.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιες είναι οι καταβολές του τραγουδιού του Μ. Χατζιδάκι; Σε ποιο έργο του και πότε θεωρεί ότι «άρχισε συνειδητά να κάνει τραγούδι»;

Καλό θα ήταν να ακούσετε αποσπάσματα από το έργο αυτό και να συζητήσετε στην τάξη.

2. Ο συνθέτης εξομολογείται τι τον ώθησε στη σύνθεση των τραγουδιών του. Και καταλήγει με τη φράση «Προσοχή! Μη με πληγώσετε παίρνοντας αυτό που σας ανήκει»

Τι εννοεί με αυτό;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Στις προτάσεις που ακολουθούν να αλλάξεις τη σειρά των βασικών όρων της πρότασης (υποκείμενο - ρήμα - αντικείμενο) και να προσέξεις τη διαφορά στη μετάδοση του μηνύματος.

— Με προβληματίζει πάντα η έννοια τραγούδι.

— Η καταβολή μου είναι το λαϊκό τραγούδι του τόπου μας και η συμφωνική μουσική.

— Τα άλλα αφήστε τα για τους άλλους και ό,τι περισσεύει για μένα

— Πρέπει να σας ομολογήσω πως τα τραγούδια μου τα 'γραψα για να συμπληρώσω τα κενά της προσωπικής μου ζωής.

2. Να προσέξεις ιδιαίτερα τη θέση του ρήματος, όταν η πρόταση είναι ερωτηματική ή δηλώνει προσταγή - παράκληση (οι παρατηρήσεις σου να γίνουν σε προτάσεις του κειμένου).

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να υποθέσεις ότι είσαι δημοσιογράφος και παίρνεις συνέντευξη από έναν σημαντικό Έλληνα ή ξένο συνθέτη, του οποίου γνωρίζεις καλά το έργο και τις απόψεις. Να γράψεις το κείμενο της συνέντευξης (400 λέξεων), στο οποίο να εμπεριέχονται οι ερωτήσεις σου και οι πιθανές απαντήσεις του συνθέτη. Να προσέξεις, ώστε το κείμενό σου να έχει το κατάλληλο ύφος για μια τέτοια περίπτωση.

2. «Τα τραγούδια μου τα έγραψα για να συμπληρώσω τα κενά της ζωής μου». Όλοι μας συχνά εκφραζόμαστε καλλιτεχνικά (άλλοτε με τη μουσική, άλλοτε με την ποίηση, το θέατρο κ.λπ.) Εσύ με ποια μορφή τέχνης ασχολείσαι περισσότερο ως δημιουργός ή θεατής και τι σου προσφέρει αυτό στη ζωή και την προσωπικότητά σου; (τρεις παράγραφοι).

Βοήθεια

Να φτιάξεις προηγουμένως ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα κινηθούν οι ερωτήσεις σου, όπως:

- Τόπος γέννησης - Πρώτα χρόνια ζωής - Πρώτα μουσικά ακούσματα.
- Σπουδές - Πρώτα βήματα στη μουσική.
- Μετέπειτα πορεία - Μουσικά έργα.
- Η καταγωγή της μουσικής, η σχέση με το κοινό.
- Το σήμερα - Σχέδια για το μέλλον.
- Ό,τι άλλο θέλεις να ρωτήσεις.

Ν. ΓΚΑΤΣΟΣ

Αθανασία

*Τι ζητάς Αθανασία
στο μπαλκόνι μου μπροστά
δε μου δίνεις σημασία
κι η καρδιά μου πώς βαστά.*

*Σ' αγαπήσανε στον κόσμο
βασιλιάδες, ποιητές
κι ένα κλωναράκι δυόσμο
δεν τους χάρισες ποτές.*

Είσαι σκληρή
σαν του θανάτου τη γροθιά
μα 'ρθαν καιροί
που σε πιστέψαμε βαθιά.
Κάθε γενιά
δική της θέλει να γενείς
ομορφονιά
που δεν σε κέρδισε κανείς.

Τι ζητάς Αθανασία
στο μπαλκόνι μου μπροστά
ποια παράξενη θυσία
η ζωή να σου χρωστά.

Ήρθαν διψασμένοι Κροίσοι
ταπεινοί προσκνητές
κι απ' του κήπου σου τη βρύση
δεν τους δρόσισες ποτές.

Είσαι σκληρή
σαν του θανάτου τη γροθιά
μά' ρθαν καιροί
που σε πιστέψαμε βαθιά.
Κάθε γενιά
δική της θέλει να γενείς
ομορφονιά
που δεν σε κέρδισε κανείς.

Ο Ν. Γκάτσος είναι γνωστός περισσότερο ως στιχουργός σε τραγούδια που μελοποίησαν οι Χατζιδάκις, Θεοδωράκης κ.ά. και λιγότερο ως ποιητής, με τη μοναδική ποιητική του συλλογή, «Αμοργός», και ως μεταφραστής.

Το μελοποιημένο ποίημα «Αθανασία» ανήκει στη συλλογή μελοποιημένων στιχουργημάτων με τον ευρύτερο τίτλο «Φύσα, αεράκι, φύσα με, μη χαμηλώνεις, φύσα με».

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ο ποιητής απευθύνεται δύο φορές στην Αθανασία, σαν να είναι ένα πρόσωπο. α. Να εντοπίσεις τα στοιχεία της προσωποποίησης σε όλο το ποίημα. β. Να μιλήσεις για την Αθανασία του ποιήματος στις στροφές 1η και 4η.

2. Στο ποίημα υπάρχουν δύο φωνές, του ποιητή που μιλάει και της Αθανασίας που, ενώ είναι παρούσα, δεν ακούγεται. Για ποια αθανασία μιλάει ο ποιητής και ποια είναι τα συναισθήματά του;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Μέσα από τις καταλήξεις των ρημάτων στο ποιητικό κείμενο προσπάθησε να εντοπίσεις τα πρόσωπα που διαπλέκονται και να τα σχολιάσεις.

2. Σε αυτό το ποίημα να εντοπίσεις τα στοιχεία που θεωρείς ότι συγκροτούν το ύφος του ποιητή.

Ύφος

Βοήθεια:

[Ύφος λέγεται ο τρόπος που γράφει ο ποιητής, δηλαδή οι επιλογές των λέξεων (λόγιες, λαϊκές, αργκό, κ.λπ.), τα σχήματα λόγου και ο τρόπος που οργανώνει το ποίημα].

3. α. Να δώσεις τις παράγωγες και σύνθετες λέξεις που δημιουργούνται από τις λέξεις «αθανασία, θάνατος».

β. Να συνδέσεις τα λόγια και λαϊκά ζεύγη των λέξεων που σου δίνονται:

βαστά	γίνεις
ποτές	εξώστης
γενείς	ωραία κόρη
ομορφονιά	ποτέ
μπαλκόνι	αντέχει

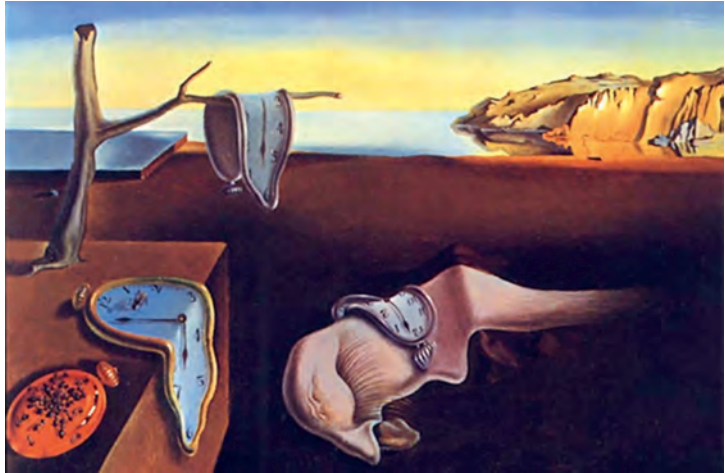
**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. «... Κάθε γενιά... κανείς». Να αναπτύξεις το περιεχόμενο των στίχων σε δύο παραγράφους κάνοντας αναφορά στο τέλος στη στάση της δικής σου γενιάς.

2. • «...Είσαι σκληρή / σαν του θανάτου τη γροθιά / μα ἔρθαν καιροί / που σε πιστέψαμε βαθιά».

Η αντίληψη να υπομένουμε στις κακουχίες, να είμαστε

πρόθυμοι ακόμη και για την αυτοθυσία μας, ώστε να «περάσουμε στην Ιστορία» και να κατακτήσουμε την Αθανασία, αποτέλεσε κίνητρο για σημαντικές πράξεις. Να αναφέρετε στην τάξη σας γεγονότα που επιβεβαιώνουν πως η παραπάνω αντίληψη (για την υστεροφημία, την αθανασία) αποτέλεσε κίνητρο για τις πράξεις των ατόμων και των λαών.

Salvatore Dali, Τα μαλακά ρολόγια

Βιβλιοπαρουσιά- σεις

Δημήτρης Γκιώνης «ΤΟ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ» Καστανιώτης, σελ. 163

Με ειλικρίνεια, ως προς το ύφος, και με ανεπιτήδευτο τρόπο, ως προς τη γλώσσα, ο Δημήτρης Γκιώνης καταγράφει στο αφήγημά του «Το Περίπτερο» τις συνθήκες ζωής ενός νέου εξ επαρχίας που φθάνει στην Αθήνα προς αναζήτηση καλύτερης τύχης στις αρχές της δεκαετίας του '50.

Είναι ένα δρομολόγιο εσωτερικής μετανάστευσης, ένα από τα τόσα που χιλιάδες Έλληνες πραγματοποίησαν εκείνη την κρίσιμη περίοδο προς την πρωτεύουσα. Ταυτόχρονα είναι ένα δρομολόγιο αυτογνωσίας, καθώς η αθωότητα, συνδυασμένη με τη συμβολική αγνότητα του επαρχιακού χώρου, πολύ περισσότερο όταν αυτός είναι η Αρκαδία -αφετηρία του ταξιδιού του νέου-, ακολουθείται από την απώλειά της, συνδυασμένη με τις νέες εμπειρίες, σεξουαλικές και πολιτισμικές.

Αυτή η εσωτερική αλλαγή του ήρωα συνοδεύεται από τη μετακίνηση στο γεωγραφικό χώρο: από την κωμόπολη

της ορεινής Αρκαδίας στην Πρωτεύουσα. Από την ακίνητη επαρχία στη μεταβαλλόμενη μεγάλη πόλη, που εκείνη την εποχή, τέλος του εμφυλίου-αρχή της δεκαετίας του '50, αρχίζει να αποκτά τα χαρακτηριστικά που σήμερα την προσδιορίζουν.

Το περίπτερο είναι ο ζωτικός χώρος του ήρωα, η πρώτη του δουλειά στην Αθήνα. Αλλά ταυτόχρονα, είναι και ένας συμβολικός χώρος, ένα σημείο αναφοράς, γύρω από το οποίο περιστρέφονται άνθρωποι, κοινωνικές ομάδες και αισθήματα.

N.M.

(από το περιοδικό Δίφωνο)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΓΕΡΗΣ

Δημήτρης Χορν

Αθήνα, Οδός Πανός, 1997 Σελ. 175

Ένα βιβλίο αφιερωμένο σε μια από τις μεγάλες μορφές του θεάτρου και του κινηματογράφου μας, το Δημήτρη Χορν, βασισμένο σε υλικό που συγκέντρωσε ο Δ. Μπαγέρης από ποικίλες πηγές. Ένα σύντομο βιογραφικό του καλλιτέχνη ακολουθείται από άρθρα και συνεντεύξεις που έχουν δει κατά καιρούς το φως της δημοσιότητας, κριτικές για τα έργα που έπαιξε, από τα πρώτα του βήματα μέχρι την οριστική του απόσυρση από το θέατρο, δισκογραφία του πρωταγωνιστή, ξεκινώντας από τον κλασικό «ο Ηθοποιός» της «Οδού Ονείρων» μέχρι την ανάγνωση ποιημάτων του Ελύτη σε τηλεοπτική εκπομπή του 1992. Εκτός από τις φωτογραφίες του Χορν από παραστάσεις τόσο με τη Λαμπέτη όσο και με άλλους ηθοποιούς, ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναδημοσίευση θεατρικών προγραμμάτων όπως και αφισών από ταινίες, στις οποίες πρωταγωνίστησε (Κυριακάτικο ξύπνημα, Ο Μεθύστακας, κ.ά.). Ένα βιβλίο που χαρακτηρίζεται πρώτιστα από την αγάπη του επιμελητή για το πρόσωπο του ηθοποιού που αποτελεί το αντικείμενο της έρευνάς του.

Δ. Τσατσούλης

(Από το περιοδικό Διαβάζω)

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Οι βιβλιοπαρουσιάσεις στις εφημερίδες και στα περιοδικά παρουσιάζουν τα βασικά χαρακτηριστικά και σχολιάζουν σε λίγες γραμμές το βιβλίο. Στις βιβλιοπαρουσιάσεις που διάβασες να διακρίνεις τις πληροφορίες για το βιβλίο από τα σχόλια του βιβλιοπαρουσιαστή.

2. Να συγκρίνεις τις δύο βιβλιοπαρουσιάσεις ως προς τη δομή και το περιεχόμενο. Βλέπεις να υπάρχουν διαφορές μεταξύ τους;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Ανεπιτήδευτη γλώσσα, ειλικρίνεια στο ύφος: Να ερμηνεύσεις τις φράσεις αυτές και να αναζητήσεις άλλες ανάλογες φράσεις, χρήσιμες σε μια βιβλιοπαρουσίαση.

Παράδειγμα - Βοήθεια

— Γλώσσα: αλληγορική, ποιητική, πλούσια, συνθηματική, ακατανόητη...

— Ύφος: φυσικό, εξεζητημένο, δηκτικό, πομπώδες, λιτό, ανιαρό...

Να χρησιμοποιήσεις όλες αυτές τις λέξεις στην παραγωγή λόγου που ακολουθεί.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να γράψεις μια βιβλιοπαρουσίαση (έως 200 λέξεις) για να ενημερώσεις τους συμμαθητές σου, σχετικά με ένα από τα καινούργια βιβλία ειδικότητας των ΤΕΕ. (Να αντλήσεις στοιχεία από το εξώφυλλο του βιβλίου, την εισαγωγή, τον πίνακα περιεχομένων).

Να προσέξεις το κείμενό σου, ώστε να μην περιέχει προσωπικά σχόλια.

2. Διάβασες πρόσφατα ένα λογοτεχνικό βιβλίο που σου άρεσε πολύ. Να γράψεις μία βιβλιοπαρουσίαση μέχρι 200-250 λέξεις, για να πείσεις μερικούς από τους φίλους ή συμμαθητές σου να το διαβάσουν. (Σ' αυτό το κείμενο θα είναι εμφανή τα προσωπικά σχόλια).

BLACK OUT

Σκηνοθεσία: Μενέλαος Καραμαγγιώλης
Ερμηνεία: Άλκης Κούρκουλος, Μυρτώ Αλικάκη, Κλέων Γρηγοριάδης, Χάνα Συγκούλα, Καρυοφυλλιά Καραμπέτη.

Ένα ερωτευμένο φωτομοντέλο, ανυπότακτο στο φακό και στους άνδρες. Ένας πιλότος, που ο έρωτας τον τεντώνει επικίνδυνα τις αντοχές του. Ένας φωτογράφος - «παρατηρητής»,

που στήνει συνωμοσίες με τη βοήθεια του... φακού. Ένα ανθρώπινο μάτι, ως τατουάζ στο βραχιόνα μιας σατανικής γυναίκας. Στοιχεία - κλειδιά όλα τούτα μιας ταινίας που αιωρείται επικίνδυνα, καθώς το καθετί παραπέμπει σε κάτι άλλο. Από την αίσθηση αλλά και ψευδαίσθηση του έρωτα, έως την εικόνα που είναι «απατηλή». Διότι η αναπαραστατική της δύναμη χρησιμοποιείται «συνωμοτικά» απέναντι στην πραγματικότητα, με σκοπό να την παραποιήσει κι όχι να την αποτυπώσει με ακρίβεια. Ο Καραμαγγιώλης ρισκάρει πολλά σκηνοθετώντας μια ταινία, στην οποία διαπλέκονται δύο βασικά ερωτήματα - θεματικοί άξονες: ο έρωτας μπορεί να νικήσει το θάνατο; Είναι δυνατόν να μεταφέρεις τη ζωή, χωρίς να αλλοιώσεις τις αντιδράσεις της, μέσα στο κάδρο μιας φωτογραφίας ή στο καρέ μιας ταινίας; Το Black Out ανήκει στην κατηγορία των ταινιών που προσπαθούν να αποκτήσουν περιεχόμενο αυστηρώς προσηλωμένες στη φόρμα. Έχει στιγμές ατμοσφαιρικές και πολύ καλή μουσική, με την υπογραφή του Νίκου Κυπουργού.

PARENT TRAP

ΔΙΔΥΜΟΙ ΜΠΕΛΛΑΔΕΣ

Σκηνοθεσία: Νάνσυ Μάιερς

Ερμηνεία: Ντένις Κουέιντ, Νατάσα Ρίτσαρντσον, Έριν Μάκεϊ

Δύο δίδυμες αδερφές, που ανακάλυψαν η μία την ύπαρξη της άλλης σε μια κατασκήνωση, αποφασίζουν να επανασυνδέσουν τους γονείς τους που χώρισαν, αφού τις μοιράστηκαν, αμέσως μετά τη γέννησή τους. Γλυκανάλατη οικογενειακή κωμωδούλα.

ΜΟΥΛΑΝ MULLAN

Σκηνοθεσία: Μπάρι Κουκ, Τόνι Μπάνκροφτ

Η Ντίσνεϋ κτυπά Ασία! Μετά την ελληνική μυθολογία ήρθε η σειρά των παλιών κινέζικων θρύλων. Μια κοπέλα μεταμορφώνεται σε άνδρα, για να δοξάσει την οικογένειά της στον πόλεμο, και κατόπιν επανέρχεται στην... τάξη κερδίζοντας την καρδιά του όμορφου πρίγκιπα. Απολαυστικός ο καλός δράκος με τη φωνή του Έντυ Μέρφου.

ΤΙΤΑΝΙΚΟΣ***

(TITANIC) (1997) (Εγγχρ.) Σκην.

Τζέιμς Κάμερον.

Αμερικανική ταινία με τους: Λεονάρντο Ντι Κάπριο, Κέιτ Γουίνσλετ, Μπίλι Ζέιν, Κάθι Μπέιτς, Ντέιβιντ Γουόρνερ.

Ένας νεαρός τυχοδιώκτης, που ταξιδεύει στην τρίτη θέση, ερωτεύεται μια Αγγλίδα αριστοκράτισσα στο μοιραίο ταξίδι του Τιτανικού.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Στις παρουσιάσεις ταινιών που διάβασες να διακρίνεις ποιες δίνουν μόνο πληροφορίες και σε ποιες εμπεριέχονται σχόλια του παρουσιαστή.

2. Να εντοπίσεις τα σχόλια των κειμένων που αποκαλύπτουν τη θετική ή αρνητική στάση του κριτικού.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Για να σχολιάσει το περιεχόμενο των ταινιών ο κριτικός χρησιμοποιεί και τα σημεία στίξης.

Ποια σημεία στίξης χρησιμοποιεί και τι δηλώνει το καθένα απ' αυτά;

2. Τόσο στην παρουσίαση των ταινιών όσο και της συναυλίας (που ακολουθεί) υπάρχουν πολλές λέξεις ή φράσεις του προφορικού λόγου. Να τις εντοπίσεις και να τις μεταφέρεις σε γραπτό λόγο, ο οποίος θα απευθύνεται σ' ένα κοινό μεγαλύτερης ηλικίας.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Πρόκειται να δεις μαζί με συμμαθητές σου αυτήν την εβδομάδα μια ταινία στον κινηματογράφο. Να συγκεντρώσετε τις κριτικές γι' αυτή την ταινία από διάφορα έντυπα (εφημερίδες, περιοδικά) και να τις συγκρίνετε - κρίνετε, αφού δείτε την ταινία.

(Παραγωγή προφορικού λόγου)

2. Όπως γίνεται η παρουσίαση βιβλίου ή κινηματογραφικής ταινίας, μπορεί να γίνει η παρουσίαση θεατρικής παράστασης, μουσικής εκδήλωσης, ενός δίσκου (cd) κ.λπ. Να προσέξεις την παρουσίαση μιας συναυλίας που ακολουθεί και μετά να την παρουσιάσεις σ' ένα φίλο σου σαν να ήσουν θεατής. (Γράψε ένα κείμενο 300 λέξεων).

**Πιο σκληροί
από ποτέ**
(Από τον Τύπο)

Γύρω στις 9 παρά τέταρτο, μόλις έδυε ο ήλιος, η μουσική των Black Sabbath σταμάτησε και από τα ηχεία ακούστηκαν οι πρώτες νότες από το «Ο καλός, ο κακός και ο άσχημος» του Ένιο Μορικόνε. Οι προβολείς φώτιζαν μια κόκκινη κόλαση φωτιάς πίσω από τα ντραμς του Λαρς Ούλριχ. Οι τέσσερις μαυροντυμένοι Metallica βγαίνουν στη σκηνή και πρώτο κομμάτι το «So What». Η ηχητική καταγίδα ξεσπάει και το κοινό εκρήγνυται, παντού καπνογόνα και φωτοβολίδες και μανιακοί που κάνουν head-baging, σκαρφαλωμένοι στα κάγκελα. Ακολουθούν τα «Last Careless» και «Master of

Puppets» και όλο το γήπεδο σείεται από τον ξέφρενο χορό στις κερκίδες και την αρένα. Οι Metallica σαρώνουν τη σκηνή. Ένας μοναδικός Τζέιμς Χέτφιλντ μας συστήνεται: «Μου αρέσει που σας βλέπω ξανά όλους εσάς τους τρελούς μπάσταρδους. Είμαστε οι Metallica και κάνουμε αυτό που ξέρουμε καλύτερα». Και πραγματικά παίζουν το πιο δαιμονικό ροκ εν' ρολ, αποδεικνύοντας ότι, παρά την πρόσφατη αλλαγή του ήχου τους, δεν έχουν ξεφύγει ούτε στιγμή από την παλιά trash αισθητική τους.

Παίζουν μόνο τρία κομμάτια από τους αμφιλεγόμενους τελευταίους δίσκους τους. Αντιθέτως, κάνουν βουτιά στο παρελθόν, με μια εκπληκτική εκτέλεση του «Four horsemen» και του «Crippling death». Οι σαραντάρηδες έχουν σηκωθεί από τις κερκίδες και χορεύουν δίπλα στους δεκαεξάρηδες πιτσιρικάδες, που πρέπει να

μην είχαν γεννηθεί όταν φτιάχονταν οι Metallica. Μια παρέα Αμερικανών που ακολουθούν τους Metallica σε όλη την περιοδεία, έχει φτάσει σε παροξυσμό. «Φίλε, δεν τους έχουμε ξαναδεί να παίζουν έτσι». Ο Χέτφιλντ παίζει με το κοινό, «τα τραγούδια είναι παλιά κι έχω ξεχάσει πια τους στίχους, βοηθήστε με κι εσείς», κάνοντας ένα ολόκληρο γήπεδο, γύρω στα 15.000 άτομα, να τραγουδάει. Με το «Battery», οι Metallica κλείνουν το σετ, αποχωρούν και ξαναβγαίνουν κάτω από ιαχές, ενώ ο Χέτφιλντ συνεχίζει να παίζει ρωτώντας: «Δεν άκουσα, θέλετε να φύγουμε;» Και ξεκινάει το «Sad but true». Από κει και πέρα μάλλον κανείς δεν ξεχωρίζει τα τραγούδια, υπάρχει μόνο ένα γήπεδο γεμάτο ιδρώτα που χορεύει ασταμάτητα. Δυόμιση ώρες οι Metallica έδωσαν με άφθαστο δυναμισμό μαθήματα ροκ εν ρολ, οι προβολείς, οι καπνοί και τα εφέ δεν είχαν σημασία, το μόνο σημαντικό ήταν το απόλυτο πάθος που εξέφραζαν στη σκηνή, όπως έλεγαν οι πιτσιρικάδες, καθώς εγκατέλειπαν το γήπεδο, «οι Metallica είναι πάρωση».

Βοήθεια

Τα σημεία στίξης και η χρήση τους στον επικοινωνιακό λόγο

Όπως θα έχεις διαπιστώσει από τα κείμενα που διάβασες, η χρήση των διαφόρων σημείων της στίξης βοηθά στην αποτελεσματικότερη έκφραση των θέσεων – συναισθημάτων του ομιλητή ή του συγγραφέα. Γι' αυτό καλό είναι να θυμηθείς τι υποδηλώνει η χρήση των συχνότερων σημείων στίξης.

(πηγή: Νεοελληνική Γλώσσα για το Γυμνάσιο, τεύχος Γ')

1. Η τελεία (.)

Σημειώνουμε τελεία στο τέλος μιας πρότασης ή μιας σειράς προτάσεων, όπου, κατά την κρίση αυτού που γράφει, συμπληρώνεται το νόημα που θέλει να διατυπώσει.

2. Το κόμμα (,)

Το κόμμα είναι το πιο συχνό σημείο της στίξης. Χρησιμεύει για να δείξει σταμάτημα του λόγου ανάμεσα σε λέξεις ή προτάσεις.

Με το κόμμα χωρίζονται εκτός των άλλων:

1. Όμοιοι όροι της πρότασης (υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα, επιθετικοί ή επιρρηματικοί προσδιορισμοί), όταν παρατίθενται ασύνδετοι.

π.χ. Το μέρος που γεννήθηκα και έζησα μικρός δεν είχε ζούγκλες και θεόρατα βιοβάβ, είχε όμως παράξενες θάλασσες, μπουγάζια, αγκάλες, κάβους, νησάκια ξωτικά και ερημονήσια, αλυκές, σκυλόψαρα, χελώνες, ψάρια και θαλασσινά κάθε λογής, φουρτούνες, ρέματα, αγριόχηνες, πελεκάνους, αγριόπαπιες, μπαλουκτσήδες, γλάρους, θαλασσοχελίδονα κι άλλα θαλασσινά πουλιά.

Φ. Κόντογλου, Το Αϊβαλί, η πατρίδα μου
(Διασκευή)

Παρατήρηση: Παρατηρείς στο παραπάνω απόσπασμα ότι δεν χωρίζονται με κόμμα οι όμοιοι όροι που ενώνονται με συμπλεκτικό σύνδεσμο. Το ίδιο συμβαίνει, όταν ανάμεσα στις λέξεις υπάρχει διαχωριστικός σύνδεσμος.

Μέσα στην περίοδο:

Χωρίζονται με κόμμα από τις κύριες οι δευτερεύουσες αιτιολογικές, τελικές (εκτός αν αρχίζουν με το να), συμπερασματικές, υποθετικές, εναντιωματικές, χρονικές και όσες αρχίζουν με το χωρίς να (ιδίως όταν προηγούνται ή είναι μεγάλες).

3. Η διπλή τελεία (:)

Η διπλή τελεία σημειώνεται:

1. Εμπρός από φράσεις που αναφέρονται κατά λέξη και κλείνονται σε εισαγωγικά (συνήθως φράσεις που αναφέρονται σε λόγο ευθύ ή γνωμικά και παροιμίες).

Παραδείγματα:

α. Τότε ο πατέρας είπε: «Βλέπετε, παιδιά μου, πόση δύναμη έχει η ένωση· σαν αυτές τις βέργες κι εσείς, αν είστε ενωμένοι, μονοιασμένοι, θα είστε ανίκητοι· αν όμως θα είστε χωρισμένοι, εύκολα θα σας κάνουν καλά όσοι θέλουν το κακό σας».

β. Μια παροιμία λέει: «Όποιος δε θέλει να ζυμώσει, πέντε μέρες κοσκινίζει».

2. Σημειώνεται επίσης διπλή τελεία μπρος από μια απαρίθμηση, μια ερμηνεία, ένα επακόλουθο.

π.χ. Το κάρβουνο που καίμε είναι δύο λογίων: το ξυλοκάρβουνο, που γίνεται όταν σιγοκαίγεται το ξύλο στα καμίνια, και το πετροκάρβουνο, που γίνεται από μεγάλα δέντρα, πλακωμένα στα βάθη της γης.

4. Το ερωτηματικό (;)

Σημειώνεται στο τέλος μιας ευθείας ερώτησης. Μπορεί να δηλώνει απορία, έκπληξη, δισταγμό κ.λπ. Συχνά, στις ειδήσεις κυρίως, χρησιμοποιείται το ερωτηματικό σε παρένθεση(;).

5. Το θαυμαστικό (!) Χρησιμοποιείται γενικά, για να δοθεί ιδιαίτερα έμφαση στο λόγο.

6. Τα αποσιωπητικά (...)

Τα αποσιωπητικά δείχνουν ότι κάτι αποσιωπάται, δηλ. ότι η φράση δεν ολοκληρώθηκε από συγκίνηση, ντροπή ή από κάποιον άλλο λόγο. Τα αποσιωπητικά μπορεί να δηλώνουν περιφρόνηση, απειλή ή ότι ο συνομιλητής διακόπτει απότομα τη συνομιλία.

7. Τα εισαγωγικά (« »)

Μέσα σε εισαγωγικά περικλείονται:

α. τα λόγια κάποιου, όπως τα είπε ακριβώς.

β. ρητά, παροιμίες.

γ. φράσεις ή λέξεις, που δε χρησιμοποιούνται με το συνηθισμένο τους νόημα ή χρησιμοποιούνται ειρωνικά.

δ. τίτλοι βιβλίων, ονόματα πλοίων, εφημερίδων, επιγραφές. (Αν τυπώνονται με γράμματα διαφορετικού τύπου, τότε τα εισαγωγικά είναι περιττά).

8. Υπάρχουν ακόμη η άνω τελεία (·), η παρένθεση (()), η παύλα (-), η διπλή παύλα (- -)

**Τέχνη και
άνθρωπος: τρία
κείμενα**

**Στρ. Μυριβήλης
ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΡΑΒΔΑΚΙ**

Το ίδιο έγινε με όλα τα γεγονότα, τα πρόσωπα και τα πράγματα που άγγισε με το μαγικό ραβδί της η Μεγάλη Τέχνη.

Ας ξαναθυμηθούμε κείνο το παλιό παραμύθι που μας έλεγε η γιαγιά, για την πολιτεία που μια κατάρρα τη μαρμάρωσε. Εκεί, λέει, όλα τάχα σκεπάσει η σιωπή της ακινησίας. Τ' αηδόνια ασάλευτα, βουβά πάνω στα ακίνητα κλαδιά. Τα δάση πετρωμένα, κανένα αγέρι. Μήτε ένα θρόισμα. Οι βρύσες στερεμένες, και μπροστά στις στεγνές γούρνες μαρμαρωμένες και οι κοπέλες, με τις στάμνες στο χέρι αδειανές.

Έτσι παντού. Οι άνθρωποι και τα ζωντανά πετρωμένα αγάλματα. Τα μάτια τους αδειανά από βλέμμα και το στόμα τους από φωνή. Τα κύματα στη θάλασσα μαρμάρωσαν κι αυτά. Και κάποια μέρα, να και περνά η Πεντάμορφη, η μικρή μάγισσα. Περνά μέσα στη νεκρή πολιτεία, χαμογελά με καλοσύνη και τ' αγγίζει όλα με το τριανταφυλλί ραβδάκι της. Τις πέτρες, τις πόρτες, τους ανθρώπους, τα δέντρα και τα νερά. Και τότε γίνεται το θάμα. Ένας άνεμος ζωής, φυσά πάνω στη μαρμαρωμένη χώρα. Ένας άνεμος γλυκός ξεσταίνει και ποτίζει όλες τις μορφές με την πνοή του Θεού. «Πνεύμα ζωής» που λέει και η Γραφή. Μεμιάς τα δέντρα σειούνε

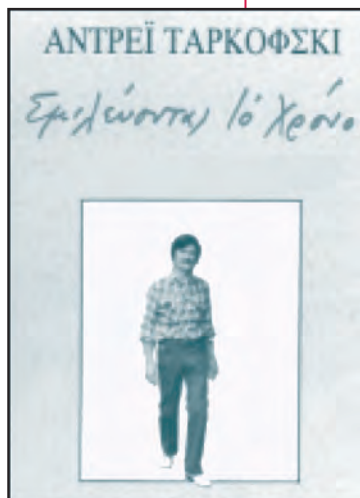
χαρωπά τα δροσερά κλωνάρια, φορτωμένα άνθη, φύλλα, καρπούς και κελαϊδισμούς. τα νερά πηδούν από τα βράχια, τραγουδάνε στις ποτίστρες για τα διψασμένα ζωντανά. Χλιμιντράνε τ' αλόγατα στο λιβάδι. Τα παγώνια σέρνουν τις πολυτελείς φορεσιές τους στη χλόη και το ξεψυχισμένο μελέμι λουλακιάζει την ψόφια θάλασσα, αρχίζει να σφυρίζει χαρωπά στα συρματοσκόινα των караβιών. Ανοίγουν τα φτερά τους τα πετρωμένα περιστερία γύρω στα συντριβάνια. Γύρω στα χρυσά τραπέζια παίρνουν ζωή τα μαρμαρωμένα παλληκάρια. Ανακλαδίζονται, ν' αποτινάξουν το θανάσιμο μούδιασμα και την παγωνιά του μαρμαρωμένου ύπνου που μέσα του ήταν βουλιαγμένα. Οι πετρωμένες κοπέλες ξυπνάν από το λήθαργο, τα χείλη τους χαμογελούν προς τον έρωτα, χορταίνουν από τα φιλήματα της ζωής. Ηχούν οι ταμπουράδες και τα βιολιά, και ο αγέρας γεμίζει από το βουητό της χαράς και τα τραγούδια της αγάπης.

Γιατί; Γιατί πέρασε η μικρή μάγισσα, η Πεντάμορφη. Η Τέχνη. Και τάγγισε όλα, και τα ζωντάνεψε όλα. Γιατί όλα είναι ουδέτερα, ακίνητα και ανέκφραστα γύρω μας, ώσπου να περάσει η Τέχνη, για να τους δώσει μορφή και σχήμα και έκφραση και φωνή. Αυτή είναι που μεταδίνει, μεταγγίζει με μαγικόν τρόπο την ανθρώπινη ψυχικότητα σ' όλες τις υλικές και αδρανείς μορφές της ζωής που μας κυκλώνει. Για να αποχτήσουν το ξεκάθαρο σχήμα και το νόημά τους μέσα στην πελώρια δραματική σύνθεση της ζωής, είναι απαραίτητο, όλες αυτές τις βουβές και ανέκφραστες μορφές, να τις πάρει η Τέχνη, να τις επεξεργαστεί, για να τις εξηγήσει στην ανθρώπινη κατανόηση, να τις ξαναπλάσει με τη μαγική της δύναμη, για να τις μετουσιώσει σε σύμβολα. Μόλις γίνει αυτό το θάμα, αμέσως η ανθρώπινη φυλή ξαναβρίσκει τη χαμένη της ενότητα. Πέφτουν τα μεσότοιχα των φυλών και των αποστάσεων που χωρίζουν τους ανθρώπους, εκμηδενίζεται η φοβερή δύναμη του χρόνου, συμπλησιάζονται οι απομακρυσμένοι αιώνες.

Σ. Μυριβήλης (1890-1969): Σημαντικός νεοέλληνας πεζογράφος. Έργα του: Η Ζωή εν Τάφω, Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια κ.ά.

Α. Ταρκόφσκι
«ΣΜΙΑΛΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ», εκδ. Νεφέλη

Η τέχνη απευθύνεται σε όλους, με την ελπίδα ότι θα αφήσει ίχνη, θα γίνει αισθητή, θα συνταράξει και θα γίνει αποδεκτή, θα κερδίσει ανθρώπους, όχι με αδιάσειστα λογικά επιχειρήματα, παρά με την πνευματική ενέργεια, με την οποία φορτίζει ο καλλιτέχνης ένα έργο. Και η μόνη προκαταρκτική μάθηση που απαιτεί η τέχνη δεν συνιστά επιστημονική εκπαίδευση, παρά ξεχωριστό πνευματικό μάθημα.

Η τέχνη γεννιέται και στεριώνει εκεί όπου υπάρχει διαχρονική και ακόρεστη δίψα για το πνευματικό, το ιδεώδες: μια δίψα που οδηγεί τους ανθρώπους στην τέχνη. Η σύγχρονη τέχνη έχει πάρει λανθασμένη τροπή, καθώς εγκαταλείπει την αναζήτηση του νοήματος της ύπαρξης και επικυρώνει την αυταξία του ατόμου. Ό,τι φιλοδοξεί να είναι τέχνη αρχίζει να μοιάζει εκκεντρική ενασχόληση διαβλητών προσώπων, που υποστηρίζουν ότι κάθε ατομική δραστηριότητα έχει καθαυτή αξία, απλώς και μόνο ως επίδειξη πεισματικής επιμονής. Στην καλλιτεχνική δημιουργία όμως η προσωπικότητα δεν επιβάλλεται, παρά υπηρετεί μian άλλη, υψηλότερη και συλλογική ιδέα. Ο καλλιτέχνης είναι πάντοτε υπηρέτης και προσπαθεί μόνιμως να

ξεπληρώσει το χάρισμα που του δόθηκε. Αλλά ο σύγχρονος άνθρωπος δεν θέλει να κάνει την παραμικρή θυσία, ακόμα κι αν μόνο με τη θυσία επιβεβαιώνεται. Αυτά τα βασικά πράγματα σιγά σιγά τα ξεχνούμε και χάνουμε αναπόφευκτα κάθε αίσθηση του προορισμού μας...

Όταν αναφέρομαι στην επιθυμία για το ωραίο, στο ιδεώδες ως τελικό σκοπό της τέχνης, η οποία και γεννιέται από τη δίψα γ' αυτό το ιδεώδες, δεν εννοώ διόλου ότι η τέχνη θά 'πρεπε να μείνει μακριά από τη «βρωμιά» του κόσμου.

Α. Ταρκόφσκι (1932-1988): Κορυφαίος Ρώσος σκηνοθέτης του κινηματογράφου. Έργα του: Σολάρις, Καθρέφτης, Στάλκερ, Νοσταλγία, Θυσία κ.ά.

Γιάννης Ψυχοπαίδης
ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΚΟΣΜΙΚΟΤΗΤΑ, εκδ. Κέδρος

Είναι μοιραίο σε μια κοινωνία όπου η προσφορά και η ζήτηση κινούν το ρου της Ιστορίας και όπου το θέαμα -δηλαδή το περιτύλιγμα- καθορίζει κυρίως την αξία του εμπορεύματος, η τέχνη να μην μπορεί και, το τραγικότερο, να μη θέλει να αποτελέσει εξαίρεση. Η ψεύτικη κοσμικότητα έχει υποκαταστήσει τον εσωτερικό διάλογο. Η τέχνη έχει υπαχθεί σε επίδειξη και η επίδειξη έχει αναχθεί σε τέχνη.

Erté

Οι κοσμικές συγκεντρώσεις παίζουν ένα ρόλο χρηματιστηριακής αξιολόγησης στην τέχνη, στο βαθμό που δε διαθέτουμε πράγματι τα πνευματικά εκείνα μετοχικά κεφάλαια, που θα ορίσουν το έργο τέχνης όχι μόνο σαν εμπόρευμα.

Όλα αυτά βέβαια δεν είναι καθόλου καινούρια. Τα «κατά συνθήκη ψεύδη» που χαρακτηρίζουν τις ανθρώπινες σχέσεις θα ήταν παράδοξο να μη διαπερνούν και τη σχέση του ανθρώπου με τον πνευματικό του πολιτισμό. Αυτό έχει να κάνει με τη φύση της κοινωνίας όσο και της τέχνης.

Η κοινωνία εμπορευματοποιεί καθετί που παράγεται μέσα της, ακόμα κι αν αυτό -η τέχνη- δεν είναι ούτε τόσο εύπεπτο ούτε το ιδανικό αισθητικό επιδόρπιο. Υπάρχουν πολιτιστικά αγαθά που παράγονται για να καταναλωθούν εύκολα, αλλά ακόμα και αυτά που καθίζουν λίγο στο λαιμό, η κοινωνία ξέρει να τα εντάσσει σ' έναν καταναλωτικό χώρο τόσο ισοπεδωτικό, που τους στερεί την οξύτητα και την κριτική διάσταση.

Τα έργα τέχνης, όπως παρουσιάζονται έτσι, δίπλα σε χιλιάδες άλλες αισθητικές μορφές -με σκοπό την άκριτη κατανάλωση και όχι την κατανόηση- χάνουν την ιστορικότητά τους, δηλαδή την καταλυτική τους ικανότητα να λειτουργήσουν μέσα στο χώρο και στο χρόνο ως σχόλιο και παρέμβαση.

Ο Γ. Ψυχοπαίδης είναι καθηγητής της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών στην Αθήνα.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Στις τρεις πρώτες παραγράφους του κειμένου του ο Σ. Μυριβήλης χρησιμοποιεί έναν παραλληλισμό. Να τον περιγράψεις και να αναφέρεις γιατί νομίζεις ότι τον χρησιμοποιεί ο συγγραφέας.

2. «Η σύγχρονη τέχνη έχει πάρει λανθασμένη τροπή». Ποια τροπή εννοούν οι συγγραφείς των δύο άλλων κειμένων και ποιες είναι οι επιπτώσεις της;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να βρεις λέξεις και φράσεις στα κείμενα, που δηλώνουν την αξία της τέχνης αλλά και την «λανθασμένη τροπή» που μπορεί, συχνά, να πάρει.

2. Μεταγγίζει, επεξεργάζεται, μετουσιώνει, συνταράσσει: Να γράψεις ένα συνώνυμο και ένα αντώνυμο των ρημάτων αυτών.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Συζητάτε στην τάξη για τη σημασία της κατάλληλης παιδείας στην καλλιέργεια μιας ουσιαστικής επαφής με την τέχνη. Διαπιστώνετε ότι στο σχολείο σας (ΕΠΑ.Λ.) διδάσκεται ελάχιστα η τέχνη και δε διοργανώνονται παρά ελάχιστες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Σε μια επιστολή σας προς το Υπουργείο Παιδείας να ζητήσετε την ένταξη στο ωρολόγιο πρόγραμμα καλλιτεχνικών μαθημάτων. Να χρησιμοποιήσετε επίσημο ύφος στην επιστολή και πειστική επιχειρηματολογία τονίζοντας την αξία των καλλιτεχνικών μαθημάτων για σας αλλά και για το σχολείο σας (3-4 παράγραφοι)

2. Διαβάζεις συχνά στις εφημερίδες ή ακούς στην τηλεόραση ότι η τέχνη σήμερα έχει γίνει εμπόρευμα και αντικείμενο αγοραπωλησίας. Σ' ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί σε μουσικό περιοδικό αναλαμβάνεις να υπερασπίσεις ή να επικρίνεις τους καλλιτέχνες που εντάσσονται σε μία τέτοια λογική (3-4 παράγραφοι). (Να χρησιμοποιήσεις στην ανάπτυξη των παραγράφων τις τεχνικές της αιτιολόγησης και της διαίρεσης).

**Ανάπτυξη
παραγράφου
με διαίρεση**

**Θεματική
πρόταση**

Λεπτομέρειες

Βοήθεια

Διαίρεση: Ο χωρισμός ενός όλου σε μέρη. Ειδικότερα με τη διαίρεση αναλύουμε ένα όλο (γένος) στα μέρη του (είδη) με βάση κάποιο ουσιώδες γνώρισμά τους (διαιρετική βάση). Ο τρόπος αυτός παραγραφοποίησης μας αποκαλύπτει τα συστατικά στοιχεία που απαρτίζουν ένα αντικείμενο ή μια έννοια.

Παράδειγμα ανάπτυξης παραγράφου με διαίρεση.

Σύμφωνα με μία από τις ταξινομήσεις της, η αξιολόγηση μπορεί να διακριθεί σε ατομική και συγκριτική, ανάλογα με το αν περιορίζεται σε ένα άτομο ή αντίθετα επεκτείνεται στη σύγκριση των ικανοτήτων του ενός μαθητή με των άλλων μαθητών της τάξης, του σχολείου, της ηλικίας του κ.λπ. Πιο συγκεκριμένα, η ατομική αξιολόγηση στοχεύει στο άτομο και την ιδιαιτερότητά του, στα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει, στη βελτίωση ή όχι της προσπάθειάς του κ.λπ. Φυσικά μια αξιολόγηση τέτοιου είδους δεν μπορεί να στηρίζεται σε βαθμούς, αλλά εκφράζεται με σχόλια. Μολονότι ακατάλληλη για κάθε είδους εξετάσεις, αποτελεί μια προσωπική επικοινωνία ανάμεσα στο μαθητή και στον καθηγητή και είναι εμφανής η σπουδαιότητά της για τη διαγνωστική αξιολόγηση. Η συγκριτική αξιολόγηση, απ' την άλλη μεριά, καλύπτει τις τυπικές ανάγκες της αξιολόγησης στην εκπαίδευση: οι μαθητές τοποθετούνται σε μια βαθμολογική κλίμακα, και οι «ικανότεροι» (αυτοί που βρίσκονται στις υψηλότερες βαθμίδες της κλίμακας) επιλέγονται τελικά για κάποιες θέσεις σε ανώτερα Ιδρύματα.

(Από την Έκθεση - Έκφραση Β' Ενιαίου Λυκείου).

5η Ενότητα

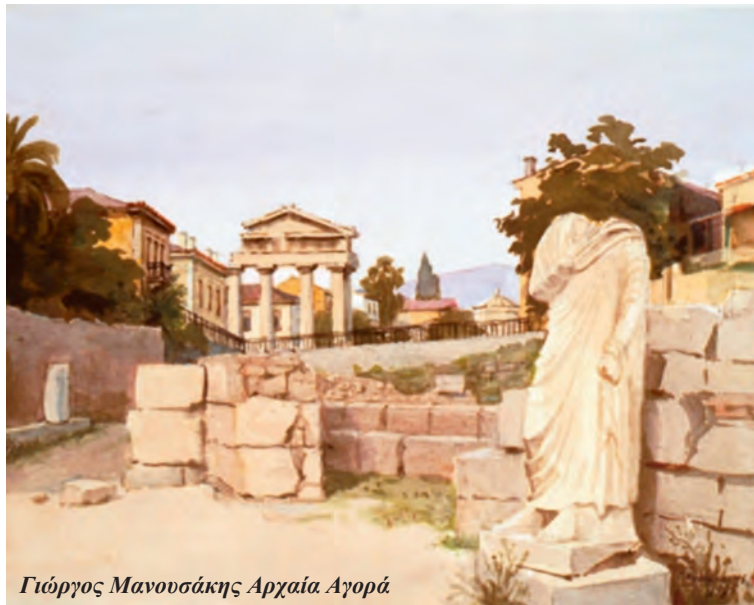
Ταξίδι στην Ιστορία

Σοτήρης Σόρογκας, πέτρες σε κόκκινο πανί

ΚΛΩΝΤ ΜΟΣΕ

Εγκλημα στην Αρχαία Αγορά

Εισαγωγή στο κείμενο

Αθήνα, 349 π.Χ. Την τελευταία ημέρα των Μεγάλων Διονυσίων, ένα σκάνδαλο ξεσπά στους πρόποδες της Ακροπόλεως. Μπροστά στους θεατές των δραματικών αγώνων, ο πλούσιος Μειδίας χαστουκίζει τον ήδη γνωστό για τις θέσεις του κατά του βασιλιά Φιλίππου, Δημοσθένη.

Το βράδυ στην Αγορά όλοι σχολιάζουν με πάθος το συμβάν, ειδικά μέσα στο κατάστημα του αργυροχρυσοχόου Παμμένη, που είχε ετοιμάσει τα χρυσά στεφάνια της γιορτής.

Την επομένη, μέσα στο ίδιο κατάστημα ανακαλύπτεται το πτώμα του νεαρού Νικόστρατου, ενός απ' αυτούς που είχαν εκφράσει με σφοδρότητα την αποδοκιμασία τους κατά του Μειδία, δηλώνοντας έτοιμοι να υπερασπιστούν το Δημοσθένη. Ο Αριστοκλής, ξάδερφος του θύματος, καλείται να εξιχνιάσει το έγκλημα.

Δεν υπήρχε περίπτωση να απουσιάσω από τη συνέλευση του δήμου μας. Όσο αμήχανα αισθανόμουν στην εκκλησία του δήμου, μέσα σε κείνο το θορυβώδες πλήθος που παθιαζόταν με το παραμικρό, τόσο άνετα ένιωθα στις συνελεύσεις του δήμου μας περιστοιχισμένος από οικεία πρόσωπα, τα οποία γνώριζα από τότε που γράφτηκα στο μητρώο, με την ενηλικίωσή μου. Στο δήμο του Σφηττού, όπου βρίσκεται η πατρογονική μας περιουσία, ο μακρινός μου πρόγονος πολιτογραφήθηκε πρώτος, όταν ο Κλεισθένης -γόνος της μεγάλης οικογένειας των Αλκμεωνιδών- αναδιάρθρωσε την πόλη, την επαύριο

Η συνέλευση του Δήμου

(Απόσπασμα)

της πτώσεως του τυράννου Ιππία. Η Αττική αριθμούσε περισσότερους από εκατό δήμους. Ο Σφηττός όμως είχε στις τάξεις του, εκείνη την εποχή, διακεκριμένα πρόσωπα και πολιτικούς άνδρες πρώτης γραμμής. Κατά τη διάρκεια εκείνων των συνελεύσεων καταρτιζαμε τον κατάλογο των κληρωτών βουλευτών και διευθετούσαμε τα ζητήματα που αφορούσαν στην οργάνωση των θρησκευτικών εορτασμών και στη συντήρηση των ιερών βωμών. Ο διάλογος κυλούσε γενικά σε ήπιους τόνους και οι αποφάσεις λαμβάνονταν συνήθως ομοφώνως.

Αλλά εκείνη τη φορά τα πράγματα ήταν αβέβαια. Η εκκλησία του δήμου είχε εγκρίνει το διάταγμα που εισηγήθηκε ο Δημόφιλος, σύμφωνα με το οποίο έπρεπε να αναθεωρηθούν όλα τα μητρώα των δήμων. Ο λόγος ήταν προφανής: η οικονομική κατάσταση δεν ήταν καθόλου λαμπρή εξαιτίας του κρυφού πολέμου εναντίον του Φιλίππου. Συνεπώς, η διαγραφή μερικών πολιτών θα περιόριζε αντιστοίχως τις μισθοδοσίες και κυρίως τα θεωρικά, τα οποία η πόλη μας προσέφερε από το δημόσιο ταμείο θεαμάτων, εν είδει αποζημιώσεως προκειμένου να παρακολουθούμε τις δραματικές παραστάσεις. Ο Εύβουλος είχε αυξήσει το ποσό των θεωρικών προκαλώντας την οργισμένη αντίδραση όσων, όπως ο Δημοσθένης, υποστήριζαν ότι εκείνα τα χρήματα έπρεπε να διατεθούν για την κάλυψη στρατιωτικών δαπανών.

Σηκώθηκα λοιπόν πρωί-πρωί και πήγα στο μέρος όπου γινόταν η συνέλευση. Ο δήμαρχος Μενεσθέας βρισκόταν ήδη εκεί μαζί με τους συμβούλους του. Μπροστά του, πάνω σε ένα μικρό τραπέζι, είχε τοποθετηθεί ο επίσημος κατάλογος των δημοτών. Θυμόμουν ακόμη εκείνη τη μέρα που ο πατέρας με παρουσίασε στους συμπολίτες του δήμου μας. Ήμουν μόλις δεκαοκτώ χρόνων και καμάρινα με την ιδέα ότι θα μπορούσα να συμμετάσχω στην εκκλησία. Ήμουν τόσο περήφανος που επιτέλους γινόμουν αθηναίος πολίτης, ώστε λησμονούσα ότι προηγουμένως με περίμεναν δύο ολόκληρα χρόνια σκληρής ζωής, μακριά από το σπίτι μου, προκειμένου να εκπληρώσω τα στρατιωτικά μου καθήκοντα ως έφηβος. Στην αρχή της θητείας περιοδεύσαμε στα ιερά της Αττικής. Κατόπιν υπηρετήσαμε ένα χρόνο στον Πειραιά, στο φρούριο της Μουνιχίας. Το δεύτερο χρόνο, αφού πήραμε δόρυ και

ασπίδα, φρουρούσαμε τα σύνορα της Αττικής. Είχα βέβαια μάθει να χειρίζομαι τα όπλα, αλλά η φυσική μου συστολή με κρατούσε σε απόσταση από τους συνήθως θορυβώδεις κι εριστικούς συντρόφους μου. Εντούτοις, έκανα μερικούς φίλους, από τους εφήβους της φυλής μου, κι έτσι η δεύτερη χρονιά κύλησε λιγότερο δύσκολα από ό,τι φοβόμουν. Πάντως η εμπειρία του στρατού δεν με παρακίνησε να ακολουθήσω στρατιωτική σταδιοδρομία.

Κι ενώ ονειροπολούσα, οι δημότες προσέρχονταν ο ένας μετά τον άλλο. Αφού ο Μενεσθέας έκανε την καθιερωμένη θυσία και δώσαμε όρκο, άρχισε η εκφώνηση των ονομάτων. Ο καθένας έπρεπε να αποδείξει ότι γεννήθηκε από πατέρα αθηναίο πολίτη και μητέρα κόρη αθηναίου πολίτη, ενωμένους σε νόμιμο γάμο. Είχε περάσει πάνω από ένας αιώνας από τότε που ο Περικλής προκάλεσε την ψήφιση εκείνου του νόμου. Κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, ο νόμος κάπως ατόνησε. Χρειαζόμασταν άνδρες για τον πόλεμο και παραβλέπαμε την νομιμότητα της καταγωγής. Έφτανε ο υποψήφιος πολίτης να έχει πατέρα αθηναίο πολίτη. Όταν η δημοκρατία αποκαταστάθηκε, μετά την πτώση των ολιγαρχικών που είχαν στο μεταξύ πάρει την εξουσία, εκμεταλλευόμενοι την ήττα μας, ο νόμος εφαρμόστηκε εκ νέου. Αποφύγαμε όμως να του προσδώσουμε αναδρομική ισχύ. Ορισμένοι αντίπαλοι του Δημοσθένη υποστήριζαν ότι, αν ο νόμος είχε αναδρομική ισχύ, η μητέρα του ρήτορα δεν θα εθεωρείτο Αθηναία, διότι –ως γνωστόν– ο πατέρας της μητέρας του είχε παντρευτεί μια νεαρή Ελληνοσκύθισσα, όταν ήταν εξόριστος στην Κριμαία, στο βασίλειο του Βοσπόρου. Η Κλεοβούλη, η μητέρα του Δημοσθένη, γεννήθηκε από εκείνον το γάμο. Κατά συνέπεια, ο Δημοσθένης δεν θα είχε αποκτήσει την ιδιότητα του αθηναίου πολίτη. Καταλαβαίνετε λοιπόν γιατί οι επικριτές του δεν έχαναν την ευκαιρία να υπενθυμίζουν αυτήν την ιστορία.

Αν και ο νόμος ήταν καθολικά σεβαστός, είχα ακούσει συχνά τον πατέρα μου να λέει ότι υπήρχαν διάφοροι τρόποι να τον καταστρατηγήσεις. Ο συνηθέστερος ήταν η εξαγορά μαρτύρων, που βεβαίωναν ψευδώς ότι δήθεν γνώριζαν από παλιά τους γονείς των αμφισβητούμενης καταγωγής προσώπων. Πολλοί νόθοι –κυρίως γιοι ή κόρες αθηναίων

πολιτών με μητέρες αλλοδαπές ή δούλες– κατάφερναν να αναγνωριστούν ως νόμιμα τέκνα με τη σιωπηρή ανοχή του πατέρα τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα, όταν ο άνδρας δεν είχε αποκτήσει αγόρι από τη νόμιμη σύζυγό του, δεν δίσταζε να παρουσιάσει ως νόμιμο γιο το αγόρι που είχε με την παλλακίδα του.

Εγώ βέβαια δεν είχα κανένα λόγο να ανησυχώ. Αλλά υποψιαζόμουν πως δεν συνέβαινε το ίδιο με κάποιους άλλους.

Η υποψία μου βγήκε αληθινή, όταν φτάσαμε στο όνομα του Ευκράτη. Ο Μενεσθέας επεσήμανε ότι ορισμένοι δημότες αμφισβητούσαν την αθηναϊκή ιδιότητα της μητέρας του. Την είχαν δει να πουλά κορδέλες και γυναικεία κοσμήματα στην Αγορά, δραστηριότητα ανάρμοστη σε μια Αθηναία. Αυτό είχε συμβεί πολύ καιρό πριν. Όσοι όμως είχαν ανοικτούς λογαριασμούς με το βίαιο και αλαζονικό Ευκράτη, άδραξαν την ευκαιρία για να του επιτεθούν. Δεν τον ήξερα καλά. Γνώριζα μόνον ότι είχε παντρευτεί μια εξίσου αλαζονική με αυτόν γυναίκα, η οποία ανήκε στην οικογένεια του πλούσιου Καλλία. Κυκλοφορούσε η φήμη ότι ο Ευκράτης είχε κάνει χρυσές δουλειές ασκώντας τη συκοφαντία κατά σύστημα. Ο γρήγορος πλουτισμός ορισμένων προκαλούσε συχνά τέτοιες κατηγορίες, ενώ δεν ίσχυε το ίδιο για όσους μετέπιπταν αφηνιδίως από τον πλούτο στην ένδεια. Ήξερα ότι είχε ένα βυρσοδεψείο. Ο πατέρας μου δεν τον συμπαθούσε κι εγώ δεν είχα κανένα λόγο να τον υπερασπιστώ. Παρ' όλα αυτά, τα επιχειρήματα των αντιπάλων του μου φαινόταν σαθρά.

Είναι γεγονός ότι η ένδεια, εκείνη την εποχή, ανάγκαζε συχνά ελεύθερες Αθηναίες να εργάζονται χειρωνακτικά και να πουλούν το προϊόν της εργασίας τους. Έλεγαν ότι η μητέρα του Ευκράτη βρέθηκε, νεότατη, ολομόναχη με δύο παιδιά να θρέψει, όταν ο άνδρας της φυλακίστηκε. Ο ίδιος ο Ευκράτης, εξάλλου, δεν παρέλειψε να προβάλλει την ανάγκη στην οποία είχε βρεθεί η μητέρα του κι επικαλείτο τη μαρτυρία των φίλων του κι όσων γνώριζαν την οικογένεια του πατέρα και της μητέρας του. Ξαφνικά, τέντωσα τα αυτιά μου. Ο διπλανός μου, ένας ηλικιωμένος σεβάσμιος άνδρας, σηκώθηκε για να πάρει το λόγο:

«Επιθυμώ να καταθέσω υπέρ του Ευκράτη. Ο πατέρας μου γνώριζε καλά τον πατέρα της μητέρας του. Ήταν

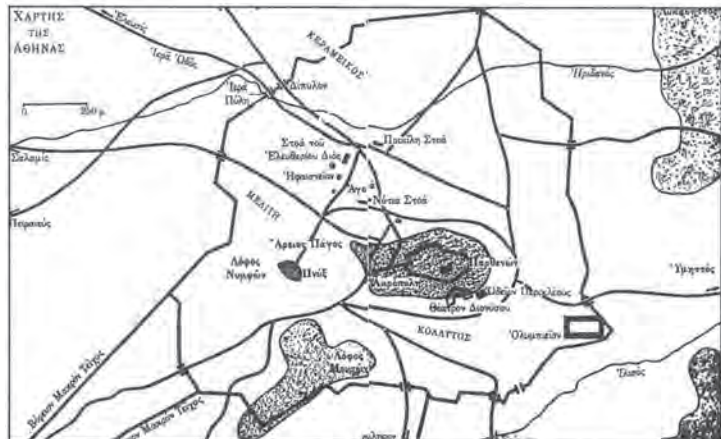
φτωχός κι έντιμος άνδρας, άμεμπτος πολίτης. Μην πιστεύετε τα μυθεύματα των μεγαλόστομων νεαρών που διαδίδουν υβριστικές φήμες και είναι έτοιμοι να δυσφημίσουν τους συμπολίτες τους, για να προκαλέσουν την προσοχή».

Γύρισα προς το μέρος του:

«Ποιον υπονοείς;»

«Μερικούς δημότες, ανάμεσα στους οποίους πρέπει μετά λύπης μου να πω ότι συγκαταλεγόταν ο ξάδερφός σου ο Νικόστρατος. Δεν γνωρίζω για ποιο λόγο το έκανε. Βλέπεις όμως το αποτέλεσμα: ο Ευκράτης κινδυνεύει να χάσει την ιδιότητα του πολίτη».

Κι άλλες φωνές υψώθηκαν. Άλλοι έπαιρναν το μέρος του Ευκράτη κι άλλοι τον αποδοκίμαζαν. Ο Μενεσθέας ήταν διστακτικός. Ήταν έντιμος άνδρας και δεν ήθελε να αδικεί. Ήξερε άλλωστε ότι ο Ευκράτης δεν θα δεχόταν αδιαμαρτύρητα τη διαγραφή του από το μητρώο και θα τον πήγαινε στο δικαστήριο επιστρατεύοντας όλους τους συγγενείς του και εξαγοράζοντας ενδεχομένως μερικούς μάρτυρες. Ο Μενεσθέας έθεσε σε δια βοής ψηφοφορία την πρόταση των αντιπάλων του Ευκράτη. Προς μεγάλη μου ανακούφιση, η πρόταση καταψηφίστηκε με διαφορά ολίγων ψήφων.

Η Κλωτ Μοσέ είναι διακεκριμένη Γαλλίδα ιστορικός, ομότιμη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο VIII του Παρισιού.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
τον κειμένου**

1. Αφού διαβάσεις προσεκτικά το κείμενο, να προσδιορίσεις το σκοπό για τον οποίο έγινε η συνέλευση του δήμου Σφηττού, ποιοι συμμετείχαν σε αυτήν και ποιες ήταν οι νόμιμες διαδικασίες της.

2. Στο κείμενο αναφέρεται ότι ο νόμος, βάσει του οποίου μπορούσε να θεωρηθεί κάποιος γνήσιος Αθηναίος Πολίτης, δε γινόταν πάντα σεβαστός. Σε ποιες περιπτώσεις οι Αθηναίοι καταστρατηγούσαν το νόμο αυτό;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να εντοπίσεις πέντε σύνθετα ρήματα και να γράψεις το πρώτο πρόσωπο Ενικού και Πληθυντικού αριθμού στον Ενεστώτα και στον Παρατατικό. Να προσέξεις ιδιαίτερα τον τρόπο που έχουμε αύξηση του ενεστωτικού θέματος στον Παρατατικό.

Βοήθεια:

Στην απάντησή σου να λάβεις υπόψη τα παρακάτω:

Η αύξηση μένει πάντα όταν τονίζεται: π.χ. γράφω
-έγραφα, αλλά γράφαμε

Εσωτερική αύξηση: Μερικά σύνθετα ρήματα παίρνουν την τονισμένη αύξηση στην αρχή του δεύτερου συνθετικού:

ενδιαφέρει {εν + δια + φέρει} - ενδιέφερε {εν + δια + έφερε}

εγκρίνω {εν + κρίνω} = ενέκρινα, αλλά εγκρίναμε
εκφράζω {εκ + φράζω} - εξ έφραζα {ε(κ)ξ + έ - φραζα},
αλλά εκφράζαμε

εκλέγω - εξέλεγα, αλλά εκλέγαμε εμπνέω {εν + πνέω}
- ενέπνεα {εν + έ-πνεα}

συμβαίνει {συν + βαίνει} - συνέβαινε συμβάλλω-
συνέβαλλα, αλλά συμβάλλαμε

συλλέγω {συν + λέγω} - συνέλεγα, αλλά συλλέγαμε

Προσέχουμε: η συλλαβική αύξηση -ε- δεν παρατηρείται στο α' και β' πρόσωπο πληθυντικού αριθμού, επειδή δεν τονίζεται.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

2. Εάν στη θέση του αφηγητή μιλούσε ο ίδιος ο Μενεσθέας πώς θα διατύπωνε τις σκέψεις του σε ευθύ λόγο;

«Ο Μενεσθέας, επεσήμανε ότι ορισμένοι... πολύ καιρό πριν».

3. Εάν τα λόγια του ηλικιωμένου άνδρα «Επιθυμώ να καταθέσω... την προσοχή» τα παρουσίαζε ο αφηγητής σε πλάγιο λόγο, πώς θα τα διατύπωνε;

1. Στην αθηναϊκή δημοκρατία δε συνέβαινε πάντα να επικρατεί το δίκαιο και τις σχέσεις πολιτών και πολιτείας δε χαρακτήριζε πάντα αμοιβαία εμπιστοσύνη. Να εντοπίσεις αυτά τα προβλήματα και να τα συσχετίσεις με τα ανάλογα σύγχρονα προβλήματα. Να απαντήσεις με ένα κείμενο τριών παραγράφων.

2. Να παρουσιάσεις μια γραπτή εργασία (τριών παραγράφων), στην οποία να συγκρίνεις τις αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στην αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία (όπως παρουσιάζονται σε αυτό το απόσπασμα) με τις αντιλήψεις για τη γυναίκα σε ανάλογες περιστάσεις στη σημερινή Ελλάδα.

Να αξιοποιήσεις την τεχνική της σύγκρισης-αντίθεσης στην ανάπτυξη των παραγράφων.

ΠΑΥΛΟΥ ΜΑΤΕΣΙ

**Η μητέρα
του σκύλου**

Vincent Van Gogh, Οι πατατοφάγοι

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Η μητέρα του σκύλου». Το επεισόδιο διαδραματίζεται στα σκληρά χρόνια της Κατοχής (1941-1944).

«Οι πατάτες»

Η γειτονιά αγριεμένη, θυμάμαι, από την πείνα. Όπου φέρνει είδηση η κυρά - Φανή της Αφροδίτης, η αποθήκη των Λιακοπουλαίων είναι γιομάτη πατάτα. Πότε διαδόθηκε στη γειτονιά και μαζευτήκαμε όλοι στην πλατειούλα μπροστά στην αποθήκη, παρέκει από την εκκλησία μας; Θα 'μαστε και πενήντα νοματαίοι, γυναίκες και παιδιά το πλείστον, Κυριακή μεσημέρι, κάμποσοι είχανε φέρι και ξινάρια να σπάσουνε την πόρτα. Όμως πρόλαβαν και ήρθαν οι Γερμανοί, τους ειδοποίησε ο ίδιος ο Λιακόπουλος, να επιβάλουν την τάξιν, ο όχλος απειλούσε την περιουσία του. Πίσω, μας κάνει η Κανέλλω. Κράταγε κασμά, έτοιμη να ορμήσει, όταν ακούστηκε το καμιόνι. Πίσω, Γερμανοί, μας κάνει, κάντε πίσω, αυτοί δεν φρενάρουν, θα μας λειώσουνε.

Κολλήσαμε όλοι στον απέναντι τοίχο, το καμιόνι σταθμεύει μπροστά στο σπίτι, ο κύριος Λιακόπουλος στο παράθυρο με γραβάτα και ρεμπούμπλικα¹ μάλιστα. Μας κοίταζε, δεν κατάλαβε ο βλάκας.

Οι Γερμανοί γυρίζουν ένα πολυβόλο καταπάνω μας. Εμείς δεν φοβηθήκαμε, γιατί να φοβηθούμε, κάθε μέρα γυρίζανε

1. ρεμπούμπλικα: επίσημο καπέλο

πολυβόλα καταπάνω μας. Μετά κατεβαίνουνε δύο απ' το όχημα, σπάνε το ρολό και ανοίγουν την αποθήκη. Τότε κατάλαβε ο κύριος Λιακόπουλος πως έβγαλε τα μάτια του με τα ίδια του τα χέρια. Σπάνε το ρολό, κοιτάμε, μέσα στην αποθήκη στοίβες τα τσουβάλια.

Οι Γερμανοί αρχίσανε να τα κουβαλάνε στο καμιόνι τους. Ο κύριος Λιακόπουλος, μόλις το είδε αυτό, κάτι έπαθε, τον πήγαν μέσα σηκωτόν οι κόρες του, η μια τον εμπόυχιζε με νερό μάλιστα.

— Δεν θα τις φάμε μεις τις πατάτες, ρε άτιμε, πατάει η Κανέλλω τη φωνή, αλλά ούτε και συ θα τις κάνεις μαύρη αγορά! Μαυραγορίτη!

— Πρόσεχε πως μιλάς, μαντάμ, φωνάζει η μία κόρη Λιακοπούλου, γιατί θα σε καταγγείλω στην Κομμουντατούρ!

— Κάν' το, μωρή γκίόσα, της φωνάζει η κυρία Κανέλλω. Μια μέρα δρόμο είναι οι αντάρτες. Θα βάλω να σου κάψουνε το σπίτι και σας μαζί, θα σου το κάψω εγώ το σπίτι, έχω τον τρόπο! (Και όντως το σπίτι τους κάηκε με την εισβολή των ανταρτών, από σύμπτωση όμως).

Οι Γερμανοί ν' αδειάζουν την αποθήκη, κατάσχεση. Εμείς εκεί μαρμαρωμένοι, να μας τρέχουνε τα σάλια. Βόλια να γίνουν οι πατάτες στην κοιλιά τους, να στομπώξει ο πισινός τους, φώναξε η δεσποινίς Σαλώμη, αν και χαμηλοφώνως καλού-κακού.

Και δεν πλησιάζαμε κανέναν. Στου Λιακόπουλου την πόρτα, το καμιόνι. Απέναντι εμείς όλοι ένα σώμα, η πλατειούλα στη μέση άδεια. Δεν θέλαμε πάρε-δώσε με τους Γερμανούς. Μονάχα να τους σκοτώσουμε θέλαμε. Για τους Γερμανούς, αποφεύγω να σκέφτομαι, γιατί μένω άυπνη και αγριεύω, μέχρι και σήμερα.

Από ένα τσουβάλι που κουβαλούσαν οι δύο Γερμανοί κύλησαν τρεις πατάτες. Εμείς, μάζα στον τοίχο, βογγήξαμε. Μην κουνηθεί καμιά σας, λειι τότε ένας άντρας: ο Γερμαναράς με το μυδράλιο πάνω στο καμιόνι μάζα χαμογέλασε και μας έδειχνε τις χυμένες πατάτες με την κάνη του όπλου του. Μη γελαστεί και προχωρήσει καμιά σας! Ξαναείπε ο άντρας. Οι λοιποί Γερμανοί είχαν σταματήσει το κουβάλημα και μας χάζευαν. Παραμόνευαν. Εγώ, σαν ν' άκουγα τις ανάσες μας. Θα τις λειώσουν τώρα που θα κάνουν όπισθεν, λειι η κυρία

Φανή. Θα τις λειώσουν τα γουρούνια.

Οι Γερμανοί ακίνητοι, γελαστοί. Εμείς ακίνητοι.

Και ξεκόβει τότε ο Φανούλης, το καημένο μου, και προχωράει προς τη μέση της πλατείας, άχαρο σαν κλωσσοπούλι. Εμείς κοκκαλωμένοι. Το Φανούλι κοιτάξε τη μάνα μας σαν χαμογελαστό, και προχώρησε κατά τις πατάτες. Και όταν τις πήρε και τις τρεις στη χούφτα του, ακίνητοι οι λοιποί, σαλτάρει κάτω ο χαμογελαστός Γερμανός με το μυδράλιο και του βαραίει με τον υποκόπανο το χέρι. Πέφτουν οι πατάτες απ' τα χέρια του παιδιού, αυτό όμως εκεί! Έσκυψε να τις μαζέψει. Τουλάχιστον μία. Τότε ο υποκόπανος του χτύπησε ξανά τα δάχτυλα και απανωτά τα χτύπαγε να τα λειώσει. Εγώ νομίζω πως άκουσα τα κοκκαλάκια του καθώς έσπαζαν, αλλά με λένε ζουρλή όπου το διηγέμαι. Το παιδί ουρλιάζει, εμείς μία μάζα κάνουμε να κινηθούμε, όμως οι λοιποί Γερμανοί, τρεις, είχανε γυρίσει τα όπλα τους κατά πάνω μας, άκουσα και τον ήχο εγώ καθώς οπλίζανε. Μαρμαρώνουμε ξανά εμείς, ένα ζυμάρι. Ο στρατιώτης το μυδράλιο το 'χει γυρισμένο τώρα κατά μας. Το παιδί στη μέση της πλατείας να τινάζεται και να φτερακάζει, χόρευε σαν μισοσφαγμένο κοτόπουλο που δεν το πέτυχε καλά με την πρώτη η λεπίδα. Η παλάμη του γυρισμένη ανάποδα, σαν να έδειχνε τον αγκώνα του. Οι Γερμανοί κινάνε να ξαναπιάνουν δουλειά. Κάνουν τρεις δικοί μας άντρες να πάρουν το παιδί, οι Γερμανοί σημαδεύουν πάλι, οι δικοί μας κάνουν πίσω, το παιδί να χορεύει στη μέση.

Και ξεκολλάει από τη μάζα η κυρία Κανέλλω, προχωράει κατά το Φάνη μας. Η μάνα μου λιγωμένη, τα μάτια βασιλεμένα, Παναγία μου, το χεράκι του, φώναξε, τη βαστούσα εγώ, η μισή στα πόδια μου, η μισή στο χώμα, πάλευα μη μου γλιστρήσει. Τελικώς μου έπεσε στο χώμα όλη. Οι στρατιώτες ξαναπιάνουν τα όπλα, τα γυρίζουν καταπάνω της, όμως η κυρία Κανέλλω να προχωράει κατά το παιδί μας σαν παντοκράτορας. Γονατίζει, το παίρνει στην αγκαλιά της, φόραγε μαύρες κάλτσες, μπαρολέ τις λέγαμε τότε, τις αγόραζαν προπολεμικώς οι φτωχότεροι όταν είχαν πένθος, αλλά με την Κατοχή ποιος να κάνει τα χατίρια των νεκρών, ενταφιασμός κι όξω από την πόρτα, γι' αυτό τις κάλτσες μπαρολέ τις δίνανε φτηνά οι έμποροι, άχρηστο εμπόρευμα. Καθώς γονάτισε στο χώμα η κυρία Κανέλλω κι έβαλε το παιδί στην αγκαλιά της, θυμάμαι ξεσκίστηκαν

στα γόνατα οι κάλτσες της και χύθηκαν οι πόντοι μέχρι τα στραγάλια. Την πλησιάζει ένας Γερμανός με περίστροφο, το διάλογο τον θυμάμαι όλον.

Γερμανός : Παιδί δικό σου;

Κυρία Κανέλλω : Ναι. Δικό μου το παιδί.

Γερμανός : Αυτό κλέφτης. Τιμωρία.

Κάνει μια ο Γερμανός και λειώνει τις πατάτες, μία - μία.

Η κυρία Κανέλλω με το ένα γόνατο στα χαλίκια. Το άλλο ανασηκωμένο να στηρίζει το κεφάλι του παιδιού.

Εγώ ήθελα να συνδράμω το αδελφάκι μου, αλλά είχα φοβηθεί και επιπλέον βάσταγα το κεφάλι της μητέρας μου.

Στο μεταξύ ο Γερμανός έλειωσε και την τρίτη πατάτα. Τότε η κυρία Κανέλλω αρχίζει να σηκώνεται και να σούρνει το παιδί κατά μας τους Έλληνες, όσο μπορούσε βέβαια, νηστική γυναίκα, θήλαζε και τα παιδιά της ως πέντε χρονών, όταν δεν είχε ψωμί να τους δώσει. Όπου τη λαβαίνει οργή και βγάνει γλώσσα στον εχθρό.

—Κλέφτης; του λέει του ξένου. Κι εγώ είμαι κλέφτρα! Και τούτοι είναι κλέφτες, δείχνει εμάς τους Έλληνες. Όλοι οι Έλληνες είμαστε κλέφτες. Εσείς ρε τι είσαστε; Έθνος είσαστε; Φυλή είσαστε! Να σας φτύσω τη σημαία! Να χορέψω πάνω στον τάφο που θα δεχτεί τα παιδιά σας ρε!

Κλέφτες είμαστε, τι θες; Αλλά Νταχάου, δεν φτιάξαμε μεις ρε! Ούτε Μπέλσεν.

Η κυρία Κανέλλω είχε περάσει από διαφώτιση, τα ήξερε αυτά. Ο Γερμανός δεν θα πρέπει να γνώριζε ελληνικά άλλα απ' όσα είπε.

Τότε η γυναίκα κατάφερε να σηκώσει το παιδί στην αγκαλιά της και κίνησε κατά μας με οργή θεόρατη. Γύρισε πλάτη στον Γερμανό σαν κουρασμένη, σηκώνει αυτός το όπλο και βγάζει μια φωνή. Αλτ! Η κυρία Κανέλλω, δίχως να γυρίσει να τον κοιτάξει. Μόνο μίλησε, εμάς κοιτάζοντας.

— Θα μου ρίξεις; του κάνει. Σ' έχω άξιο. Ξέρετε να βαράτε γυναίκες εσείς.

Και περίμενε ακίνητη. Περίμεναν και οι Γερμανοί. Περιμέναμε και μεις. Γυρίζει εκείνη τότε κατά τον Γερμανό ατρόμητη και τον αρχίζει βρσίμιο.

— Δεν θα ρίξεις; Άντε, ρίξε μου! Να τελειώνουμε! Έχω τρεις μέρες να φάω, και τα παιδιά μου με βαράνε που δεν τους πάω φαΐ. Και ο Τσώρτσιλ όλο φούμαρα μας λέει απ’ το ραδιόφωνο - βαράτε να ξεκουραστώ, σκοτίστηκα. Τρεις μέρες νηστικοί στο σπίτι. Και οι γυναίκες οι δικές σας τρώνε στα σπίτια σας, που να μην αξιωθείτε να ταφείτε σε δικά σας νεκροταφεία. Οι γυναίκες οι δικές σας τρώνε, και φτιάχνουν αμπαζούρ από ανθρώπο δέρμα! Βάρα, άτιμε! Βαράτε και σεις, κάνει στους λοιπούς Γερμανούς, όλοι τους με το χέρι έτοιμο στο όπλο τους.

— Δυστυχώς, κυρία Κανέλλω μου, της είπα εγώ στο μνημόσυνο της μαμάς, καθώς κουβεντιάζαμε τα παρελθόντα, δυστυχώς δεν μας τα πλήρωσαν ποτέ οι Γερμανοί. Ούτε τότε ούτε μετά. Και ούτε τους το ζητάμε να πληρώσουν. Δεν είδες που τους έχουμε σήμερα συμμάχους ακριβούς και αυτοί καταδέχονται και δέχονται για εργάτες τους άντρες μας, και τα Ηνωμένα Έθνη μάς έχουνε σουζα! Αυτοί μας ήρθαν από πάνω. Κι ας νικήσαμε εμείς.

— Πού νικήσαμε, Ρουμπινάκι, κάνει η κυρία Κανέλλω, πού νικήσαμε τα κακόμοιρα; Και την παίρνουν τα κλάματα. Ενώ για τον θάνατο της μαμάς μου ούτε ένα δάκρυ. Μονο στην κηδεία του αντρός της είχε κλάψει, ας είναι, το παραβλέπω κι αυτό.

Του γυρίζει τις πλάτες του Γερμαναρά η κυρία Κανέλλω και κινάει κατά το μέρος μας.

Ο Γερμανός δεν έριξε. Στο μεταξύ, κάπου το πήρε είδηση και έρχεται φουριόζος με τα άμφια του ο παπα-Ντίνος, άφησε γάμο στη μέση, ανέμιζε το πετραχήλι του.

Στάθηκε, δεν μίλησε καθόλου. Η κυρία Κανέλλω με πλησιάζει, σηκώσου Ασημίνα, λέει στη μάνα μου, έλα να κοιτάξουμε το χέρι του παιδιού, δεν είναι ώρα για λιποθυμίες. Και μας πήρε στο σπίτι της. Εγώ ξοπίσω τους να κρατάω το λειωμένο χέρι του παιδιού μας, ανεβήκαμε, σκίσαμε κάτι σκουτιά, σιγυρίσαμε το χεράκι του Φανούλη, δεν μίλαγε τραμάρα μου το καπερό.

Έξω, ούτε είδα τι απόγινε, κρατούσα τη λεκάνη και ξεπλύναμε το χέρι με βορικό και χαμαίμηλο. Εξαιτίας ο παπα-Ντίνος, φαίνεται, οι Γερμανοί έφυγαν. Με τις πατάτες.

Ο Παύλος Μάτεσις (1933-2013) Έλληνας πεζογράφος και θεατρικός συγγραφέας.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Στο επεισόδιο τα πρόσωπα χωρίζονται σε τρεις ομάδες εχθρικές μεταξύ τους. Να τις εντοπίσεις, να τις ονομάσεις και να καταγράψεις αναλυτικά τα συναισθήματα που εκφράζει η κάθε μία ομάδα για τις άλλες δύο.

2. Πώς συμπεριφέρονται και αντιδρούν τα γυναικεία και αντρικά πρόσωπα που παρουσιάζονται στο αφήγημα;

3. Να τιτλοφορήσεις διαφορετικά το απόσπασμα και να αιτιολογήσεις την επιλογή σου.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Με ποια ρήματα και σε ποιους χρόνους γίνεται φανερό ότι το πρόσωπο που αφηγείται την ιστορία ήταν αυτόπτης μάρτυρας των επεισοδίων και τα θυμάται μετά από χρόνια;

2. Το πρόσωπο που αφηγείται και τα υπόλοιπα πρόσωπα του αφηγήματος δεν εκφράζονται με τον ίδιο γλωσσικό τρόπο. Να εντοπίσεις τις διαφορές.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Στο κείμενο δεν έχουν όλα τα πρόσωπα την ίδια στάση απέναντι στον κατακτητή. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, οι Έλληνες παρουσιάζονται διχασμένοι και συγκρούονται μεταξύ τους; (Να το αιτιολογήσεις με βάση όσα παρουσιάζονται στο απόσπασμα αυτό).

2. «Κλέφτης; του λέει... Ούτε Μπέλσεν». Η Ελληνίδα εκφράζεται με οργή και με περιφρόνηση όχι μόνο για τους εκπροσώπους των κατακτητών αλλά για ολόκληρο το λαό τους. Να εξηγήσεις έναν από τους λόγους (όπως φαίνεται εδώ) που συντελούν στη δημιουργία απορριπτικών τάσεων απέναντι σε ολόκληρους λαούς.

3. Εάν είσαι ο Φανούλης, πώς θα διηγηθείς το περιστατικό που έζησες ύστερα από τόσα χρόνια, στα δικά σου παιδιά; (300 λέξεις).

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ

«Πολυτεχνείο»

Τα παιδιά από τον πομπό τους καλούσαν τον κόσμο να κατέβει στο χώρο του Πολυτεχνείου.... να συμπαρασταθεί... και όταν κατέβηκαν και σε συνέχεια κατέβηκε και η αστυνομία με τα δακρυγόνα και τα όπλα, και γέμισαν οι δρόμοι τραυματίες και πληγωμένους και κυνηγημένους, τότε οι πομποί άρχισαν να κάνουν εκκλήσεις στον κόσμο να στείλει φαρμακευτικά είδη και αιμοδότες και φορεία, ενώ συγχρόνως ζητούσαν και νοσοκόμους και πάλι φορεία... και πάλι γιατρούς... Οι ιεροί χώροι των μαθημάτων είχαν μεταβληθεί σε χειρουργεία πολεμικού μετώπου... Οι πομποί επαναλάβαιναν και φώναζαν στο στρατό να μη χτυπάει, γιατί τα παιδιά είναι άοπλα. «Είμαστε άοπλοι... είμαστε άοπλοι! Μη χτυπάτε...» Οι ύαινες καταλαβαίνουν από τέτοια γλώσσα; Ο κοσμάκης έκανε ότι μπορούσε.... γέμισε το Πολυτεχνείο τρόφιμα: κονσέρβες, ψωμιά, παξιμάδια, φρούτα ... Ωστόσο τα τάνκς παραβίασαν τις πόρτες και πέρασαν μέσα σκοτώνοντας τα παιδιά τα ανεβασμένα στα κάγκελα... τα σκόρπια στην αυλή... Κινδύνεψε από τραύμα διαμπερές και ο γιος του ποιητή Κουλουφάκου και η κόρη της συγγραφέως Δαμιανάκου... ενώ οι γύρω χώροι γέμισαν αίματα και ξαπλωμένα, πληγωμένα παιδιά. Ακόμα και σήμερα (συνεχίζω μήνες αργότερα) ύστερα από τόσους μήνες -γράφω τον Απρίλη του 1974- δεν έχει γνωσθεί ο σωστός αριθμός των σκοτωμένων. Η κυβέρνηση άρχισε να τους βγάζει εννέα, ύστερα τους είπε έντεκα... οι ξένοι σταθμοί όλοι τους λέγανε πως ξεπερνούν τους εκατό, ενώ η Ντόυτσε Βέλε τους ανέβασε σε τριακόσιους πενήντα... το σωστό είναι πως γίνηκε μακελειό. Γιατί; Από

έρωτα στο έγκλημα αποτελείωναν τα τραυματισμένα παιδιά! Τι μπορούσαν να κάμουν άοπλα φοιτητάκια, άπειρα... Ίσως φοβήθηκαν τον ξεσηκωμό του κόσμου· που πραγματικά είχε αρχίσει να κατεβαίνει αθρόος στο χώρο του Πολυτεχνείου....

Σε μια στιγμή, από το κρεβάτι που βρισκόμουν ξαπλωμένη, κάτι μίλησε μέσα μου:

— Αναστασία! φωνάζω στη νύφη μου -τη γυναίκα του Ραδάμανθου- σήκω ντύσου!

— Πού να πάμε; με ρωτάει απορημένη.

— Στο Πολυτεχνείο!

— Να κάνουμε τι εμείς, γριές γυναίκες...

— Σε τούτη την περίπτωση είναι καλό που είμαστε γριές... ξέρεις πόσο θα τονωθούν τα παιδιά να δουν δύο γυναίκες, τόσο γριές, να τους συμπαραστέκονται;

— Μα δε κοιτάς τώρα τα χάλια σου, μόνο σου μπήκε στο νου τέτοια κουζουλάδα....

Απάνω στην ώρα χτύπησε η πόρτα και μπήκε μέσα αλαφιασμένη η Βενετία Καπετανάκη. Είχε συνοδέψει μια μάνα, φίλη της, ως το Πολυτεχνείο, να δει μήπως καταφέρει να μπει μέσα και να πείσει τους δυο γιους της να φύγουν... εκεί στην πόρτα του Πολυτεχνείου τις βρήκαν τα δακρυγόνα και τις τύφλωσαν. Ήρθε η Βενετία και ζητούσε βαζελίνη... κάτι να της δώσουμε να αλαφρώσουν τα μάτια της, για να μπορέσει να οδηγήσει το αυτοκίνητό της... τότε είπα, αφού η Αναστασία δε θέλει να 'ρθει, να βρω τουλάχιστον κανένα παιδί της εμπιστοσύνης, να στείλω εις χρήμα τη συμπαραστάσή μου.... Και βρήκα, αλλά ήταν το καημένο βουτηγμένο στη θλίψη... «Δε μας χρειάζονται πια, κυρία Αλεξίου, χρήματα... να ξέρατε τι ποσά έδινε ο κόσμος, μα τώρα τα τάνκς παραβίασαν το χώρο του Πολυτεχνείου, που το είχαν κηρύξει άσυλο απαραβίαστο, και δέρνουν, σκοτώνουν... πεδίων μάχης γίνηκε το Πολυτεχνείο μας...».

Ε. Αλεξίου (1894-1988): Αξιόλογη Ελληνίδα πεζογράφος. Έργα της: Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή, Γ΄ Χριστιανικών Παρθενεωγενίων, Άνθρωποι, Λούμπεν κ.α.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Να εντοπίσεις τα σημεία του κειμένου, τα οποία μας πληροφορούν για το χρόνο που συνέβησαν τα γεγονότα (όσα παρουσιάζονται στην αφήγηση) και για το χρόνο της καταγραφής τους από τη συγγραφέα.

2. Ποιες είναι οι πηγές πληροφόρησης της συγγραφέως και πώς τις αξιοποιεί; Δικαιολογούν τον τίτλο του βιβλίου «Από πολύ κοντά»;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να ονομάσεις και να προσέξεις τη λειτουργία των σχημάτων λόγου (μεταφορά, παρομοίωση, προσωποποίηση κ.ά.) στις παρακάτω εκφράσεις:

- «... οι πομποί άρχισαν να κάνουν εκκλήσεις στον κόσμο
[...] ενώ συγχρόνως ζητούσαν γιατρούς και νοσοκόμους
[...] οι πομποί επανέλαβαν και φώναζαν στο στρατό...»
- «... Οι ύαινες καταλαβαίνουν από τέτοια γλώσσα;...»
- «... Από έρωτα στο έγκλημα...»
- «... κάτι μίλησε μέσα μου...»
- «... μπήκε στο νου μου τέτοια κουζουλάδα...»
- «... να αλαφρώσουν τα μάτια της...»

2. Να δημιουργήσεις οικογένειες λέξεων από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: πομπός - εκκλήσεις - φορεία - τραύμα - αίματα - περίσταση.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. «Η κυβέρνηση άρχισε να τους βγάζει εννέα, ύστερα τους είπε έντεκα... οι ξένοι σταθμοί όλοι τους λέγανε πως ξεπερνούσαν τους εκατό, ενώ η Ντόϋτσε Βέϊε τους ανέβαζε σε τριακόσιους πενήντα... το σωστό είναι πως γίνηκε μακελειό».

Για ποιο λόγο υπήρχε τέτοια διαφοροποίηση της πληροφορίας ως προς τον αριθμό των νεκρών; Και σήμερα για ένα γεγονός υπάρχουν πολλές εκδοχές με αποτέλεσμα να προκαλείται σύγχυση του πολίτη. Εσύ, πώς διαμορφώνεις άποψη μέσα από το πλήθος των πληροφοριών; (δύο παράγραφοι)

2. Στο απόσπασμα περιέχονται μια εκτεταμένη (από την αφηγήτρια) και μια συνοπτική (από έναν νέο του Πολυτεχνείου) αφήγηση των γεγονότων. Αν ζούσες και εσύ αυτά τα γεγονότα ως αυτόπτης μάρτυρας, να τα καταγράψεις με τη μορφή ημερολογίου.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

Μυθιστόρημα Ι'

Μυθιστόρημα: «Είναι τα δύο του συνθετικά που μ' έκαναν να διαλέξω τον τίτλο αυτής της εργασίας: ΜΥΘΟΣ, γιατί χρησιμοποίησα αρκετά φανερά μια ορισμένη μυθολογία, ΙΣΤΟΡΙΑ γιατί προσπάθησα να εκφράσω με κάποιον ειρμό, μια κατάσταση τόσο ανεξάρτητη από μένα, όσο και τα πρόσωπα ενός μυθιστορήματος», Γ. Σεφέρης (σημείωση στην πρώτη έκδοση, Αθήνα, «Κασταλία», τυπογραφείο «Εστία», Μάρτης 1935, 150 αντίτυπα αριθμημένα).

Το ποίημα που ακολουθεί ανήκει στην ποιητική συλλογή «Μυθιστόρημα» και έχει τιτλοφορηθεί με το δείκτη 1. Ο τίτλος που δίνεται είναι ψευδοτίτλος και κειμενικός, επειδή επαναλαμβάνεται αυτούσιος στο ποιητικό κείμενο.

Ο Τόπος μας είναι κλειστός

*Ο τόπος μας είναι κλειστός, όλο βουνά
που έχουν σκεπή το χαμηλό ουρανό μέρα και νύχτα.
Δεν έχουμε ποτάμια, δεν έχουμε πηγάδια, δεν έχουμε πηγές,
μονάχα λίγες στέρνες, άδειες κι αυτές, που ηχούν και που
τις προσκυνούμε.*

*Ήχος στεκάμενος κόφιος, ίδιος με τη μοναξιά μας
ίδιος με την αγάπη μας, ίδιος με τα σώματά μας.
Μας φαίνεται παράξενο που κάποτε μπορέσαμε να χτίσουμε
τα σπίτια, τα καλύβια και τις στάνες μας.
Κι οι γάμοι μας, τα δροσερά στεφάνια και τα δάχτυλα
γίνονται αινίγματα ανεξήγητα για την ψυχή μας.
Πώς γεννηθήκαν, πώς δυναμώσανε τα παιδιά μας;*

*Ο τόπος μας είναι κλειστός. Τον κλείνουν
οι δυο μαύρες Συμπληγάδες. Στα λιμάνια
την Κυριακή σαν κατεβούμε ν' ανασάνουμε
βλέπουμε να φωτίζονται στο ηλιόγεμα
σπασμένα ξύλα από ταξίδια που δεν τέλειωσαν
σώματα που δεν ξέρουν πια πώς ν' αγαπήσουν.*

Γ. Σεφέρης (1900-1971): Κορυφαίος νεοέλληνας ποιητής. Του απονεμήθηκε το 1963 το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας. Έργα του: Η Στέρνα, Μυθιστόρημα, Ημερόγιο καταστρώματος Α' και Β' κ.ά.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Να εντοπίσεις τους στίχους, στους οποίους μπορείς να αναγνωρίσεις χαρακτηριστικά του ελληνικού τοπίου, της λαϊκής μας παράδοσης και των ασχολιών των κατοίκων.

2. Ακούγοντας τη φωνή του ποιητή να εντοπίσεις τους στίχους, στους οποίους η φωνή αυτή περιγράφει ή απορεί.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να εντοπίσεις στίχους, οι οποίοι δημιουργούν εντυπώσεις αισθήσεων (εικονοποιία: οπτικές, ηχητικές, απτικές, οσφρητικές και γευστικές εντυπώσεις). Σε ποιους από τους παραπάνω στίχους έχουμε μεταφορές, προσωποποιήσεις και παρομοιώσεις;

2. Να αναζητήσεις και να σχολιάσεις τις επαναλήψεις του ποιητικού κειμένου, καθώς επίσης και τις ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. «... Μας φαίνεται παράξενο που κάποτε μπορέσαμε να χτίσουμε/ τα σπίτια, τα καλύβια και τις στάνες μας. Κι οι γάμοι μας, τα δροσερά στεφάνια και τα δάχτυλα/ γίνονται αινίγματα ανεξήγητα για την ψυχή μας./ Πώς γεννηθήκαν, πώς δυναμώσανε τα παιδιά μας;»

Στους παραπάνω στίχους η απορία του ποιητή κλιμακώνεται σταδιακά, για να καταλήξει στη διατύπωση της απορίας με ευθεία ερώτηση. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, φαίνεται παράξενο το γεγονός ότι οι άνθρωποι αυτού του τόπου κάποτε μπόρεσαν να χτίσουν τα σπίτια τους σ' αυτόν και γιατί αποτελεί αίνιγμα ανεξήγητο το γεγονός ότι παντρεύτηκαν, γέννησαν και μεγάλωσαν παιδιά;

Τ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ

**Η συμμορία
των δεκατριών**

«Τι είναι αυτό το μικρό βιβλίο: σχολικά προγράμματα κι εκθέσεις, γράμματα, ένα προσωπικό ημερολόγιο, κάποιοι στίχοι, το καταστατικό μιας συμμορίας, βαλμένα στη χρονολογική σειρά που τα έγραψε ένα παιδί δώδεκα χρονών, εσωτερικό σ' ένα σχολείο, την Αναργύρειο και Κοργιαλέναιο Σχολή, στις Σπέτσες, τον καιρό που ξεσπάει ο πόλεμος με την Ιταλία». **Τίτος Πατρικίος, Δυο λόγια στην αρχή του βιβλίου, έκδοση Διάττων, Αθήνα 1990.**

Τετάρτη 30 Οκτωβρίου

Ξέρουμε πως οι Έλληνες δεν έχουν χάσει ούτε μία σπιθαμή εδάφους. Τα καταφύγια προχωρούν και κοντεύουν να τελειώσουν, ιδίως του Ε΄.

Οι Ιταλοί εξακολουθούν τις άναδρες αεροπορικές τους επιθέσεις εναντίον των Ελληνικών πόλεων. Σήμερα το πρωί γέλασα πολύ. Μα πάρα πολύ, γιατί είχαμε ένα παλιό καρότσι και προσπαθούσαμε να το διορθώσουμε για να κουβαλάμε ξύλα - γιατί χθες κουβαλούσαν οι Βόντας, Χιδίρογλου, Σκουλούδης και Στέρεν-Μπόγκεν και το καρότσι μισοδιάλυσε. Σήμερα κόλλησα και γω σ' αυτούς. Αφού το διορθώσαμε υποφερτά, πήγαμε ξύλα, αλλά το ξανασπάσαμε και περάσαμε όλη την ημέρα με γέλια.

Το Ε΄: Το πέμπτο κτίριο όπου ήταν οι κοιτόνες των μεγαλύτερων μαθητών.

Παρασκευή 22 Νοεμβρίου

Ζήτω!! Η θρυλική Κορυτσά απελευθερώθη και οι Ιταλοί κυνηγούνται κατά πόδας. Καθώς έκανα κούνια στο υπόστεγο μαζί μ' άλλα παιδιά, ακούσαμε φωνές. Νομίσαμε πως κάποιος μαλώνουν και τρέξαμε να δούμε. Μα όλοι φώναζαν πως πήραμε την Κορυτσά. Μας έπιασε ακράτητος ενθουσιασμός. Το είχε πει το ραδιόφωνο στα Γαλλικά. Στο φαί ήλθε και μας το 'πε ο Ζούκης, αφού το είπε πριν στους μεγάλους. Το Μπουζούκι πετούσε απ' τη χαρά του. Οι καμπάνες χτυπούσαν 2-3 ώρες. Χτύπησε και η δικιά μας. Το βράδυ τα ραδιόφωνα σπάσανε να το λένε.

Ζούκης: Ο φιλόλογος Γ. Ζούκης, Διευθυντής τότε της Σχολής.
Το Μπουζούκι: παρατσούκλι του Γ. Ζούκη

Δευτέρα 25 Νοεμβρίου

Σήμερα πάλι μάθημα. Αλλά οι Ιταλοί υποχωρούν και φεύγουν σαν λαγοί. Η συμμορία όλο και προοδεύει. Χθες πήραμε όλοι βιβλιαράκια για ταυτότητες.

Τρίτη 26 Νοεμβρίου

Σήμερα μάθημα. Τίποτα σπουδαίο. Άρχισα να παίζω βόλους στα ψέματα, για να τους θυμηθώ. Οι Ιταλοί φεύγουν. Άρχισαν πρόχειρα διαγωνίσματα για το βαθμό του διμήνου.

Τίτος Πατρίκιος: Σύγχρονος Έλληνας ποιητής

***A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου***

1. Στο ημερολόγιο καταγράφονται επεισόδια της καθημερινότητας και επεισόδια του ελληνοϊταλικού πολέμου. Να διακρίνεις τα ιστορικά γεγονότα με τη σειρά που συνέβησαν.

2. Να αιτιολογήσεις τον τίτλο από την ανάγνωση των παραπάνω σελίδων του ημερολογίου.

***B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου***

1. Η καταγραφή στο ημερολόγιο χαρακτηρίζεται από χιούμορ. Να εντοπίσεις και να σχολιάσεις τα χιουμοριστικά στοιχεία.

2. Η αφήγηση των περιστατικών είναι σύντομη και τα γεγονότα τοποθετούνται στη χρονική σειρά τους. Να εντοπίσεις τη λειτουργία των χρονικών επιρρηματικών προσδιορισμών στο κείμενο.

***Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου***

1. Πώς βιώνεται ο πόλεμος από τον αφηγητή και τη συντροφιά του; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου με στοιχεία του κειμένου.

2. Πρόσφατα ζήσαμε όλοι τα γεγονότα του πολέμου σε γειτονική μας περιοχή. Παράλληλα, οι δραστηριότητές μας συνεχίστηκαν ομαλά. Να συντάξεις ένα ημερολόγιο τριών ημερών, όπου τα περιστατικά που σου συνέβησαν να διαπλέκονται με σκηνές, σχόλια, αντιδράσεις σχετικές με τον πόλεμο.

6η Ενότητα

Ο άνθρωπος ως πολίτης

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ

Εκκλησιάζουσες
(μετάφρ. Κ. Ταχτήης)

«Οι γυναίκες της Αρχαίας Αθήνας με επικεφαλής την Πραξαγόρα μεταμφιέζονται σε άντρες και ψηφίζουν στην Εκκλησία του δήμου να δοθεί η εξουσία στις γυναίκες. Οι γυναίκες αποφασίζουν, εκτός των άλλων, να μην υπάρχει ατομική ιδιοκτησία, οπότε ο κάθε πολίτης πρέπει να δώσει την κτηματική περιουσία και τα χρήματά του στο Κράτος...»

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Καλέ, δεν είμαστε με τα καλά μας! Τρελαθήκανε, αν φαντάζονται πως θα τους δώσω εγώ τα πράματά μου. Μα τον Ποσειδώνα, ποτέ των ποτών! Θα περιμένω πρώτα να δω πώς θα εξελιχθεί η κατάσταση, θα το σκεφτώ και βλέπουμε. Ακούς εκεί -να πάω λέει να τους παραδώσω όλες μου τις οικονομίες-πράματα που 'χω ιδρώσει να τα φτιάξω... Τί κάνεις εσύ εδώ; Γιατί έβγαλες τα πράματά σου στο δρόμο - μετακομίζεις ή τα πας για ενέχυρο;

ΧΡΕΜΗΣ

Ούτε το 'να ούτε τ' άλλο.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Τότε, γιατί τα 'βαλες έτσι στη γραμμή; Τα πουλάς;

ΧΡΕΜΗΣ

Κάθε άλλο. Πηγαίνω να τα παραδώσω στο κράτος σύμφωνα με το νέο νόμο.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Το λες με τα σωστά σου;

ΧΡΕΜΗΣ

Με τα σωστότατα.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Μα το Δία, πες μου, σου 'χει στρίψει;

ΧΡΕΜΗΣ

Πώς μου 'χει στρίψει;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Τι θα πει πώς - έτσι.

ΧΡΕΜΗΣ

Δηλαδή είναι κακό να πειθαρχεί κανείς στους νόμους;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Ποιους νόμους, βρε φουκαρά μου!

ΧΡΕΜΗΣ

Τους νόμους - τους νόμους που ψηφίζονται.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Που ψηφίζονται, λέει. Α, μα εσύ 'σαι ανόητος.

ΧΡΕΜΗΣ

Ανόητος; Εγώ;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Εμ, ποιος, εγώ; Ο μεγαλύτερος ηλίθιος της Αθήνας.

ΧΡΕΜΗΣ

Γιατί δηλαδή, επειδή είμαι νομοταγής;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κι έχεις την εντύπωση πως οι νομοταγείς είν' έξυπνοι;

ΧΡΕΜΗΣ

Αυτός δεν είν' ο ορισμός του μυαλωμένου ανθρώπου;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κολοκύθια! Νομοταγείς είναι μονάχα οι βλάκες, καικομοίρη μου.

ΧΡΕΜΗΣ

Δηλαδή εσύ δεν έχεις σκοπό να παραδώσεις;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Αστείεύεσαι; Άσε να δούμε πρώτα τί θα κάνει ο κοσμάκης, και βλέπουμε.

ΧΡΕΜΗΣ

Τι άλλο θα κάνει - θα παραδώσει.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Να το δω και να μην το πιστέψω.

ΧΡΕΜΗΣ

Πάντως, απ' τις συζητήσεις που ακούω στο δρόμο, όλοι έτσι λένε.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Ουχ, τι λένε τώρα!

ΧΡΕΜΗΣ

Θα τα φορτώσουν, λέει, στον ώμο και θα πάνε να τα δώσουν.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Θα τα φορτώσουν - βέ-ε-βαια!

ΧΡΕΜΗΣ

Α, θα με τρελάνεις - εσύ δεν πιστεύεις σε τίποτα.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Τί να πιστέψει πια κανείς, τί να πιστέψει.

ΧΡΕΜΗΣ

Που να σε πάρει ο Δίας και να σε σηκώσει.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Ω, καλά – από σηκώματα πια πήξαμε... Μα δε μου λες –όχι, σοβαρά τώρα– νομίζεις πως υπάρχει άνθρωπος γνωστικός που θα πάει να παραδώσει τα υπάρχοντά του; Αυτό το πράμα, βρε παιδί μου, δεν είναι μεσ’ στις παραδόσεις μας - δεν είμαστε εμείς απ’ αυτούς που δίνουν εύκολα. Εμάς μας αρέσει να τα παίρνουμε. Είμαστε σαν τους θεούς μας. Το βλέπεις και στα χέρια των αγαλμάτων τους. Πας να προσευχηθείς να σου κάνουμε μια χάρη, κι αυτοί απλώνουν την παλάμη, όχι για να σου δώσουν, μα σαν να θέλουν να σου πάρουν.

ΧΡΕΜΗΣ

Ωχ, άσε με τώρα καημένη, άσε με να κάνω τη δουλειά μου, γιατί όλ’ αυτά θέλουνε δέσιμο. Πού στην ευχή είναι το λουρί μου...

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Δηλαδή, σοβαρά, θα τα πας;

ΧΡΕΜΗΣ

Ναι, που να πάρει ο Δίας. Να δέσω μόν’ αυτά τα στρίποδα.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Ε ρε, βλακεία που σε δέρνει! Αντί να περιμένεις πρώτα να δεις τί θα κάνουνε οι άλλοι, για να -

ΧΡΕΜΗΣ

Να κάνω τί;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Να κερδίσεις χρόνο, βρε παιδί μου. Παρελκυστική πολιτική, δεν καταλαβαίνεις τώρα;

ΧΡΕΜΗΣ

Και τι θα βγάλω;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Πώς τι θα βγάλεις; Πες πως γίνεται σεισμός. Πρώτη φορά είναι; Ή καμιά μεγάλη πυρκαϊά. Ή, εκεί που πάνε όλοι να

παραδώσουνε τα πράματά τους, βλέπουνε να περνάει στο δρόμο μια μαύρη γάτα και γυρίζουνε στο σπίτι τους - τόσο μπουμπουνοκέφαλος είσαι;

ΧΡΕΜΗΣ

Νόστιμο θα 'τανε να κάθομαι να δένω, κι ύστερα να μην ξέρω τί να τα κάνω.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Έλα ντε! Τι φοβάσαι - μη χάσεις τη σειρά σου; Μην ανησυχείς καθόλου, όποτε και να τα πας, θα τα δεχτούνε.

ΧΡΕΜΗΣ

Και πού τα ξέρεις εσύ όλ' αυτά;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Χρειάζεται σοφία; Ξέρω αυτούς εδώ, καημένε. Τη μια λένε και την άλλη ξελένε.

ΧΡΕΜΗΣ

Κι εγώ σου λέω πως θα τα πάνε.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κι αν δε τα πάνε;

ΧΡΕΜΗΣ

Θα τα πάνε.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κι αν τους εμποδίσουν άλλοι;

ΧΡΕΜΗΣ

Θα πέσει ξύλο.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κι αν τις φάνε;

ΧΡΕΜΗΣ

Θα τα παρατήσω κι εγώ στο δρόμο και θα φύγω.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κι αν στα κλέψουν;

ΧΡΕΜΗΣ

Α, που να σκάσεις πια!

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κι αν σκάσω εγώ, θα βγάλεις εσύ τίποτα;

ΧΡΕΜΗΣ

Σκάσ' εσύ κι ας μη βγάλω.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Ωστε τ' αντέχει η καρδιά σου να πας να τους τα δώσεις;

ΧΡΕΜΗΣ

Τ' αντέχει. Νά, βλέπω και τους γείτονες - αρχίσανε κι αυτοί να κουβαλάνε.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Μου είναι αδύνατο να φανταστώ τον Αντισθένη το σπαγκοραμμένο να δίνει τα υπάρχοντά του. Θα προτιμούσε να βγάζει επί ένα μήνα τ' άντερά του, παρά να βγάλει απ' το πουγκί του να συνεισφέρει κι αυτός κάτι.

ΧΡΕΜΗΣ

Μωρέ, άσε μας ήσυχους.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Και τί θα δώσουν μερικοί αδέκαροι καλλιτέχνες, σαν τον Καλλίμαχο το χορογράφο;

ΧΡΕΜΗΣ

Πιο πολλά από κάτι εκατομμυριούχους σαν τον Καλλία.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Ε, λοιπόν, αυτός ο άνθρωπος δεν έχει καθόλου μυαλό - να πάει να δώσει την περιουσία του.

ΧΡΕΜΗΣ

Πολύ τραγικά μας τα λες.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Τί τραγικά, βρε άνθρωπέ μου. Σαν να μην ξέρουμε τώρα τί θα γίνεται κάθε μέρα με κάτι τέτοιους νόμους. Δε θυμάσ' εκείνο το νόμο για τ' αλάτι, που δεν εφαρμόστηκε ποτέ;

ΧΡΕΜΗΣ

Τον θυμάμαι.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Και τον άλλο με τις χάλκινες δραχμές, που αντί να μας βγει σε καλό, οδήγησε στην υποτίμηση;

ΧΡΕΜΗΣ

Αν τον θυμάμαι λέει! Η ψυχούλα μου το ξέρει τί ακριβά τον πλήρωσα. Μόλις είχα πουλήσει τα σταφύλια, θυμάμαι, κι οι χάλκινες δραχμές έτρεχαν κι απ' τα μπατζάκια μου. Πάω, λοιπόν, στην αγορά να ψωνίσω αλεύρι κι εκεί που κράταγα το τσουβάλι ανοιχτό, φωνάζει ο κήρυκας: «Αποσύρονται οι χάλκινες δραχμές απ' την κυκλοφορία! Του λοιπού θα γίνονται δεκτές μόνον οι ασημένιες»!

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Τί πας μακριά, καημένε. Πέρσι ακόμα δε νομίζαμ' όλοι πως θα μαζεύντουσαν σαράντα τάλαντα απ' την ειδική εισφορά που' χε προτείνει ο συνονόματος του συχωρεμένου του Ευριπίδη; Κι όλος ο κόσμος έλεγε, «βρε, τί χρυσό παιδί αυτός ο Ευριπίδης, μόνο μ' αυτό το μέτρο θα βγούμε απ' το αδιέξοδο». Κι ύστερα, όταν είδαμε πως, αντί για καλύτερα, πηγαίναμε χειρότερα, του πετάξαμε κατράμια και τον κάναμε μαύρο;

ΧΡΕΜΗΣ

Τώρα δεν είναι πια το ίδιο, κύριε έξυπνε. Τότε κυβερνούσαμε εμείς. Τώρα κυβερνάνε οι γυναίκες.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Ο Ποσειδώνας να βάλει το χέρι του. Γιατί, στο λέω γω και να το ξέρεις: αυτές οι κατρουλούδες θα τα κάνουν μούσκεμα.

ΧΡΕΜΗΣ

Ωχ, καημένε. Ανοίγεις το στόμα σου και δεν ξέρεις τί λες.

Παιδί! Φέρ' το κοντάρι να φορτώσουμε.

ΚΗΡΥΚΑΙΝΑ

Επείγουσα ανακοίνωση! Αθηναίοι πολίτες!
Καλείσθε όλοι απ' τη νέα μας κυβέρνηση
σύμφωνα με το νόμο που ισχύει από σήμερα
να πάτε το ταχύτερον στην κλήρωση
του λαχείου, για να πληροφορηθείτε
πού θα φάτε! Τα τραπέζια είν' έτοιμα
μ' ό,τι τραβά η καρδιά σας. Στ' ανάκλιτρα
στρώσαν προβιές και μαξιλάρια
για τα οπίσθιά σας. Τα κρασιά όπου νά' ναι
φτάνουν. Τα τηγάνια είναι στη φωτιά.
Έχουμε διάφορα παστά, ξιφιό σουβλάκι,
λαγό στη σκάρα, φρούτα κι αμυγδαλωτά.
Τα κορίτσια μας μ' ανθόνερο προσμένουν
στη σειρά κι αυτά, για να σας ράνουν.
Κι από τις ανύπαντρες, όσες δεν πλέκουνε
στεφάνια, σας περνάν τη φάβα σας
από τα τρυπητά. Μια ομάδα αξιωματικών
πλένει μέσα - έξω τ' άπλυτα των γυναικών.
Ο Γέρων πέταξε το επίσημο ένδυμά του,
φόρεσ' ανοιχτή χλαμύδα και τα σάνταλά του,
και τη στιγμή αυτή τον βλέπουμε παρέα
μ' άλλον έναν ογδοντάρη νεαρό να προχωράνε,
κάτι λέει ο ένας στον άλλο και γελάνε...
Να και το ψωμί ζεστό - ζεστό. Ελάτε το λοιπόν,
ελάτε. 'Τοιμάστε τα δοντάκια σας να φάτε!

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Εγώ λέω να πηγαίνω. Αφού είναι κυβερνητική απόφαση,
είμαι υποχρεωμένος να συμμορφωθώ.

ΧΡΕΜΗΣ

Πού πας, αφού δεν έχεις παραδώσει τίποτα.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Τί θα πει πού πάω - να φάω. Δεν άκουσες τί είπε;

ΧΡΕΜΗΣ

Ε λοιπόν, αν σου δώσουνε να φας πριν παραδώσεις την
περιουσία σου, θα πει πως πράγματι δεν έχουνε μυαλό.

Σκίτσα: Γ. Ακοκαλίδης

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Θα παραδώσω, βρε αδερφέ, θα παραδώσω.

ΧΡΕΜΗΣ

Πότε;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Ε, εδώ θα σκοντάψουμε τώρα;

ΧΡΕΜΗΣ

Για ξαναπές το αυτό, γιατί δεν το κατάλαβα.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Είναι άλλοι που θα παραδώσουνε πολύ μετά από μένα.

ΧΡΕΜΗΣ

Κι αυτό σου δίνει εσένα το δικαίωμα να πά' να φας;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Τι θες να κάνω; Κάθε μυαλωμένος άνθρωπος έχει καθήκον να βοηθάει το κράτος.

ΧΡΕΜΗΣ

Τρώγοντας, ε; Κι αν δε σ' αφήσουνε να μπεις;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Θα σκύψω και θα τρυπώσω, καημένε.

ΧΡΕΜΗΣ

Θα φας φάπα.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Θα τις καταγγείλω για άδικη επίθεση.

ΧΡΕΜΗΣ

Κι αν σε πάρουν στο ψιλό;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Θα σταθώ στην είσοδο, και -

ΧΡΕΜΗΣ

Και;

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Την ώρα που περνάν τους δίσκους με τα φαγιά, θ' αρπάξω ό,τι μπορώ.

ΧΡΕΜΗΣ

Τώρα κατάλαβα. Πέρασε λοιπόν πρώτος. Άντε, σήκω και σύ, κύριε Σίκων, και σύ κύριε Καθησόπουλε, και φορτωθείτε τα πράματα.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Στάσου να σε βοηθήσω κι εγώ λίγο.

ΧΡΕΜΗΣ

Όχι, ευχαριστώ, δεν μας χρειάζεται. Αν νομίζεις πως θα κάνεις το κομμάτι σου με τα δικά μου πράματα, σε γελάσανε!.. Μικρέ, πάμε!

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Δε γίνεται - πρέπει να βρω έναν τρόπο, και την περιουσία μου να κρατήσω, και να τρώω τζάμπα απ' το Δημόσιο. Σαν να μην τα ξέρουμε τώρα τα κόλπα.. Το βρήκα! Βέβαια! Αυτό θα κάνω! Θα στριμωχτώ κι εγώ ανάμεσα στους άλλους. Α, όλα κι όλα - πρέπει ν' ακολουθεί κανείς το γενικό ρεύμα.

Αριστοφάνης (445-385 π.Χ.): Κορυφαίος κωμικός ποιητής στην Αρχαία Αθήνα. Σήμερα σώζονται έντεκα κωμωδίες τους οι: Αχαρνής, Ιππής, Νεφέλαι, Σφήκες, Ειρήνη, Όρνιθες, Λυσιστράτη, Θεσμοφοριάζουσαι, Βάτραχοι, Εκκλησιάζουσαι, Πλούτος.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποια είναι τα κεντρικά πρόσωπα του διαλόγου και ποιες απόψεις εκφράζει το καθένα;
2. Ποια νοοτροπία - συμπεριφορά του πολίτη σατιρίζει στους στίχους αυτούς ο Αριστοφάνης;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Το ύφος του κειμένου διαπνέεται από ένα καυστικό χιούμορ - σάτιρα προσώπων και κοινωνικών θεσμών. Να βρεις λέξεις η φράσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται για να γίνει αυτή η κριτική.
2. Στους τελευταίους στίχους να μετατραπούν τα ρήματα και οι όροι που τα συμπληρώνουν στον πληθυντικό αριθμό (όπου αυτό είναι αναγκαίο), χωρίς να αλλοιωθεί το νόημα των στίχων κατά τη μετατροπή. Τα ρήματα κρατώ, βρίσκω, ξέρω, στριμώχνομαι, να αντικατασταθούν από άλλα συνώνυμα.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Η τάξη σου αποφάσισε να παρουσιάσει μια θεατρική παράσταση. Έχεις αναλάβει να γράψεις ένα χιουμοριστικό θεατρικό κείμενο, στο οποίο θα σατιρίζεις ένα επεισόδιο της σχολικής ζωής, είτε μεταξύ των μαθητών είτε μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών. Να γράψεις ένα κείμενο (250 - 300 λέξεων) χρησιμοποιώντας το ανάλογο ύφος και την ανάλογη γλώσσα.
2. Στην τάξη σου ορισμένοι μαθητές ισχυρίζονται ότι η συμπεριφορά - νοοτροπία που υιοθετεί ο δεύτερος γείτονας στο κείμενο δεν είναι διαχρονική (δεν εμφανίζεται δηλαδή και στις μέρες μας). Σε ένα κείμενο (300 λέξεων) να αναφέρεις στοιχεία και παραδείγματα από τη σημερινή κοινωνία που ανακρούουν την παραπάνω άποψη των συμμαθητών σου.

Βοήθεια: Για να συλλέξεις το υλικό της απάντησής σου, μπορείς να ερευνήσεις διάφορους βασικούς τομείς της ελληνικής κοινωνίας, όπως: α) πολιτική ζωή (συμπεριφορά πολιτικών, συμπεριφορά πολιτών), β) οικονομία (συμπεριφορά ατόμων, εταιρειών, επιχειρήσεων), γ) κοινωνική ζωή - καθημερινότητα (ψυχαγωγία, σχέσεις), δ) θεσμοί του κοινωνικού χώρου (οικογένεια, σχολείο).

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

Επιτάφιος

(μετάφρ. Α. Βλάχου)

Το πολίτευμα που έχουμε σε τίποτε δεν αντιγράφει τα ξένα πολιτεύματα. Αντίθετα, είμαστε πολύ περισσότερο εμείς παράδειγμα για τους άλλους παρά μιμητές τους. Το πολίτευμά μας λέγεται Δημοκρατία, επειδή την εξουσία δεν την ασκούν λίγοι πολίτες, αλλά όλος ο λαός. Όλοι οι πολίτες είναι ίσοι μπροστά στο νόμο για τις ιδιωτικές τους διαφορές. Για τα δημόσια αξιώματα προτιμώνται εκείνοι που είναι ικανοί και τα αξίζουν και όχι εκείνοι που ανήκουν σε μια ορισμένη τάξη. Κανείς, αν τύχει και δεν έχει κοινωνική θέση ή αν είναι φτωχός, δεν εμποδίζεται γι' αυτό να υπηρετήσει την πολιτεία, αν έχει κάτι άξιο να προσφέρει. Στη δημόσια ζωή μας είμαστε ελεύθεροι, αλλά και στις καθημερινές μας σχέσεις δεν υποβλέπουμε ο ένας τον άλλο, δεν θυμώνουμε με το γείτονά μας αν διασκεδάζει και δεν του δείχνουμε όψη πειραγμένου που, αν ίσως δεν τον βλάφτει, όμως τον στενοχωρεί. Αν, ωστόσο, η αυστηρότητα λείπει από την καθημερινή μας ζωή, στα δημόσια πράγματα, από εσωτερικό σεβασμό, δεν παρανομούμε. Σεβόμαστε τους άρχοντες, πειθαρχούμε στους νόμους και μάλιστα σε όσους έχουν γίνει για να προστατεύουν τους αδυνάτους και όσους που, αν και άγραφοι, είναι ντροπή να τους παραβαίνει κανείς.

Με συχνές θυσίες και αγώνες φροντίσαμε να μετριάσουμε

τους κόπους της εργασίας και να ξεκουράζουμε το πνεύμα μας. Έχουμε ευχάριστη ιδιωτική ο καθένας μας ζωή κι η απόλαυσή της αποδιώχνει τη στενοχώρια. Η έκταση της κυριαρχίας μας είναι τόσο μεγάλη, ώστε μπορούμε και φέρνουμε από την πάσα γη τα πάντα κι έτσι χαιρόμαστε τα ξένα αγαθά όσο και τα δικά μας.

Αυτά είναι μαζί με πολλά άλλα, που κάνουν θαυμαστή την πόλη μας. Αγαπούμε το ωραίο, αλλά μένουμε απλοί και φιλοσοφούμε χωρίς να είμαστε νωθροί. Τον πλούτο μας τον έχουμε, για να τον χρησιμοποιούμε σε έργα και όχι για να τον καυχόμαστε. Δεν θεωρούμε ντροπή τη φτώχεια. Ντροπή είναι να μην την αποφεύγει κανείς δουλεύοντας. Οι ίδιοι εμείς φροντίζουμε και τις ιδιωτικές μας υποθέσεις και τα δημόσια πράγματα και, ενώ ο καθένας μας φροντίζει τις δουλειές του, τούτο δεν μας εμποδίζει να κατέχουμε και τα πολιτικά. Μόνο εμείς θεωρούμε πως είναι όχι μόνον αδιάφορος, αλλά και άχρηστος εκείνος που δεν ενδιαφέρεται στα πολιτικά. Εμείς οι ίδιοι κρίνουμε και αποφασίζουμε για τα ζητήματά μας και θεωρούμε πως ο λόγος δεν βλάπτει το έργο. Αντίθετα, πιστεύουμε πως βλαβερό είναι το να αποφασίζει κανείς χωρίς να έχει φωτιστεί. Διαφέρουμε από τους άλλους και σε τούτο. Είμαστε τολμηροί κι όμως ζυγίζουμε καλά την κάθε επιχείρησή μας, ενώ τους άλλους η άγνοια τους κάνει θρασείς κι η γνώση αναποφάσιστους. Εκείνοι πρέπει να κρίνονται γενναιότεροι, όσοι ξέρουν καλά ποιο είναι το ευχάριστο και ποιο το φοβερό κι όμως δεν προσπαθούν ν' αποφύγουν τον κίνδυνο.

Με μια λέξη τολμώ να το πω, η Αθήνα είναι ο δάσκαλος των Ελλήνων και νομίζω πως ο κάθε μας πολίτης θα μπορούσε με τη μεγαλύτερη ευκολία και χάρη πολλά και άξια έργα να κάνει σε πολλές εκδηλώσεις της ζωής. Ότι αυτό που λέω δεν είναι ρητορικός κομπασμός, αλλά η αλήθεια η πραγματική, το δείχνει η δύναμη της πολιτείας που, μόνη απ' όλες τις άλλες πόλεις είναι ανώτερη από τη φήμη της στην ώρα της δοκιμασίας, η μόνη που οι εχθροί της, όταν τους νικήσουμε, δεν αγανακτούν, επειδή κατατροπώθηκαν από ανάξιους, η μόνη που οι σύμμαχοί της δεν μπορούν να πουν ότι έχουν ανάξιο αρχηγό. Τη δύναμή μας δεν την αποκτήσαμε με άσημες αλλά με λαμπρές πράξεις και γι' αυτό μας θαυμάζουν

και θα μας θαυμάζουν πάντα, χωρίς να έχουμε ανάγκη από έναν Όμηρο για να τραγουδήσει τις πράξεις μας ούτε από κανέναν άλλο ποιητή που θα μάγευε προσωρινά με τα ωραία του λόγια, αλλά θα' ρχόταν αργότερα η γνώση της αλήθειας να μας ζημιώσει. Η τόλμη μας ανάγκασε την πάσα γη και θάλασσα να μας ανοίξουνε στο διάβα και παντού εστήσαμε μνημεία αθάνατα για τα καλά ή τα κακά που μας έτυχαν. Για μια τέτοια πατρίδα και για να μην τους την στερήσουν, οι γενναίοι αυτοί σκοτώθηκαν στη μάχη και, όσοι ζούμε, φυσικό είναι να είμαστε έτοιμοι να υποστούμε ο,τιδήποτε για χάρη της.

Θουκυδίδης (460-396 π.Χ.): Κορυφαίος ιστορικός της αρχαιότητας, θεμελιωτής της ιστορικής επιστήμης. Έγραψε την ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου. Στο έργο του υπάρχουν εκτός από τα ιστορικά γεγονότα και λόγοι σημαντικών προσώπων της εποχής (οι δημηγορίες). Ένας τέτοιος λόγος, ύμνος για την Αθηναϊκή δημοκρατία, είναι ο Επιτάφιος του Περικλή.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Να προσδιορίσεις με δικά σου λόγια την έννοια της δημοκρατίας και τις θεμελιώδεις αρχές στις οποίες στηρίζεται, έτσι όπως παρουσιάζεται στο κείμενο.

2. Με ποια επιχειρήματα ο Περικλής τονίζει τη διαφορά ανάμεσα στο δημοκρατικό και το ολιγαρχικό πολίτευμα;

3. Να γράψεις τον πλαγιότιτλο κάθε παραγράφου και μετά να φτιάξεις ένα διάγραμμα του κειμένου.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. «Αν ωστόσο η αυστηρότητα... παραβαίνει κανείς»
Να εντοπίσεις τους εμπρόθετους προσδιορισμούς της παραγράφου και να προσδιορίσεις αυτό που φανερώνουν.

2. Να βρεις τις λέξεις - φράσεις του κειμένου που σχηματίζουν αντιθετικά ζεύγη.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Ο Περικλής στο κείμενο παρουσιάζει σημαντικές πτυχές της προσωπικότητας του Αθηναίου πολίτη. Να τις παρουσιάσεις σε ένα κείμενο δύο παραγράφων.

2. Στο κείμενο ο Περικλής υποστηρίζει ότι θεωρείται όχι μόνο αδιάφορος αλλά και άχρηστος εκείνος που δεν ενδιαφέρεται για τα κοινά. Μια συνηθισμένη κατηγορία που απευθύνεται στους νέους της ηλικίας σου είναι ότι απέχουν και αδιαφορούν για τα κοινά. Δέχεσαι ή απορρίπτεις αυτή την κατηγορία; Να καταγράψεις τις απόψεις σου σε ένα άρθρο - κείμενο 4 παραγράφων που απαντά σε επικριτικό δημοσίευμα κυριακάτικης εφημερίδας.

ΜΠ. ΜΠΡΕΧΤ

**«Αν οι
καρχαρίες
ήταν άνθρωποι»**

Αν οι καρχαρίες ήταν άνθρωποι, ρώτησε τον κ. Κ. η κορούλα της οικονόμας του, θα φέρονταν τότε πιο καλά στα μικρά ψαράκια; Σίγουρα, αποκρίθηκε εκείνος. Αν οι καρχαρίες ήταν άνθρωποι, θα έχτιζαν για τα μικρά ψαράκια στη θάλασσα τεράστια κλουβιά και θα έβαζαν μέσα διάφορες τροφές, φυτά καθώς και ζωντανά. Θα φρόντιζαν τα κλουβιά να 'χουν πάντα καθαρό νερό και γενικά θα τα εφοδίαζαν με διάφορες εγκαταστάσεις υγιεινής. Όταν λογουχάρη ένα ψαράκι τραυμάτιζε την ουρά του, οι καρχαρίες θα του έβαζαν αμέσως έναν επίδεσμο μην τυχόν και ψοφήσει και το χάσουν πριν την ώρα του. Έπειτα, για να μην μελαγχολούν τα ψαράκια, θα οργάνωναν κατά διαστήματα στη θάλασσα μεγάλες γιορτές, γιατί τα κεφάλια ψαράκια είναι πιο νόστιμα από τα θλιμμένα. Τούτα τα μεγάλα κλουβιά θα είχαν βέβαια και τα σχολειά τους. Εκεί τα ψαράκια θα μάθαιναν πώς να κολυμπάνε στο στόμα του καρχαρία. Θα έπρεπε λογουχάρη να μάθουν γεωγραφία, για να μπορούν να βρίσκουν τους μεγάλους καρχαρίες, όταν αυτοί κάπου θα τεμπελιάζουν. Βέβαια το σπουδαιότερο θα ήταν η ηθική διάπλαση των μικρών ψαριών. Θα τους μάθαιναν ότι για ένα ψαράκι δεν υπάρχει μεγαλύτερη και ωραιότερη αρετή από το να θυσιάζεται πρόθυμα κι ότι τα ψαράκια θα έπρεπε να πιστεύουν τυφλά στους καρχαρίες, προπαντός όταν αυτοί

τους λένε ότι θα φροντίσουν για ένα ωραίο μέλλον. Θα έδιναν στα ψαράκια να καταλάβουν πως αυτό το ωραίο μέλλον τότε μόνο θα είναι εξασφαλισμένο, όταν εκείνα μάθουν να υπακούνε. Τα ψαράκια θα έπρεπε να φυλάγονται από κάθε λογής ταπεινές, εγωιστικές και μαρξιστικές διαθέσεις, κι αν τύχαινε κανένα από δαύτα να φανερώσει τέτοιες αδυναμίες, τα άλλα τα ψαράκια θα έπρεπε να τα αναφέρουν αμέσως στους καρχαρίες. Αν οι καρχαρίες ήταν άνθρωποι, θα έκαναν βέβαια αναμεταξύ τους και διάφορους πολέμους, για να κυριέψουν ξένα κλουβιά και ξένα ψαράκια. Στους πολέμους αυτούς ο κάθε καρχαρίας θα πολεμούσε με τα δικά του ψαράκια. Θα μάθαιναν στα ψαράκια ότι ανάμεσα σ' αυτά και τα ψαράκια των άλλων καρχαριών υπάρχει τεράστια διαφορά. Τα ψαράκια, θα τους έλεγαν, είναι ως γνωστό βουβά, σωπαίνουν ωστόσο σε ολότελα διαφορετικές γλώσσες, γι' αυτό και είναι αδύνατο να καταλάβει το ένα τ' άλλο. Σε κάθε ψαράκι, που θα σκότωνε μερικά εχθρικά ψαράκια που σωπαίνουν σ' άλλη γλώσσα, θα καρφίτσωσαν κι απόνα παράσημο από φύκι και θα του έδιναν τον τίτλο του ήρωα. Αν βέβαια οι καρχαρίες ήταν άνθρωποι, θα είχαν και τη δική τους τέχνη. Θα είχαν ωραίους πίνακες που θα παράσταιναν τα δόντια των καρχαριών με θαυμάσια χρώματα, και τα στόματά τους θα ήταν σαν τους κήπους της Βαβυλώνας, όπου μπορεί να κάνει κανείς τρελό σεργιάνι. Τα θέατρα στο βυθό θα έδειχναν πως ηρωικά ψαράκια με την μπάντα μπροστά θα ορμούσαν μαγεμένα και νανουρισμένα με τις πιο όμορφες σκέψεις στο στόμα των καρχαριών. Δε θα έλειπε βέβαια και η θρησκεία, αν οι καρχαρίες ήταν άνθρωποι. Αυτή θα δίδασκε ότι τα ψάρια μονάχα στην κοιλιά των καρχαριών θα άρχιζαν να γεύονται

την αληθινή ζωή. Εξάλλου, αν οι καρχαρίες ήταν άνθρωποι, όλα τα ψαράκια δε θα ήταν πια ίσα κι όμοια όπως συμβαίνει σήμερα. Μερικά από δαύτα θ' αποχτούσαν αξιώματα και θα τα τοποθετούσαν πάνω από τα άλλα ψαράκια. Όσα μάλιστα είναι λίγο πιο μεγάλα θα είχαν το λεύτερο να τρώνε τα πιο μικρά. Αυτό θα ήταν άλλωστε ευχάριστο για τους καρχαρίες, γιατί έτσι εκείνοι δε θα χρειάζονταν πια παρά να καταπίνουν συχνότερα πιο μεγάλες μπουκιές. Και τα πιο μεγάλα ψαράκια, αυτά που θα είχαν τις ψηλές θέσεις, θα φρόντιζαν για την τάξη ανάμεσα στα ψαράκια και θα γίνονταν δάσκαλοι, αξιωματικοί και μηχανικοί στα ψαροκλουβιά. Κοντολογίς, μόνο αν οι καρχαρίες ήταν άνθρωποι, θα είχαμε πολιτισμό στη θάλασσα.

Μπ. Μπρέχτ (1898-1956): Σημαντικός Γερμανός θεατρικός συγγραφέας. Τα έργα του έχουν κοινωνικό περιεχόμενο και πολιτικούς στόχους. Έργα του: Τρόμος και αθλιότητα τον Γ' Ράιχ, η Όπερα της Πεντάρας κ.ά.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Να βρεις τις ομοιότητες ανάμεσα στην κοινωνία των καρχαριών και των ανθρώπων.

2. Χαρακτηριστικό του κειμένου είναι η αλληγορική του γλώσσα. Να εντοπίσεις στο κείμενο τα στοιχεία της αλληγορικής αυτής γλώσσας.

Βοήθεια: «Αλληγορία» είναι ο μεταφορικός εκφραστικός τρόπος που κρύβει νοήματα διαφορετικά από εκείνα που φανερώνουν οι συγκεκριμένες λέξεις. Η αλληγορία με τις τολμηρές μεταφορές και παρομοιώσεις είναι πολύ συχνή στη λογοτεχνία.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να σχηματίσεις δύο προτάσεις για κάθε μία από τις υπογραμμισμένες λέξεις, στις οποίες να φαίνεται η άμεση, καθημερινή σημασία της λέξης και η συνειρμική μεταφορική: πόλεμος, τυφλός, διάστημα.

2. Να βρεις ένα συνώνυμο και ένα αντώνυμο για τις λέξεις: όμορφος, θλιμμένος, αληθινός, όμοιος.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

Να υποθέσεις ότι τα μικρά ψαράκια είναι οι απλοί άνθρωποι της κοινωνίας μας και οι καρχαρίες αυτοί που έχουν την εξουσία, οι δυνατοί. Εσύ, ως απλός άνθρωπος, βιώνεις μια ανάλογη κατάσταση με αυτήν που σατιρίζει ο συγγραφέας και πώς αντιδράς; (2-3 παράγραφοι).

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

«Φιδότοπος»

Κολλάζ, Θεοδώρα - Ηρα Ποταμιάνου

Μια φορά έμεινα να κοιτάζομαι με μian όχεντρα¹. Εκείνη την ημέρα τα πόδια μου έφτασαν ως τα αυτιά μου απ' το τρεχαλητό. Από τότε πέρασαν χρόνια. Αλλά αυτή η έκταση, πλαγιαστά στα σπίτια μας ως εκεί τα ριζώματα του βουνού παράμενε φιδότοπος. Κι εμείς, όπως και κάθε χρονιά, υποβάλαμε την αίτησή μας στη Δημαρχία. Τα λοιπά και τα λοιπά και σας παρακαλούμε να ληφτεί η παρούσα εις το υπόψη. Όμως όχι πως περιμέναμε τίποτα. Την εφτιάξαμε που να 'χομε τουλάχιστο την ιδέα ότι κάπως το κινούμε το πράμα. Πάντως η περιοχή δεν ξεχερσωνόταν. Ειδικώς αφόταν συρματοπλέχτηκε και χωρίστηκε σε οικοπέδα. Τα οικοπέδα πέρασαν στο σχέδιο της πόλης κι άρχισε η Δημαρχία μας να τα πουλά.. Και το φίδι όμως, φίδι. Λέω, Μαντάμ, ας μη σου τύχαινε να 'πεφτες απάνω του, γιατί τότε κρίμας το βρακί σου. Έχομε επίσης τη λασπουριά. Αυτή κάθε χειμώνα. Κάθε που θα βρέξει, τα νερά σηκώνονται ως το μισό μέτρο και μπαίνουν στα σπίτια μας. Εδώ που φτάσαμε, λέμε να σπείρουμε τα πατώματα. Να παράγουμε ρυζάκι, άσχημα δε θα 'ναι λέμε. Κι έτσι από χρονιά σε χρονιά πάει το πράμα και βουλιάζει. Θα μας στείλουν δηλαδή τους ειδικούς να μελετήσουν το θέμα περί υπονόμων, ακόμη έρχονται. Κι ωστόσο κατεβάζει το βουνό.

1. όχεντρα: η οχιά

Ο Μιλτιάδης ήταν συμμαθητής μου στο Δημοτικό. Ίσαμε την Τετάρτη τάξη. Μετά σταμάτησε τα γράμματα. Από δέκα χρονών δουλεύει. Πέρασε απ' όλα τα επαγγέλματα, όσο που καταστάλαξε τονναδόρος. Αυτός παλιά, προ δέκα χρόνια, ήταν σαν πρόβατο. Ακόμη και που κάπνιζε, είχε μια συστολή, σαν τη γυναίκα τη γνωστικά που κάπνιζε κρυφά απ' τον άντρα της. Και το μυαλό του δούλευε ρολόι. Ποτέ δε λησμονούσε να το κουρντίσει, πήγαινε κανονικά δουλειά, σπίτι, την Κυριακή ανέβαινε στο Κέντρο για το σινεμά. Ύστερα, το βραδάκι άκουε τα αποτελέσματα του Προ-πό, αν και δεν έπαιζε. Και πού να παίξει! Κάθε Σάββατο τον επερίμενε στην αυλόπορτα η μάνα τους μ' έτοιμες τις παλάμες να της παραδώσει το βδομαδιάτικο.

Έτσι μια μέρα που τον είδαμε να ξεκινά απ' τη γειτονιά μ' ένα χαρτόνι κρεμασμένο στα στήθη του, όλοι είπαμε, τρελάθηκε. Κάτω ο Παπαδόπουλος έγραφε, Κάτω ο Παπαδόπουλος φώναζε. Άλλοι γελούσαν, άλλοι κουνούσαν τις κεφαλές τους.

— Πάει, το χάσαμε το παιδί.

Πέρασε τα σύνορα της γειτονιάς. Μπήκε στην ασφαλτο. Κόρναραν τα αυτοκίνητα. Τον είχαν πάρει ξοπίσω τα παιδιά. Σαματάς μεγάλος. Μαζεύτηκε κόσμος στην κεντρική πλατεία. Βγήκαν οι μαγαζάτορες: Βρε, βρε. Φτάνει ξεμαλλιασμένη η μάνα του. Του 'λεγε, του 'λεγε. Κουνούσε τα μπράτσα της. Πέρα δώθε το κορμί της σαν να χόρευε. Οπότε της δίνει μια, την έσπρωξε και πέφτει. Σκύβει να την σηκώσει. Έφτασαν τότε οι χωροφύλακες. Τον έσυραν, τον απώθησαν και σε λιγάκι ούτε γάτα ούτε ζημιά.

Ένα χρόνο και, έκαμε στη φυλακή. Όταν αποφυλακίστηκε τρίβαμε τα μάτια μας. Εψώμωσεν το εργατάκι. Λίγες κουβέντες και καλές.

Κάθονταν στο καφενείο, μόλις που είχαν σχολάσει και κάθονταν. Όπου ακούν τις φωνές, ότι πάλι φίδι δάγκασε το κοριτσάκι του μαστρο-Γιάννη. Όμως πολύ συνηθισμένο. Μόνο ο μαστρο-Γιάννης κουνήθηκε απ' την καρέκλα του. Τότε πετιέται ορθός ο Μιλτιάδης. Μιλιά δεν έβγαλε, παρά ξεπόρτισε.

— Τι έπαθε αυτός; Φίδι τονε δάγκασε;

Το είχαν ξεχάσει, όταν από κάμποση ώρα μπαίνει ξαναμμένος και βαστούσε μιαν όχεντρα στα χέρια του. Ολωνών κόπηκαν τα ηπατα.

— Τι πας να κάνεις, μωρέ;
— Πού 'ναι ο Μιχάλης;
Σηκώθηκαν και τους έπιασε πυρετός.
— Πού 'ναι ο Μιχάλης; ξαναφώναξε.
Ξετρύπωσεν ο Μιχάλης και πλησίασε μουδιασμένος.
— Φέρε το τρίκυκλο. Κούνησε, μωρέ. Φέρε το τρίκυκλο, είπα.

Μην τα πολυλογώ, μπαίνουν μέσα στο τρίκυκλο, κατευθείαν για την κεντρική πλατεία. Ο Δήμαρχος και οι σύμβουλοι συνεδρίαζαν γύρω στο τραπέζι τους. Ορμά ο Μιλτιάδης και τους αμολά την όχεντρα εκεί που ήταν γύρω- γύρω κι είχαν μεγάλη αφοσίωση στην εισήγηση που έκανε μια. Περιττό να σου πω, Μαντάμ, ότι ο μεν Δήμαρχος, εβδομηντακοντούτης, έπαθε καρδιακή προσβολή. Δύο κυρίες κατουρήθηκαν, άλλοι έπαθαν ταχυπαλμία και οι πιο σβέλτοι γίναν λούηδες.

Όσο για την όχεντρα ο Μιλτιάδης την είχε πνίξει απ' την ώρα που την έπιασε, ψόφια τους την αμόλησε.

Αυτό το γεγονός προκάλεσε αίσθηση και συζητήθηκε. Ήρθε η Χωροφυλακή να τον συλλάβει. Όπου και να τον έψαξε, άφαντος ο Μιλτιάδης. Δηλαδή, ο λόγος το λει. Όλοι ξέραν πού κρύβεται. Κι ολουνών πιπίλιζε τα μυαλά να κάμουν δυο τρεις παρέες και να ξεχερσώσουν αυτοί, με τα χέρια τους, την περιοχή. Να σωθούμε απ' το φίδι. Κι εκεί που τα οικόπεδα μένουν απούλητα, άρα η περιουσία του Δήμου, εκεί να στρώσουν το χώμα και να κάμομε γήπεδο για τα παιδιά, αλλά και για τους μεγάλους, να φυτέψουμε και μια λεύκα που φτουράει, να' χομε, μωρέ, κι εμείς ένα γήπεδο, ένα πάρκο. Αυτά πιπίλιζε τα μυαλά των αντρών.

Ύστερα νάτοι οι χωροφυλάκοι πάλι, τους στριμώχνουν άσκημα, στην αναμπουμπούλα απάνω, ο μαστρο-Γιάννης την έπαθε και μαρτυρά πού κρύβεται ο Μιλτιάδης. Πάνε, τον πιάνουν στον ύπνο.

Τις πρώτες μέρες κάθονταν στο καφενείο και δεν έλεγαν να το χωνέψουν. Ύστερα ο μαστρο-Γιάννης ένα απόγευμα λέει:

— Εσείς κάμετε το κουμάντο σας. Εγώ έχασα τον ύπνο μου. Θα πάρω τη σκαλίδα² και θα πάω κει να ξεχερσώνω όσο να με πάρει ο διάολος. Ή ο διάολος θα με πάρει η θ' αλαφρώσω.

Πήγαν όλοι. Το βάλανε μπρος. Κι άλλαξε όψη η περιοχή.

2. σκαλίδα: αξίνα, σκαλιστήρι

Η δε Δημαρχία έκανε τον ψόφιο κοριό.

Αποφυλακίστηκε ο Μιλτιάδης. Έπεσε με τη μεταπολίτευση η αποφυλάκισή του. Άντε, λέγαμε, να ησυχάσει ο άνθρωπος. Αυτό, ότι ξεχερσώσαμε την περιοχή δεν έπαυε να μας το επαινεί και καμάρωνε.

Άφησε, ότι μετά τις Δημοτικές εκλογές, κάναμε και εγκαίνια στην πλατεία μας παρουσία του νέου Δημάρχου. Ήρθε με τους συμβούλους του εκεί. Και στο λόγο που εκφώνησε είπε ότι από χρόνια μελετούσε η Δημαρχία να εξωραΐσει την περιοχή μας. Έπεσε ψίθυρος. Όπως μάλιστα δύο σύμβουλοι ήταν παλιά σαΐνια της Δημαρχίας, απ' τους λούηδες. Αλλά προκειμένου για τη θέση, μπα, εκεί έστεκαν τουρλωτοί κι έπαιζαν τα πηγούνια τους.

Από ησυχία τώρα, Θεός φυλάξει. Για το Μιλτιάδη εννοώ. Ένα βράδυ τον επαραφύλαγαν τραμπούκοι παραδίπλα στο καφενείο και τον έκαμαν νταούλι στο ξύλο.

— Δηλαδή αυτοί σε κάνουν να ντρέπεσαι. Σε φέρνουν στ' απροχώρητο. Να πιάσεις μια πέτρα και να τους τη λιώσεις την κεφαλή.

Δυο μέτρα μπόι ο Μιλτιάδης κι έμεινε μια βδομάδα στο κρεβάτι. Του 'βανε η μάνα του κομπρέσες από κρομμύδια, για να ξεμπλαβίσει³.

Κι όπως ημέρα την ημέρα ξεμούριζαν μέσα στη Δημαρχία οι αντιστασιακοί αυτοονομαζόμενοι, πήγαν σιγά-σιγά να κάμουν πέρα το Μιλτιάδη. Επειδή, λέει, πάει ντουρού. Κι έχει πολλές τρύπες το μυαλό του, είπαν. Απ' όπου μπεινοβγαίνουν διάφορα ρεύματα, τα αριστεροχουντικά. Του κόλλησαν και ρετσέτες.

Όμως για μας παραμένει ο Μιλτιάδης. Που μας έμαθε το συν Αθηνά και χείρα κίνει - κούνα και συ τα χέρια σου, δηλαδή. Όχι πια μυγοχάφτες και με την αίτησή μας που σας παρακαλούμε να ληφτεί η παρούσα εις το υπόψη και τα λοιπά και τα λοιπά.

Κι αυτό, Μαντάμ, θα παραμείνει το εύγε του.

3. Ξεμπλαβίζω: βρίσκω το φυσικό μου χρώμα, ξεμελανιάζω

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Πώς παρουσιάζει τον κεντρικό ήρωα η συγγραφέας; Σε τι ταυτίζεται και σε τι διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα πρόσωπα του διηγήματος;

2. Να διακρίνεις τις θεματικές ενότητες του διηγήματος και να τις τιτλοφορήσεις.

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να συμπληρώσεις το ρηματικό σύνολο με τις κατάλληλες δευτερεύουσες προτάσεις και να προσδιορίσεις το είδος τους.

α) «Ήρθε η χωροφυλακή... (συλλαμβάνω) το Μιλτιάδη»

β) «Ο δήμαρχος, στο λόγο που εκφώνησε, είπε... (μελετώ) να εξωραΐσει την περιοχή»

γ) «Ο Μιλτιάδης ασχολήθηκε με πολλά επαγγέλματα... (κατασταλάζω) να γίνει τورναδόρος»

δ) «Ο Μιλτιάδης δεν είχε την κατάλληλη αντιμετώπιση από την πολιτεία... (συμβάλλω) στην αναβάθμιση της περιοχής του»

ε) «Δεν έπανε να μας επαινεί... (ξεχερσώνω) το φιδότοπο».

2. Το ύφος του διηγήματος μπορεί να θεωρηθεί φυσικό, άμεσο και φιλικό προς τον αναγνώστη. Με ποια εκφραστικά μέσα το πετυχαίνει αυτό η συγγραφέας; Να εντοπίσεις τις διαφοροποιήσεις που γίνονται στο λόγο ανάλογα με τον αποδέκτη.

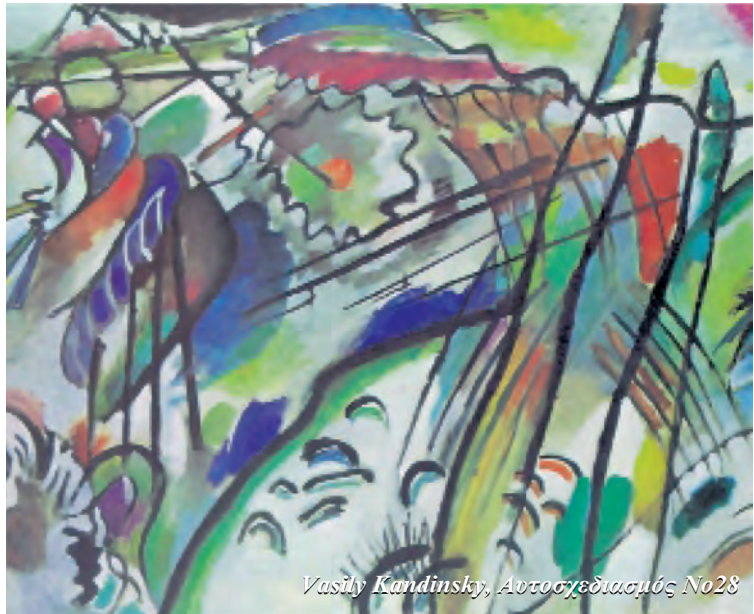
**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Η συγγραφέας στο συγκεκριμένο διήγημα παρουσιάζει ένα γεγονός. Μπορείς να αναφέρεις κάποια ανάλογα γεγονότα που συμβαίνουν στην περιοχή σου; (δύο παράγραφοι).

2. Στην περιοχή που μένεις υπάρχει ένας κενός αναξιοποίητος χώρος. Η δημοτική αρχή έχει αποφασίσει να χτιστεί πολυώροφος χώρος στάθμευσης (γκαράζ). Οι κάτοικοι της περιοχής όμως διαμαρτύρονται και ζητούν να διαμορφωθεί ο χώρος αυτός σε χώρο πρασίνου και αθλοπαιδιών. Να γράψεις ένα κείμενο διαμαρτυρίας προς τη δημοτική αρχή, το οποίο θα συνυπογράφουν και όσοι συμπολίτες σου συμφωνούν (250 λέξεις).

**Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑ-
ΚΗΣ**

**Απολογία
νομοταγούς**

Vasily Kandinsky, Αυτοσχεδιασμός Νο28

Γράφω ποιήματα μέσα στα πλαίσια που ορίζουν οι υπεύθυνες υπηρεσίες
Που δεν περιέχουν τη λέξη: Ελευθερία, τη λέξη: Δημοκρατία
Δεν φωνασκούν: Κάτω οι τύραννοι ή Θάνατος στους προδότες
Που παρακάμπτουν επιμελώς τα λεγόμενα φλέγοντα γεγονότα
Γράφω ποιήματα άνετα και αναπαντικά για όλες τις λογοκρισίες
Αποστρέφομαι τετριμμένες εκφράσεις όπως: σαπίλα, ή καθάρματα ή πουλημένοι

Εκλέγω σε πάσα περίπτωση την αρμοδιότερη λέξη
Αυτήν που λέμε «ποιητική»: στιλπνή, παρθενική, ιδεατώς ωραία.

Γράφω ποιήματα που δεν στρέφονται κατά της καθεστηκίας τάξεως.

Ο Μανόλης Αναγνωστάκης (1925-2005) ήταν σημαντικός Νεοέλληνας ποιητής από τη Θεσσαλονίκη. Η ποίησή του απηχεί τις κοινωνικές και πολιτικές συγκρούσεις που ακολούθησαν μετά την κατοχή. Έργα του: Εποχές 1, 2, 3, Συνέχεια 1, 2, 3, Ο Στόχος κ.ά.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνει ο ποιητής, για να είναι αρεστός στην «καθεστηκυία τάξη»;

2. Τι είδους κρατική εξουσία υπαινίσσεται ότι βιώνει ο ποιητής;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Να επισημάνεις τις λέξεις - φράσεις του κειμένου που στην απολογία του ποιητή προσδίδουν ένα σαρκαστικό ύφος.

2. Υπάρχουν στο ποίημα χαρακτηριστικές λέξεις, οι οποίες υποδεικνύουν αγκυλωμένο λόγο αυταρχικής εξουσίας. Να τις εντοπίσεις και να δώσεις ένα αντώνυμό τους.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Ο ποιητής έμμεσα υπαινίσσεται τις ιδανικές συνθήκες, μέσα στις οποίες θα ήθελε να δημιουργεί. Να τις παρουσιάσεις σε ένα κείμενο δύο παραγράφων.

2. Να διαβάσεις το ποίημα «Το σκάκι» που ακολουθεί και να το συγκρίνεις ως προς το περιεχόμενο με την «Απολογία νομοταγούς».

3. Να προσέξεις τα χαρακτηριστικά του νομοταγούς πολίτη στα κείμενα του Μπρεχτ και του Αναγνωστάκη. Τι διαπιστώνεις; (Να απαντήσεις σε δύο παραγράφους).

Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

Το σκάκι

Έλα να παίξουμε.

Θα σου χαρίσω τη βασίλισσά μου.

(Ήταν για μένα μια φορά η αγαπημένη

Τώρα δεν έχω πια αγαπημένη)

Θα σου χαρίσω τους πύργους μου

(Τώρα πια δεν πυροβολώ τους φίλους μου

Έχουν πεθάνει καιρό πριν από μένα)

Κι ο βασιλιάς αυτός δεν ήταν ποτέ δικός μου.

Κι ύστερα, τόσους στρατιώτες τί τους θέλω;

(Τραβάνε εμπρός τυφλοί χωρίς καν όνειρα)

Όλα, και τ' άλογά μου θα σ' τα δώσω

Μονάχα ετούτο τον τρελό μου θα κρατήσω

που ξέρει μόνο σ' ένα χρώμα να πηγαίνει

δρασκελώντας τη μια άκρη ως την άλλη

Γελώντας μπρος στις τόσες πανοπλίες σου

Μπαίνουντας μέσα στις γραμμές σου ζαφνικά

Αναστατώνοντας τις στερεές παρατάξεις.

Κι αυτή δεν έχει τέλος η παρτίδα.

HISTOIRE DE L'EUROPE

par 14 historiens européens

**Η «καλύτερη»
Ευρώπη
δεν θα έρθει...
από μόνη της**
(Από τον Τύπο)

Στις 13 Ιουνίου οι πολίτες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα λάβουν μέρος σε μια από τις πιο σημαντικές και ενδιαφέρουσες πολιτικές διαδικασίες του κόσμου. Για πέμπτη φορά από το 1979, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα αναδειχθεί από άμεσες, γενικές και ελεύθερες εκλογές, που θα διεξαχθούν την ίδια περίοδο στα 15 κράτη μέλη της ΕΕ.

Πρόκειται για τη μεγαλύτερη σε μέγεθος -ενδεχομένως και σημασία- πράξη δημοκρατίας της εποχής μας, η οποία αφορά 372 εκατ. άτομα και που παρόμοιά της δεν υπάρχει αλλού στην Υφήλιο ή σε προηγούμενες περιόδους της ανθρώπινης ιστορίας. Το ίδιο δε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι ένα από

τα καλύτερα παραδείγματα για το πώς η Ενωμένη Ευρώπη «κτίζεται από τα κάτω, βήμα-βήμα» τα 50 περίπου χρόνια που διαρκεί αυτή η διαδικασία.

Ο δρόμος αυτός είναι σίγουρα μακρύς και δύσβατος. Η ευρωπαϊκή ενοποίηση αποτελεί ένα πρωτότυπο και μοναδικό εγχείρημα σε παγκόσμια επίπεδα, που πρέπει διαρκώς να συνδυάζεται με τις διεθνείς ανακατατάξεις και να εναρμονίζεται με τις ιστορικές ιδιαιτερότητες και τα εθνικά συμφέροντα των κρατών μελών.

Παρ' όλα αυτά η Ευρώπη προοδεύει σταθερά. Η πορεία που έχει διανυθεί από τις πρώτες συμφωνίες για τις αγορές χάλυβα και άνθρακα, τη σταδιακή κατάργηση των τελωνειακών δασμών και τη γένεση της αγροτικής πολιτικής, την απαρχή της νομισματικής και πολιτικής συνεργασίας, έως τη γένεση της Εσωτερικής Αγοράς, των πολιτικών οικονομικής / κοινωνικής συνοχής και τελικά του ευρώ είναι συγκλονιστική.

Η Ενωμένη Ευρώπη συνδέεται ολοένα και περισσότερο με τις καθημερινές μας ανάγκες. Μόλις προ διμήνου με την τελική διαμόρφωση της Ατζέντας 2000 που σχεδίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διατίθενται αντιστοίχως 213 και 312 δισ. ευρώ για τις διαρθρωτικές και αγροτικές πολιτικές των χωρών μελών στην περίοδο 2000-2006.

Σε καμία άλλη συνεργασία κρατών δεν υπάρχει παρόμοια στήριξη των αγροτικών εισοδημάτων και τέτοιου εύρους αναδιανομή πόρων με στόχο τη μείωση του χάσματος πλουσιοτέρων και φτωχοτέρων περιοχών και πληθυσμών. Ακόμη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας θέτει το θέμα της απασχόλησης ως μια από τις μεγαλύτερες κοινοτικές προτεραιότητες. Τέλος, η πρόσφατη θεσμική κρίση της ΕΕ δίνει την ευκαιρία για μια μεταρρύθμιση των λειτουργιών της με στόχο τη μεγαλύτερη διαφάνεια, αποτελεσματικότητα και εγγύτητα με τον πολίτη.

Ασφαλώς, δεν έχουν βρεθεί λύσεις για όλα τα προβλήματα των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Και εκείνο το βασικό στοιχείο που έχει φανεί ότι λείπει, ειδικά μετά την κρίση του Κοσσυφοπέδιου, είναι η «Πολιτική Ευρώπη» της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Ενώ όμως εκφράζεται αυτή η σκέψη και επιθυμία, ας γίνεται συνείδηση

πως μια τέτοια πραγματικότητα «δεν πρόκειται να έρθει από μόνη της», αλλά να προκύψει μέσα από ωρίμανση των καταστάσεων και κυρίως μετά από πίεση των λαών και των ενεργών πολιτών.

Σ' αυτή την «πολιτικοποίηση» της ΕΕ και τη μεγαλύτερη κοινωνική συμμετοχή στις διαδικασίες της, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο παίζει έναν ολοένα και ουσιαστικότερο ρόλο. Από την εφαρμογή της Ενιαίας Πράξης το 1987, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση το 1994 και της Συνθήκης του Άμστερνταμ που ξεκίνησε την 1/5/99, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διευρύνει συνεχώς τις τρεις θεμελιώδεις εξουσίες του, δηλαδή τη νομοθετική, τη δημοσιονομική (έλεγχος προϋπολογισμού) και την εξουσία ελέγχου (της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Συμβουλίου Υπουργών). Ειδικά μετά τη συνθήκη του Άμστερνταμ, για το 80% της κοινοτικής νομοθεσίας προβλέπεται η συναπόφαση του Ευρωκοινοβουλίου, γεγονός που περιορίζει σε σημαντικό βαθμό το λεγόμενο «δημοκρατικό έλλειμμα» της ΕΕ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτελεί ένα μοναδικό, πολυεθνικό δημοκρατικό θεσμό, με καθήκοντα και δικαιώματα που υπερβαίνουν κατά πολύ τις λειτουργίες των κοινοβουλευτικών συνελεύσεων στους διάφορους διεθνείς οργανισμούς. Τα 626 μέλη του, μετέχοντας στην Ολομέλεια, τις 20 θεματικές επιτροπές, τις 9 υπερεθνικές πολιτικές ομάδες, τις 10 μικτές κοινοβουλευτικές επιτροπές και τις 24 διακοινοβουλευτικές αντιπροσωπείες με τρίτες χώρες, συνδιαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό τις εξελίξεις στην Ένωση.

**Με το γύρισμα του αιώνα και της χιλιετίας η Ευρώπη
βρίσκεται σε κίνηση και μεταλλαγή. Εσύ συμμετέχεις;
ΚΥΡΙΑΚΗ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 1999
Εκλογές για ανάδειξη του νέου Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
Η μελλοντική Ευρώπη χρειάζεται την ψήφο σου.**

Η δημοσίευση αποτελεί συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ανάδειξη της σημασίας των ευρωπαϊκών εκλογών.

**A. Ανάγνωση-
κατανόηση
του κειμένου**

1. Ποιους τομείς της Κοινωνικής, Πολιτικής και Οικονομικής ζωής ευνοεί η Ευρωπαϊκή Ένωση;

2. Ποιους σημαντικότερους σταθμούς, στην εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιλέγει να προβάλλει ο συντάκτης του διαφημιστικού αυτού κειμένου;

**B. Προσέγγιση
της γλώσσας
του κειμένου**

1. Γύρω από το θέμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρησιμοποιείται μια σειρά εξειδικευμένων όρων/φράσεων, όπως: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διαρθρωτική πολιτική, θεσμική κρίση, δημοκρατικό έλλειμμα, ενιαία πράξη, δημοσιονομική πολιτική, πολυεθνικός δημοκρατικός θεσμός. Ποιο είναι το συγκεκριμένο περιεχόμενο των όρων στο κείμενο αυτό;

2. Από ποια συνθετικά αποτελούνται οι λέξεις: απαρχή, υπερβαίνω, συνεργασία, προϋπολογισμός, συναπόφαση, αναδιανομή.

3. Να σχηματίσεις προτάσεις με τις λέξεις: διευρύνω, εγχείρημα, συνδιαμορφώνω, διαφάνεια.

**Γ. Ερμηνεία
κειμένου
Παραγωγή
λόγου**

1. Να γράψεις ένα κείμενο, που ν' αποτελεί προβολή/ διαφήμιση του έργου μιας ανθρωπιστικής οργάνωσης (unicef, γιατροί χωρίς σύνορα). Να φροντίσεις, ώστε το κείμενό σου να πληροφορεί τον αναγνώστη για το έργο της οργάνωσης και να τον παροτρύνει να συμμετάσχει ενεργά, με κάποιο τρόπο, στις δραστηριότητές της (300 λέξεις).

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ένας ψηφοφόρος που διαβάζει το κείμενο. Ποια σημεία του θα σε έβρισκαν σύμφωνο και σε ποια θα πρόβαλλες αντιρρήσεις; Να απαντήσεις με ένα κείμενο τεσσάρων παραγράφων, το οποίο θα έχει ως αποδέκτη την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Κωδικός βιβλίου: 0-24-0564
ISBN 978-960-06-5204-8

(01) 000000 0 24 0564 3